

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

KATEDRA PEDAGOGIKY

**DRAMATICKO-VÝCHOVNÁ PRÁCE S POHÁDKOU VE
VYBRANÉ MATEŘSKÉ ŠKOLE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Radka Trávová

Předškolní a mimoškolní pedagogika, obor Učitelství pro mateřské školy

Vedoucí práce: MgA. Eva Gažáková, Ph.D.

Plzeň 2019

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně
s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni, 25. března 2019

.....
vlastnoruční podpis

Poděkování

Děkuji MgA. Evě Gažákové, Ph.D. nejen za odbornou pomoc a trpělivé vedení při tvorbě této práce, ale i za její přístup ke studentům a profesionalitu. Dále děkuji všem, kteří mi byli při zpracování bakalářské práce nápomocni a poskytli mi cenné rady a informace.

Největší poděkování však patří mé rodině a partnerovi, kteří ve mne věřili a byli mi oporou v celém průběhu mého studia. Také jim děkuji za jejich trpělivost, lásku, klid a víru, kterou mi poskytovali v těch nejtěžších chvílích.

ZDE SE NACHÁZÍ ORIGINÁL ZADÁNÍ KVALIFIKAČNÍ PRÁCE.

OBSAH

SEZNAM ZKRATEK.....	2
ÚVOD.....	3
1 TEORETICKÁ ČÁST.....	5
1.1 CHARAKTERISTIKA PŘEDŠKOLNÍHO OBDOBÍ.....	5
1.2 VÝVOJ DÍTĚTE.....	6
1.2.1 Motorický vývoj.....	6
1.2.2 Vývoj řeči a jazyka.....	7
1.2.3 Kognitivní vývoj.....	8
1.2.4 Emoční vývoj a socializace.....	9
1.3 PŘEDŠKOLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ.....	11
1.3.1 Kurikulární dokumenty.....	12
1.3.2 Cíle předškolního vzdělávání.....	13
1.4 POHÁDKA.....	15
1.4.1 Vznik a vývoj pohádek.....	16
1.4.2 Typologie pohádek.....	18
1.4.3 Funkce pohádek.....	20
1.5 DRAMATICKÁ VÝCHOVA.....	22
1.5.1 Cíle dramatické výchovy.....	23
1.5.2 Metody a techniky dramatické výchovy.....	24
1.5.3 Dramatická výchova a pohádka.....	27
1.5.4 Role učitele.....	29
2 PRAKTICKÁ ČÁST.....	31
2.1 MATEŘSKÁ ŠKOLA KARDINÁLA BERANA PLZEŇ.....	32
2.1.1 Třída Berušky.....	32
2.1.2 Třída Motýlci.....	34
2.2 TEMATICKÉ CELKY.....	35
2.2.1 Tematický celek Tulení král.....	36
2.2.1.1 Program.....	38
2.2.1.2 Evaluace.....	65
2.2.2 Tematický celek Návštěva kmene Worora.....	68
2.2.2.1 Program.....	70
2.2.2.2 Evaluace.....	98
ZÁVĚR.....	101
RESUMÉ.....	105
SEZNAM LITERATURY.....	106
SEZNAM OBRÁZKŮ.....	109
SEZNAM PŘÍLOH.....	I
PŘÍLOHA 1A – POHÁDKA O BÍLÉM TULEŇOVI.....	II
PŘÍLOHA 1B – POHÁDKA O BÍLÉM TULEŇOVI (UPRAVENÁ VERZE).....	IV
PŘÍLOHA 2 – POHÁDKA O VELIKÉM KOUZLU.....	V

SEZNAM ZKRATEK

Dramatická výchova	DV
Integrovaný blok	IB
Mateřská škola	MŠ
Mateřská škola kardinála Berana	MŠkB
Předškolní období	PO
Předškolní vzdělávání	PV
Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání	RVP PV
Školní vzdělávací program	ŠVP
Tematický celek	TC
Třídní vzdělávací program	TVP

ÚVOD

Když přemýšlíme nad naším dětstvím, nemůžeme opomenout chvíle, kdy jsme si společně s babičkou, maminkou, starším sourozencem prohlíželi knihy plné magických příběhů, v nichž vystupovali kouzelní tvorové, pohádkové bytosti, objevovaly se kouzla a zázračné předměty. Společně jsme prožívali dobrodružství, která nám umožňovala poznávat svět, ve kterém jsme žili, prožívat situace, které nebyly skutečné, a nalézat v nich řešení, která se nám však ve skutečném světě častokrát velice hodila. Dále nám přinášely mnoho poučení a možností poznání ctností, jako jsou poslušnost, štědrost, upřímnost, pravdomluvnost a úcta ke stáří. Měli jsme tak možnost získat morální ponaučení, hodné následování v našem skutečném životě. Tyto příběhy, ať už předávané ústním způsobem, nebo zapsané v knihách, jsou nedílnou součástí celého světa, všech kultur a dob.

Ale co kdyby děti příběh pouze neposlouchaly, ale staly se jeho součástí, měly by možnost příběh prožít, prožít si situace nanečisto? Jaký vliv by to na děti mělo, přineslo by jim to něco nového? Jak by nám k tomu mohly pomoci metody a techniky dramatické výchovy? A co je to vlastně pohádka, lze tento pojem spojit s dramatickou výchovou? Tím vším se zabývám ve své bakalářské práci.

Cílem této práce je vytvoření návrhu využití metod a technik dramatické výchovy při práci s pohádkou v mateřské škole v Plzni a uspořádání těchto metod do dvou tematických celků. Záměrem je sestavit tematické celky, ve kterých zpracuji pohádku pomocí metod a technik dramatické výchovy, a současně si ověřit proveditelnost těchto aktivit v konkrétní třídě mateřské školy. Dílčím cílem je vytvořit inspirativní výchovně – vzdělávací programy pro učitele mateřské školy a v nich jim představit jiný způsob práce, než jen pomocí frontálního vyučování a vysvětlování, které už je teorií překonané, ale v praxi stále často přítomné. Svou prací chci rovněž demonstrovat, jak s dětmi skrze zážitkové učení poznávat svět, rozvíjet jejich osobnost jako celek, učit je vyjadřovat samo sebe, projevovat emoce, představivost a fantazii.

Pokud však chceme dosáhnout plnohodnotného rozvoje osobnosti, musíme zajistit, aby nedocházelo k přetěžování dětí, zklamání z neschopnosti či nezvládnutí zadaných úkolů. Z tohoto důvodu se v teoretické části práce věnuji vývoji předškolního dítěte ve všech jeho složkách a předškolnímu vzdělávání. Následně se zaměřím na pohádku a její

přínos pro dítě a v neposlední řadě se věnuji metodám a technikám dramatické výchovy, zaměřím se na jejich využití při práci s pohádkou a na roli učitele při tomto způsobu práce.

V praktické části následně představím dva vytvořené a zrealizované tematické celky, zpracovávající dvě pohádky skrze metody a techniky dramatické výchovy, a to pro konkrétní třídu mateřské školy v Plzni. Tematické celky jsou vytvořeny v souladu se Školním vzdělávacím programem dané mateřské školy a s Třídním vzdělávacím programem konkrétní třídy. Cílem bylo zjistit, zda jsou děti schopny vnímat pohádku a její odkaz v momentě, kdy jej pouze neposlouchají, ale stávají se její součástí, a to pomocí metod a technik dramatické výchovy. Jaký vliv má vlastně tento způsob práce, kdy se zaměřujeme na prožitek a aktivní zkoumání tématu, na rozvoj osobnosti dětí, zda jim tento způsob přináší něco nového. A v neposlední řadě, zda nám metody dramatické výchovy umožňují rozvíjet osobnost dítěte ve všech jeho složkách, a to zařazením všech výchov (hudební, literární, jazykové, dramatické, výtvarné, pracovní, tělesné apod.).

V závěru práce představuji zhodnocení použitého způsobu edukace a jeho vliv na děti předškolního věku.

1 TEORETICKÁ ČÁST

1.1 CHARAKTERISTIKA PŘEDŠKOLNÍHO OBDOBÍ

Na předškolní období (dále jen PO) můžeme podle Langmeiera a Krejčířové (2006, s. 87) nahlížet dvěma způsoby. V širokém pojetí se PO považuje za období od narození dítěte až do jeho nástupu povinné školní docházky, což vede k tomu, že se vývojové potřeby dětí do 6 let věku často srovnávají a ignorují se podstatné rozdíly mezi batolaty a dětmi mezi 3. a 6. rokem jejich života. V užším pojetí je PO „věkem mateřské školy“, začíná tedy od 3 do 6 let věku dítěte. Avšak podle Thorové (2015, s. 381) je možné považovat za předškolní dítě již dítě ve věku 2 let. Konec období nedefinuje věkem, ale sociálně, nástupem dítěte do školy. Podle Langmeiera a Krejčířové (2006, s. 87) bychom tedy měli nahlížet na období od 3 do 6 let věku dítěte zvlášť a všimnout si jeho specifických charakteristik.

Charakteristickým znakem pro předškolní děti je jejich energičnost, zvědavost a nadšení. Zajímají se o vše, co se kolem nich děje, a do všeho se pouštějí naplno. Jsou neustále v pohybu, jejich základní činností je hra, která spolu s pohádkami hraje velmi důležitou roli ve vývoji celé osobnosti dítěte, napomáhá dítěti poznávat svět kolem sebe, vyjadřovat samo sebe, projevovat emoce, představivost a fantazii. Bez hry a pohádek si dětství vůbec nedokážeme představit.

Měli bychom také vědět, že v tomto období dochází k výraznému rozvoji jejich motorických schopností. Dále dochází k rozšíření slovní zásoby a rozvoji intelektu. Dítě se na konci tohoto období dokáže samostatně vyjadřovat a řešit problémy. Začíná si také uvědomovat nejen své potřeby, ale také potřeby ostatních. Nesmíme zapomínat i na to, že tyto děti stále potřebují ujišťovat o tom, že jsme jim nablízku a schopni kdykoliv pomoci, zachránit, utěšit, ale zároveň však potřebují a očekávají jistou míru důvěry v samostatnost, převládá zde touha po nezávislosti. (Allen, Marotz, 2002, s. 99).

1.2 VÝVOJ DÍTĚTE

1.2.1 MOTORICKÝ VÝVOJ

Neustálé zdokonalování pohybů, kvalitnější pohybová koordinace, větší hbitost a elegance pohybů je podle Langmeiera a Krejčířové (2006, s. 88) synonymem motorického vývoje dítěte předškolního věku. Jeho motorický vývoj a změny, které v tomto období nastávají, silně ovlivňují místo, které dítě zaujme ve společenství vrstevníků. Přestože to nejsou změny tolik nápadné jako v předchozím období vývoje dítěte, jsou velmi významné a pro nás při práci s dětmi v PO velmi důležité. Měli bychom brát v potaz i to, že změny u dětí v PO nastávají již po velmi krátkém časovém úseku. Abychom se ve vývoji lépe orientovali, budeme nahlížet na jednotlivé fáze zvláště a všimnout si jejich specifických charakteristik.

Děti v PO jsou významné svou energičností a neutuchající potřebou pohybu. Chůze a běh jsou pro ně jednou ze základních dovedností, kterou plně ovládají již ve třech letech jejich života. Pohyb po rovině zvládají stejně dobře jako po nerovném terénu. Pády jsou již méně časté. Zvládají chůzi po schodech bez pomoci a střídají při tom nohy, někdy i seskok snožmo z posledního schodu. (Allen, Marotz, 2002, s. 99–101).

Čtyř až pětileté děti na rozdíl od tříletých dětí už nejen dobře utíkají, chodí ze schodů bez pomoci, ale dokáží skákat, hopsat, lézt po žebříku, stát delší dobu na jedné noze, házet a chytat míč po vzoru dospělé osoby. Zručnost dětí v tomto věku se dále projevuje v oblasti sebeobsluhy, dítě dokáže samostatně jíst, při svlékání a oblékání potřebuje pouze minimální pomoc, převážně v podobě přípravy vhodného oděvu. Zvládá si obout botičky a trénuje zavazování tkaniček. Soběstačnost se objevuje i v osvojování si hygienických návyků, v této oblasti je ale třeba malé dopomoci. (Langmeier, Krejčířová, 2006, s. 88).

Co se týče kresby, tříleté dítě dokáže napodobit různý směr čáry – svislé, horizontální a kruhové tahy. V pátém a šestém roce napodobí geometrické tvary. Typický průběh má i vývoj kresby postavy, stadium pětivrčkového hlavonožce se podle Langmeiera a Krejčířové (2007, s. 88) objevuje kolem čtvrtého roku věku dítěte, kdy dítě nakreslí hlavu a čtyři končetiny. Kresba pětiletého dítěte je oproti tomu daleko detailnější a odpovídá předem stanovené představě, postava má již hlavu, trup, nohy, ruce, ústa, oči, nos, je však stále disproporční. Daleko vyspělejší je však kresba šestiletého dítěte. S kresbou se

současně vyvíjí i schopnost vyjádřit vlastní představu o kresbě, tříleté dítě pojmenovává kresbu až po dokončení, výtvor se však ve většině případů vůbec nepodobá zmíněnému předmětu. Na rozdíl od tříletého dítěte, čtyřleté započiná kresbu s předem daným záměrem, konečný výtvor však pojmenovává docela jinak. Již od pěti let kresba odpovídá předem stanovené představě.

V tomto období dítě přechází z dlaňového úchopu tužky k úchopu špetkou.

1.2.2 VÝVOJ ŘEČI A JAZYKA

Značným zdokonalováním v PO prochází také vývoj řeči, jazyka a větné stavby. Zatímco dvouleté děti se vyjadřují pomocí dvou až tříslavných vět, u dětí v PO se rozsah a složitost větné stavby výrazně zvětšuje, začínají se objevovat víceslovné věty a souvětí. Výslovnost dětí také prochází velkými změnami, v počátku je velmi nedokonalá, hlásky jsou zaměňovány jinými nebo je jejich výslovnost nepřesná. V průběhu čtvrtého až šestého roku dochází k velkému zdokonalování a vymizení dětské „patlavosti“. (Langmeier, Krejčířová, 2006, s. 88).

Podle Thorové (2015, s. 387) je pro toto období dále charakteristické časté vyptávání a kladení otázek: „A proč?“, tímto způsobem získávají nové informace a intenzivně zvětšují svoji slovní zásobu. Také verbální vyjadřování je daleko vyspělejší, děti dokáží vyprávět svoje zážitky, popsat příběh dle obrázků.

Velký zájem projevují o mluvenou řeč, mají rády čtení pohádek a různých příběhů či vyprávění dle obrázkových knížek. Dokáží reprodukovat úryvky z pohádek a příběhů, které dobře znají, či nějaké říkanky a písně. V této oblasti jsou však výrazné individuální rozdíly. (Langmeier, Krejčířová, 2007, s. 88).

1.2.3 KOGNITIVNÍ VÝVOJ

Myšlení dítěte v PO je úzce vázáno na vlastní činnost dítěte, zaměřuje se na prožitek převážně skrze smyslové vnímání. Smysly jsou využívány především při vytváření myšlenkového závěru, kdy dítě pracuje se vzhledovými vlastnostmi předmětů (porovnává, třídí dle tvaru, velikosti, barev, či směru). Toto myšlení je označováno jako **předoperační, názorné, prelogické**, z čehož vyplývá, že dítě ještě nedokáže konat myšlenkové logické operace, myšlení je tedy nepřesné. (Thorová, 2015, s. 394).

Vágnerová (2005, s. 174–175) ve své publikaci shrnuje základní znaky uvažování dítěte v PO do několika bodů:

A. Dle způsobu, jakým dítě nazírá na svět, jak a jaké informace si vybírá

- **Centrace** je tendence k ulpívání na jednom, nápadnějším znaku, který je pro dítě považován za podstatný. Dochází tak k přehlížení jiných, méně výrazných, avšak významnějších znaků.
- **Egocentrismus**, či egocentrické myšlení je přesvědčení o pravdivosti vlastního úsudku. Dítě není schopno posuzovat situaci z více hledisek, ulpívá na subjektivním názoru a opomíjí jiné, odlišné.
- **Fenomenismus**, jinými slovy vnímání světa takového, jaký se nám zdá být, jak vypadá. Podstata představy je ztotožněna s viditelnými znaky. Dítě například není schopno pochopit, že žralok, delfín, či velryba nejsou ryby.
- **Prezentismus** představuje neustálé svázání s přítomností, či aktuální podobou světa, kterou dítě může vidět, teď a tady.

B. Dle způsobu, jakým tyto informace zpracovává

- **Magičnost** umožňuje dítěti měnit fakta dle vlastní potřeby či přání, což vede k určitému zkreslení jeho poznání. Tato interpretace reality doprovázená fantazijními výplody dítěti dává pocit, že světu kolem sebe rozumí.
- **Animismus, antropomorfismus** je polidšťování neživých objektů či zvířat. Děti v PO jsou schopné odlišit živé a neživé předměty, tyto rozdíly však dokáží přehlížet a očekávat od neživých věcí stejné vyjadřování jako u živých bytostí (sluníčko jde po obloze, mraky na obloze pláčou apod.)

- **Arteficialismus** je způsob nahlížení na vznik okolního světa a jeho typických znaků. Jako příklad je uvedeno umístění hvězd a planet člověkem na nebe, či vytvoření otvorů v lidském těle za pomoci vrtačky.
- **Absolutismus** je přesvědčení, že každé poznání musí mít definitivní a jednoznačnou platnost. Tento způsob vychází z dětské potřeby jistoty.

Tomuto způsobu myšlení předškolních dětí odpovídá pohádkový svět, který má jasně danou strukturu a řád, což v dítěti vyvolává pocit bezpečí a jistoty. Tento svět napomáhá dítěti pochopit fungování skutečného světa, a to skrze abstraktní situace a vztahy mezi jednotlivými postavami. Jednotlivé postavy taktéž hrají důležitou roli, převážně v momentě, kdy dochází u dítěte k vymezování vlastní identity. U dítěte v tento moment dochází ke ztotožnění s postavou, která má podobné problémy, vlastnosti, přání, což umožní dítěti přijmout sebe samého, včetně negativních vlastností. Jak píše Vágnerová (2005, s. 187): „*Malý, slabý, ošklivý, opuštěný, ponižovaný či jinak znevýhodněný jedinec se nakonec stane krásným, prokáže svoje schopnosti a bude milovaný. Lidé poznají, jaký skutečně je, přijmou jej a ocení. Někdo mu vždycky pomůže, a potvrdí tak základní předpoklad, že svět ani život není tak zlý, že mu, event. i sobě, lze důvěřovat.*“

1.2.4 EMOČNÍ VÝVOJ A SOCIALIZACE

Rodina je pro děti v PO jedním z nejdůležitějších a nejzákladnějších prostředí, ve kterém se dítě nachází. Důležitost se projevuje zejména v procesu socializace, jelikož k osvojování si základních norem chování dochází právě zde. Dítě je v tomto prostředí obklopeno blízkými lidmi, zejména rodiči, které využívá k pozorování jejich reakcí na své chování (provokace, odmítání spolupráce a plnění úkolů, předvádění apod.). Toto testování hranic vede podle Thorové (2015, s. 392) k tzv. **tabu humoru** (= fekální, skatologický humor), ve kterém dítě nezajímá vtip samotný, ale pouze reakce posluchačů. Jako příklad můžeme uvést některé výroky dětí: „*Dáš si polévku s hovínkama?*“, „*Pokakal jsem ti hlavu.*“

Co se týče emočního vývoje, dítě potřebuje a očekává jistou míru důvěry v samostatnost, pokud ji má, můžeme čekat projev uspokojení z nezávislosti a úspěchu. Na druhou stranu dítě stále potřebuje ujišťovat o tom, že jsme mu nablízku, převažuje zde

velká fixace na rodiče, na delší odloučení se teprve připravuje a zvyká si. (Thorová, 2015, s. 389).

Dalším důležitým prostředím, ve kterém se dítě nachází, je mateřská škola (dále jen MŠ), kde dochází k seznamování se s vrstevníky a ke kooperaci. S tím souvisí určování konkrétních rolí, které si musí osvojit a dodržovat. Langmeier a Krejčířová (2006, s. 93) uvádí, že proces socializace zahrnuje tři vývojové aspekty a jedním z nich je **osvojování si sociálních rolí**, tedy ukotvení očekávaného způsobu chování, který se váže k určitému sociálnímu postavení a je od jedince očekáván ostatními lidmi, společnostmi. Od dětí je tedy vyžadována realizace rozdílných rolí doma a v kolektivu MŠ, či jiném prostředí. Dalšími vývojovými aspekty, které předcházejí osvojení si sociálních rolí, jsou **vývoj sociální reaktivity**, tj. vývoj hojně rozlišených emočních vztahů k lidem ve svém okolí. Jako příklad úplného selhání v této vývojové úrovni můžeme uvést podle Langmeiera a Krejčířové (2006, s. 93) autistické dítě, pro kterého je člověk na stejné úrovni jako neživý předmět. A **vývoj sociálních kontrol**, tj. vývoj norem, které si dítě osvojuje pomocí zákazů a příkazů, které jsou udělovány dospělou osobou. Příkladem selhání v této vývojové úrovni jsou podle Langmeiera a Krejčířové (2006, s. 93) delikventi a lidé s asociální poruchou osobnosti.

Vstup do MŠ můžeme tedy považovat za jedno z největších změn v životě dítěte. V tomto období dochází k seznamování se s vrstevníky a osvojování si sociálních rolí, jak bylo již zmíněno, a to s sebou přináší i hádky a konflikty, které se musí naučit řešit. K tomu potřebují mít vzor, dospělou osobu, která jim poskytne model vhodného chování, správného řešení konfliktů a náročných situací. Podle Thorové (2015, s. 389–391) má také velký význam popisování situace a emocí druhých v těchto situacích. S tím souvisí socializace emočního prožívání, kdy dítě zvládá své pocity lépe ovládat a vyjadřovat, narůstá schopnost empatie. (Langmeier, Krejčířová, 2006, s. 96).

Emoční prožívání dětí v PO také souvisí s tzv. **magickým myšlením**, což znamená, že svět je očima dětí ovládán strašidly a bubáky, kteří mohou v dětech častokrát vyvolat pocit strachu a úzkosti. Je tedy nezbytné, abychom byli dětem nablízku, a mohli je tak kdykoliv utěšit. Pomoci jim můžeme ale i skrze kresbu či hru, která spolu s pohádkami umožňuje dítěti zvládnout situace v běžném reálném světě. (Thorová, 2015, s. 394).

1.3 PŘEDŠKOLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ

Šmelová a Prášilová (2018, s. 11) definuje předškolní vzdělávání (dále jen PV) jako „organizovaný proces, který se děje v určitém čase a prostoru, s cíleně a systematicky zvoleným učivem, ve vzájemné interakci učitele a dětí, jež směřuje k dosažení stanovených cílů.“

Podle Průchy a Kořátkové (2013, s. 48) je PV chápáno jako výchovně vzdělávací působení na dítě předškolního věku, tedy do nástupu povinné školní docházky, které je uskutečňováno institucionálně, a to zpravidla v mateřských školách. Zde je kladen velký důraz na přizpůsobení vzdělávání vývojovým fyziologickým, kognitivním, sociálním a emocionálním potřebám dětí a zohledňování jejich vývojových možností v tomto procesu.

Aby byla respektována vývojová specifika dětí, je potřeba vycházet z pedagogické diagnostiky, tedy z pozorování konkrétního dítěte a uvědomění si jeho individuálních potřeb a zájmů. Dále je potřeba znát aktuální stav vývoje dítěte a životní a sociální situaci, ve které se dítě nachází. Jen tak je možno zajistit kvalitní a individuální vzdělávání v rozsahu potřeb jednotlivých dětí, jejich stimulaci a motivaci k dalším činnostem. Dítěti je tedy umožněno individuálně navazovat na své poznatky, zkušenosti, dovednosti a postupně se v těchto oblastech dále rozvíjet dle svých možností tak, aby dosáhlo vytouženého úspěchu. (Průcha, Kořátková, 2013, s. 51; RVP PV, 2018, s. 7).

V rámci PV dochází k optimálnímu rozvoji osobnosti všech dětí, a to skrze vhodné metody a formy práce. Jako nejvhodnější jsou považovány metody **zaměřené na prožitkové a kooperativní učení**, které vedou k podpoře dětské zvědavosti, posílení potřeby objevovat a poznávat nové, ještě neprobádané skutečnosti, získávání zkušeností a osvojování si nových dovedností. Dále je hojně využíváno **situační učení**, zaměřující se na vytváření a využívání situací, které dětem poskytují vzor toho, jak by se měly zachovat v realitě. K tomu jim mohou pomoci pohádky, které umožňují prožívat situace, které nejsou skutečné, a nalézat v nich řešení, která se jim ve skutečném životě mnohdy velice hodí. (RVP PV, 2018, s. 8).

V procesu učení je také dle RVP PV (2018, s. 8) velmi významné **spontánní sociální učení**, jehož výchozí zásadou je přirozená nápodoba dětí. Z tohoto důvodu je nezbytné poskytovat dítěti vhodné vzory chování a postojů. Dále jsou hojně **uplatňovány spontánní**

a řízené aktivity, které jsou provázané a vyvážené. Ve vzdělávání je nezbytné poskytovat dítěti potřebný prostor pro spontánní aktivitu, probíhající zejména v podobě nezávazné dětské hry, jež realizuje na základě vlastní volby a dle svého zájmu.

Opakem je řízená, didakticky zacílená činnost, která je zaměřena na cílené a plánované učení. Učitel zde zastává roli průvodce, který dítě motivuje na jeho cestě za poznáním, probouzí v něm chuť objevovat, dívat se a naslouchat. Jeho hlavním úkolem je navrhnout vhodné činnosti v připraveném prostředí, které odpovídá potřebám dětí. A to nejdůležitější je nabízet dítěti příležitosti, jak poznávat, přemýšlet, chápat a porozumět sobě i světu, který jej obklopuje. (RVP PV, 2018. s. 8).

1.3.1 KURIKULÁRNÍ DOKUMENTY

Kurikulární dokumenty jsou vzdělávací programy vytvářené na dvou úrovních, státní a školní. Zahrnují obsahová a organizační nařízení, která jsou určena především pro učitele ve školách k vedení a řízení výchovně vzdělávacího procesu. Tyto dokumenty vymezují hlavně cíle vzdělávání, vzdělávací obsah, učební plán, časové dotace apod., to vše pro daný typ vzdělání. (Průcha, Kořátková, 2013, s. 74).

V rámci státní úrovně jsou představeny dva základní národní dokumenty. Prvním je **Národní program pro vzdělávání**, zabývající se vzděláváním v celém školském systému, včetně PV, který se zaměřuje na rozvoj osobnosti, vědění a poznání, osvojení si sociálních a dalších dovedností a hodnot. Dále se zabývá posilováním soudržnosti ve skupině a výchovou k partnerství a spolupráci. Tyto funkce vzdělávání tvoří základ výchovně vzdělávacích principů, cílů a východisek pro tvorbu druhého národního dokumentu státní úrovně, **Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání** (dále jen RVP PV). (tamtéž, s. 74–77).

Podle Průchy a Kořátkové (2013, s. 77) je RVP PV závazný dokument, který formuluje základní požadavky, podmínky a pravidla pro institucionální vzdělávání dětí předškolního věku. Tyto zásady se vztahují na pedagogické činnosti realizované ve vzdělávacích institucích zařazených do sítě škol a školských zařízení. Dále tvoří základ sloužící pro tvorbu **školního vzdělávacího programu** (dále jen ŠVP) a pro vlastní činnost pedagoga v MŠ.

Školní vzdělávací program či školní kurikulum je povinný kurikulární dokument každé MŠ vytvářený na školní úrovni. Jedná se o konkretizované východisko pro práci učitelů, nastiňující obsah výchovně vzdělávací práce a cíle, které si škola stanovila pro jednotlivá období školního roku, zpracované do integrovaných bloků (dále jen IB). Program je vytvářen společně pro celou MŠ a odpovídá konkrétnímu prostředí, regionálním podmínkám a možnostem. (Koťátková, 2014, s. 121).

Ze školního vzdělávacího program dále vychází **třídní vzdělávací program** (dále jen TVP), který vybírá a upravuje témata, náměty, nebo celé IB ze ŠVP vzhledem ke konkrétní třídě a potřebám dětí. Tyto integrované bloky jsou vytvářeny tak, aby zasahovaly do všech vzdělávacích oblastí vytyčených v RVP PV a zároveň se týkaly určitého tématu (praktické životní situace, určité činnosti, praktické aktivity apod.). (RVP PV, 2018, s. 30).

Integrované bloky vytyčené v ŠVP by měly být natolik široké a obsáhlé, aby poskytovaly dostatek možností pro jejich zpracování v TVP formou konkrétních, obsahově menších tematických celků (dále jen TC). V RVP PV (2018, s. 30) je dále uvedeno, že: *„Zaměření těchto celků by mělo vycházet z přirozených potřeb a zájmů dítěte a ze skutečností dítěti a jeho životu blízkých. Jejich obsah musí být předškolnímu dítěti srozumitelný, užitečný a pro něj prakticky využitelný. Pomáhá dítěti chápat sebe samo i okolní svět, rozumět jeho dění a orientovat se v něm. Je upraven tak, aby vyhověl věku, úrovni rozvoje a sociálním zkušenostem dětí, pro které jsou bloky připravovány.“*

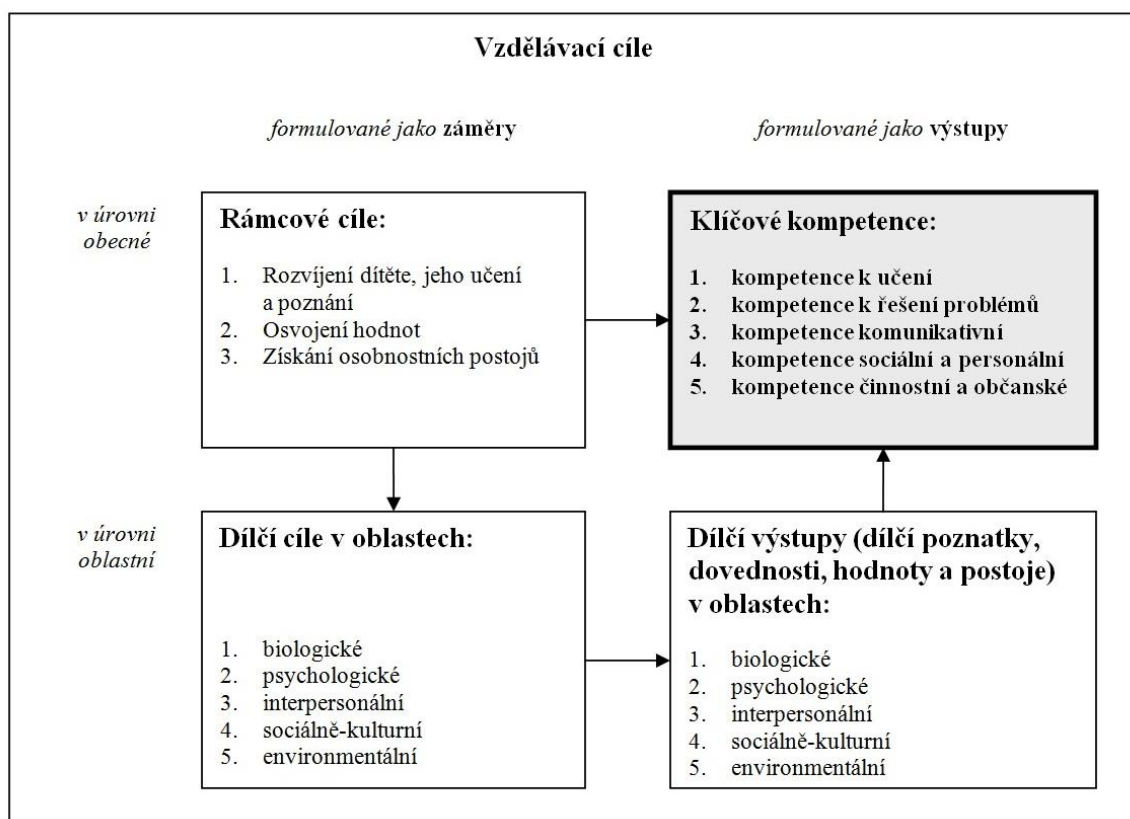
1.3.2 CÍLE PŘEDŠKOLNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ

Předškolní vzdělávání, probíhající institucionálně, se zaměřuje především na **doplnění a podporu rodinné výchovy**, zajišťuje dítěti dostatek různorodých podnětů, sloužících k jeho aktivnímu rozvoji a učení. Dítěti je zabezpečen **bohatý denní program**, a především také **odborná péče**, která souvisí s včasnou speciálně pedagogickou péčí pro děti nadané či děti se speciálně vzdělávacími potřebami. (RVP PV, 2018, s. 7).

Úkolem PV je hlavně **rozvíjet osobnost dítěte**, a to komplexně, podporovat jeho tělesný rozvoj a zdraví, jeho osobní spokojenost a psychickou pohodu, napomáhat mu v poznávání a chápání světa, který jej obklopuje, včetně světa společenského. S tím souvisí povinnost pedagoga maximálně **podporovat individuální rozvojové možnosti dětí** tak, aby

byly vytvářeny ty nejlepší předpoklady pro pokračování dítěte v jeho další životní i vzdělávací cestě. (tamtéž, s. 7).

Předškolní vzdělávání probíhá v souladu se základními požadavky, podmínkami a pravidly pro institucionální vzdělávání dětí předškolního věku uvedenými v RVP PV, který vymezuje čtyři cílové kategorie. Jak uvádí Svobodová a kol. (2010, s. 40) RVP PV vytyčuje **cíle** ve formě **záměrů** a **cíle** ve formě **výstupů**, a to jednak na úrovni **obecné** (rámcové cíle, klíčové kompetence), jednak také **oblastní** (dílčí cíle, dílčí výstupy).

Obrázek 1 - Systém cílů v RVP PV (RVP PV, 2018, s. 9)

Tyto cílové kategorie jsou vzájemně propojené, dílčí cíle a záměry nám ukazují směr našeho působení na dítě. Klíčové kompetence a očekávané výstupy pak určují, čeho by mělo dítě na konci PO dosáhnout, což sledujeme prostřednictvím pedagogické diagnostiky. (Svobodová a kol., 2010, s. 41–44).

1.4 POHÁDKA

Pohádka je zábavný, zpravidla prozaický žánr lidové slovesnosti, který je založený na poutavém, fantastickém ději, předávaném původně ústním způsobem. Jedná se o útvar, který je založen na vyprávění a naslouchání příběhu, kterému posluchač, či čtenář zpravidla nevěří, přesto je vnímán a vyprávěn, jako by šlo o skutečnost, která se v reálném světě opravdu přihodila. (Chmelíková, 1995, s. 6–7).

Vyprávěná skutečnost se odehrává ve vytvořeném čarovném světě, obývaném mnoha kouzelnými tvory a bytostmi. Tento svět je plný nadpřirozena, které odporuje fyzikálním či přírodovědným zákonům, nezabývá se společensky – historickou realitou a v porovnání se skutečným světem je spravedlivější a bezstarostnější. (Mocná, Peterka, 2004, s. 472).

Příběh se podle Gebhartové (1987, s. 21) netýká žádné konkrétní historické události ani určitého místa, či času (Bylo jednou jedno ...). Děj se tedy odehrává v bezčasové věčnosti (kdysi, tenkrát apod.) a v neurčitém prostředí.

Charakteristické je taktéž využití **stereotypních formulí**, zejména v úvodu (Bylo, nebylo ...), či na konci (Zazvonil zvonec a pohádka je konec), **magických čísel** (Za sedmero horami, tři synové, tři úkoly, tři vlasy Děda Vševěda apod.), **kouzelných předmětů** (živá voda, létající koberec, kouzelné zrcadlo, ubrousek prostírající jídlo apod.) a **zaklínadel**. V pohádkách se také objevují zdánlivě neřešitelné úkoly, které většinou plní hlavní hrdina, který při svém putování či plnění úkolů vstupuje do jiných světů, navštěvuje kouzelná místa (zámek, peklo, nebe, prostor za zrcadlem či skříní apod.). (Mocná, Peterka, 2004, s. 472–473).

Mocná a Peterka (2004, s. 472–473) ve své publikaci taktéž uvádí charakterizaci postav, které se objevují v pohádkách. Hlavními postavami jsou ty **nadpřirozené**, jedná se především o sudičky, jezinky, ježibaby, čaroděje, víly apod. Další jsou postavy **antropomorfizované** (zlatá ryбка, krkavci, Větrník, cínový panáček), **groteskně zkreslené** (trpaslík, obří), **plošné** (maminka Karkulky, která svoji dceru posílá do lesa, ačkoliv tam žijí vlci) a **typizované**, nesoucí určitý znak (Dlouhý, Široký, Bystrozraký, Červená karkulka, Šípková Růženka apod.). Tyto postavy jsou dále děleny dle protikladů na kladné a záporné, škůdce a ochránce.

1.4.1 VZNIK A VÝVOJ POHÁDEK

Pohádka je starobylý slovesný žánr, jehož počátky sahají až do období 25 000 let před Kristem. Pokud se však zaměříme na nejstarší identifikovanou pohádku vůbec, musíme se přesunout do 13. stol. př. n. l. na území Egypta. Zde můžeme mluvit o nejstarším písemném záznamu pohádkové látky nacházejícím se na egyptských papyrech a stélách. Jedná se o pohádku **O dvou bratřích**, jmenujících se Anup a Bata. Tento typ pohádky vypravující o sourozeneckém vztahu je jedním z typů převládajících dodnes. (Marie-Louise von Franz, 1998, s. 167).

Symbolické příběhy či pohádky zvané **mythoi** se objevují také v předantických kulturách. Tyto pohádky byly vyprávěny ženami v souvislosti s výchovou jejich dětí. V pozdní antice se pak můžeme setkat s pohádkou s názvem **Amor a Psyché**, pocházející ze slavného románu Zlatý osel, který můžeme typologicky připodobnit k příběhu Kráska a zvíře. Můžeme tedy konstatovat, že tento typ příběhu, kdy žena zachraňuje milence v podobě zvířete, existuje téměř beze změny už dva tisíce let. (tamtéž, s. 167).

Pohádkové motivy jsou nalezeny rovněž ve středověké literatuře, konkrétně v legendách, v pověstech (o králi Artušovi), v rytířských a hrdinských eposech apod. V tomto období dochází podle Mocné a Peterky (2004, s. 475) pravděpodobně k zastavení vývoje nejstaršího pohádkového typu (kouzelné pohádky), který však přetrvává a tvoří hlavní kostru ústní lidové tradice. Dále slouží jako inspirace pro nově vznikající pohádkové typy, pověsti, povídky a anekdotické a satirické folklórní příběhy.

Pohádky, předávané ústním způsobem až do 17. a 18. stol., měly v tu dobu převážně funkci zábavnou, a to hlavně v období zimy. Dále se dalo pohádky považovat za základní duchovní činnost lidí žijících na venkově. Měšťanskými a šlechtickými rodinami byla pohádka považována za módní žánr zábavné literatury, který byl však velmi často uplatňován při výchově dětí. (Mocná, Peterka, 2004, s. 475).

Začátkem 19. stol. dochází podle Čeňkové (2006, s. 108) k tzv. pohádkoslovnému bádání a přetváření lidových pohádek bratry Grimmovými, kteří považovali tyto pohádky za pozůstatky starých indoevropských mýtů. Jejich hlavní snahou byl sběr pohádek a jejich úprava tak, aby vznikly pohádky nové, avšak založené na vyprávění lidí v jejich okolí.

Mnohdy však bylo pokušení tak veliké, že došlo ke smíchání několika verzí dohromady. (Marie-Louise von Franz, 1998, s. 168).

Pohádky německých sběratelů a vědců Jacoba a Wilhelma Grimmů jsou výrazově drsnější a surovější, přesto však podle Mocné a Peterky (2004, s. 475) směřují již k dětskému čtenáři. Pohádky zaměřené přímo na dětského čtenáře ale pocházejí z Anglie, avšak jedná se o pohádky autorského typu, jako příklad můžeme uvést **Alenku v kraji divů**, **Petra Pana** či **Medvídka Pú** a další.

V českém prostředí se pohádkové motivy objevují nejdříve v literatuře umělé, jedná se například o Klaretův **Astronomiář** s osnovou pohádky **O dvanácti měsíčkách**, **kroniku o Bruncvíkovi**, **Mandevillův cestopis** apod. V první polovině 15. století můžeme nalézt pohádkové látky ve středověkém souboru exempel a bajek **Gesta Romanorum**, sloužících jako inspirace pro pozdější literární zpracování. Tyto motivy zesilují kolem 16. stol., kdy dochází k oddělení zábavné literatury a zároveň rozšíření knih lidového čtení (**Příběhy o Meluzíně** či **Mageloně**). (Mocná, Peterka, 2004, s. 476).

Největší zájem o pohádky je odhadován až od 40. let 19. stol., kdy dochází k vydání první sbírky pohádek J. Malým s názvem **Národní české pohádky a pověsti** (1838). Podle Mocné a Peterky (2004, s. 476) mají však největší hodnotu pohádky K. J. Erbena a B. Němcové.

1.4.2 TYPOLOGIE POHÁDEK

Typologií pohádek se zabývá mnoho spisovatelů, kteří své dělení staví dle různých kritérií – dle původu, dle povahy hrdinů a dějů v pohádce a také dle obsahu. V některých případech se dělení shoduje, avšak přesná definice členění pohádek neexistuje.

Členění pohádek podle jejich původu uvádí ve své publikaci Mocná a Peterka (2004, s. 472). Podle nich jsou pohádky rozděleny na lidové (anonymní) a autorské (umělé). Lidové neboli folklorní pohádky jsou dále děleny na:

- Kouzelné
- Zvířecí
- Legendární
- Novelistické

Autorské pohádky, jejichž původ je oproti lidové mnohem mladší, taktéž pracují s hlavním principem pohádky – neskutečným. Přesto však obsahuje více reálných prvků týkajících se našeho života (sociální a etnické problémy, civilizační změny apod.). Oproti lidové pohádce je autorská již od samého počátku zaměřena na dětského čtenáře, je subjektivnější, předpokládá znalost lidových pohádek, užívá zpravidla složitější a volnější kompozici. Stejně jako lidové, tak i autorské pohádky jsou podle Mocné a Peterky (2004, s. 473–474) dále děleny, a to na:

- Inkluzivně folklorní
- Se zvířecím hrdinou
- Symbolické
- Moderní
- Parodické
- Nonsensové

Svět pohádek je dále rozšířen skrze masmédiá o pohádky filmové (hrané, loutkové či kreslené) a o pohádkový televizní seriál. (tamtéž, s. 474).

Typologie pohádek podle Chmelíkové (1995, s. 8) pracuje pouze s povahami hrdinů a dějů obsaženými v dané pohádce. Dělení upřednostňuje převážně nejstarší vrstvu pohádek, kterou člení do několika skupin. Jako první je uvedena skupina **pohádek kouzelných/ fantastických**, ve kterých působí kouzelní tvorové (víly, sudičky, draci, obři, trpaslíci, princezny) a objevují se zde kouzelné předměty. Tyto pohádky jsou postaveny na animistickém pojetí světa, které je typické pro myšlení dítěte v PO.

Další skupinou jsou **pohádky zvířecí**, kde se objevují zvířata působící v roli lidí. Na tento typ pohádek bezprostředně navazuje **pohádka vychovatelská/pěstounská** (O Smolíčkovi, O Budulínkovi, O Červené karkulce apod.). Následují **legendární pohádky**, v nichž vystupují především polidštěné biblické postavy.

Jako poslední skupinu Chmelíková (1995, s. 9) uvádí skupinu **novelistických pohádek**, jejichž zařazení se týká spíše mladší vrstvy. Hrdinové nemají nadpřirozené schopnosti, jejich vítězství je získáno silou, rozumem a obratností. Tyto pohádky jsou charakteristické především jejich humorným pojetím.

Posledním kritériem členění pohádek, a to dle obsahu, se zabývá ve své publikaci Doláková (2015, s. 12–14). Podle autorky se pohádky dělí na **klasické**, které jsou známé po celém světě. Jedná se o pohádky obsahující typické zápletky a známé dějové linie (Šípková Růženka, Popelka apod.), což dítěti umožňuje snadnější orientaci. Nevýhodou však bývá délka pohádky a jazyk, kterým je psaná (archaismy apod.). Dále zmiňuje **bajky a příběhy o zvířatech**, které jsou velmi oblíbené, a to především pro rozvoj kladného vztahu ke zvířatům a přírodě. Tyto pohádky nám přinášejí mnoho poučení, častokrát jsou nazývány jako mravoučné.

Velice oblíbené pohádky, a to převážně pro děti mladšího věku, jsou také **pohádky s opakujícím se a narůstajícím dějem**. Díky jednoduché zápletce obsažené v tomto typu pohádek mají děti možnost rozvíjet paměť a schopnost rekapitulovat děj. Pro menší děti jsou také velmi vhodné pohádky složené z kratších rýmovaných útvárů s výrazným rytmem, jejichž hlavními charakteristickými znaky jsou jednoduchý obsah, rým a v písničkách přitažlivá melodie. Tyto **básně, písně a říkadla** napomáhají dítěti zapamatovat si text, rekapitulovat jej, napodobovat jednotlivé postavy s využitím změny hlasu a v neposlední řadě jej dokáží zrekapitulovat ve formě hrané scénky. (tamtéž, s. 13).

Dále se pohádky dělí na **dobrodružné a romantické příběhy**, ve kterých se děti setkávají s prototypem hrdiny, který je buď hodný, laskavý, nebo zlý a ošklivý. U dítěte v tento moment dochází ke ztotožnění s postavou, která má podobné problémy, vlastnosti, přání, což umožní dítěti přijmout sebe samého, včetně negativních vlastností. **Moderní umělé pohádky** naopak pojednávají o reálném světě, o tom, s čím se děti mají možnost setkat, co musí řešit apod. (tamtéž, s. 14).

Na závěr autorka uvádí **pohádky vytvořené pro výukové účely**, obsahující upravený text s přiměřenou slovní zásobou, odpovídající gramatikou a přitažlivým dějem, a skupinu **pohádek s ústředním motivem**, které slouží k četbě na pokračování.

1.4.3 FUNKCE POHÁDEK

Pohádky jsou jedním ze základních způsobů dětského poznávání světa, ve kterém žijí. Umožňují prožívat situace, které nejsou skutečné, a nalézat v nich řešení, která se jim ve skutečném životě mnohdy velice hodí. Jak píše Doláková (2015, s. 10) nejedná se o reálný život, ale spíše o příležitost, jak si jej vyzkoušet, jak jej poznat a porozumět mu.

Také Černoušek (1990, s. 7–8) se ve své publikaci zabývá funkcí pohádek a uvádí: *„Základní funkcí pohádek je vnést smysl a řád do dětem původně nesrozumitelného, skoro chaotického světa, do světa, jemuž děti, obzvláště v době předškolní, nemohou plně rozumět. Dát smysl tomu, co se děje kolem, je v dětství někdy úkol obtížnější než například v dospělosti. Někdy je to stejně obtížné jako vysvětlit dospívajícím rebelům, že svět a lidský život mají smysl a ustálený řád.“*

Dětské chápání světa je podle Černouška (1990, s. 8) velice odlišné a jedinečné, což častokrát brání vzájemnému pochopení dospělých a dětí. Pohádky tak slouží jako mosty, které spojují propast mezi těmito věkově odlišnými skupinami. Je tedy nezbytné, abychom si s dětmi pohádky četli, vyprávěli a hlavně prožívali.

Velký význam mají také pohádky v oblasti celistvého a kvalitního vzdělávání předškolních dětí, zabývajícího se komplexním rozvojem všech oblastí a naplněním základních cílů RVP PV. Slouží k osvojení si nových vědomostí, dovedností a postojů. Rozvíjí soustředěnost, vyjadřování, porozumění a v neposlední řadě předčtenářské dovednosti. Dále dochází k podněcování tvořivého myšlení, obohacování slovní zásoby, upevňování

znalosti gramatických frází, poznávání a osvojení si práce s vtipem a humorem a podpoře poznávání vztahů. (Doláková, 2015, s. 10).

Podle Svobodové a Švejdové (2011, s. 112) pohádky umožňují dítěti „*prozkoumat morální hodnoty a vytvářet si vlastní hierarchii hodnot a vytváří mu příležitosti k samostatnému jednání, rozhodování, řešení situací, či konfliktů.*“

Pohádky však nemají pouze funkci výchovnou, poznávací a vzdělávací, ale také emocionální. Dítěti je umožněno vstoupit do magického a poetického světa skrze vyprávěné či čtené příběhy, ve kterých spolu s hlavními postavami zažívá dobrodružství plné čar, kouzel a nadpřirozena. Seznamuje se s různými situacemi, pozoruje jejich řešení, které se pro něj stává vzorem toho, jak by se mělo zachovat v realitě. (Doláková, 2015, s. 10).

Podle Vágnerové (2005, s. 187) jsou pohádky nezbytné také pro formování osobnosti dětí, a to skrze porovnávání svých vlastností s vlastnostmi hrdinů. U dítěte v tento moment dochází ke ztotožnění s postavou, která má podobné problémy, vlastnosti, přání, což umožní dítěti přijmout sebe samého, včetně negativních vlastností.

Doláková (2015, s. 10) také uvádí, že: „*Společný smích, smutek, vzrušení a očekávání pomáhají dětem budovat sebedůvěru a pocit sounáležitosti, podporují sociální a citový rozvoj.*“

1.5 DRAMATICKÁ VÝCHOVA

Dramatická výchova (dále jen DV) jako metoda výchovně – vzdělávací se do školského systému dostává až v 80. letech. Největší rozvoj je však zaznamenán v roce 1990, kdy se DV začala více uplatňovat v mateřské a základní škole, dále na středních školách a také v profesní přípravě pedagogů. Před tímto zásadním zlomem, konkrétně v 70. letech, byla DV využívána jako zájmová činnost, která vedla převážně k veřejné produkci (divadlu). Hlavním záměrem byl rozvoj metodiky práce se skupinou dětských aktérů. Nyní se DV uplatňuje jako metoda vyučovací, metoda sloužící k rozvoji osobnosti dětí a osvojování si různých dovedností, zejména komunikačních. Dále může fungovat jako socioterapie, či může hrát důležitou roli v psychoterapii, při překonávání různých poruch. (Machková, 2015, s. 7–9).

Podle Svobodové a Švejdové (2011, s. 9) se na DV v aktuálním pojetí vzdělávání nahlíží jako na výchovně vzdělávací proces, jehož hlavní a důležitou jedinečností je užití divadelních prostředků a snaha o aktivní zapojení všech zúčastněných. V tomto tvořivém procesu je kladen velký důraz na prožitek a aktivní zkoumání tématu, které vede k rozvoji intelektu, intuice, tvořivosti, samostatnosti, odpovědnosti, tolerance, empatie, komunikativnosti a v neposlední řadě k vytváření vlastních postojů, názorů a hodnot.

Machková (1998, s. 32) definuje DV v aktuálním pojetí takto: *„Dramatická výchova je učení zkušeností, tj. jednáním, osobním, nezprostředkovaným poznáváním sociálních vztahů a dějů, přesahujících aktuální reálnou praxi zúčastněného jedince. Je založena na prozkoumávání, poznávání a chápání mezilidských vztahů, situací a vnitřního života lidí současnosti i minulosti, reálných i fantazií vytvořených. Toto prozkoumávání a poznávání se děje ve fiktivní situaci prostřednictvím hry v roli, dramatického jednání v situaci.“*

Také však ve své publikaci poukazuje na problematiku, která je spjata s prvotním seznámením starších žáků s dramatickou výchovou ve školním vyučování, kdy je nabídka takového způsobu práce sice přijata, ale ve výsledku dochází pouze ke snaze upoutat pozornost "šaškováním". Žáky doprovází prvotní pocity trapnosti, neobvyklosti, obavy ze selhání a rozpaky. Naším úkolem je v tento moment naučit žáky vnímat druhého a odstranit zábrany při navozování fyzického kontaktu. (Machková, 2015, s.15–16).

Měli bychom tedy využít všech možností a příležitostí, které nám poskytuje MŠ a zavedení RVP PV, který klade důraz na sociální a intelektuální dovednosti, a ne na fakta, výkon a "správnost" výsledného produktu. (tamtéž, s. 15).

1.5.1 CÍLE DRAMATICKÉ VÝCHOVY

Dramatická výchova umožňuje rozvíjet dvě oblasti, které k sobě neodmyslitelně patří. Jako první je uveden **osobnostní (individuální) rozvoj**, kde pomocí hry a cvičení dochází k získávání zdravého sebevědomí, sebejistoty a pozitivního sebepojetí. Dále dochází k osvojení si schopnosti uvolnit se a soustředit se, odstraňují se zábrany, dochází k uvědomění si sebe sama a světa kolem. (Machková, 2015, s. 19).

V oblasti **osobnostního rozvoje** dochází taktéž k rozvoji vnímavosti, tvořivosti, kritického myšlení, emocionality a citovosti, a to skrze reflexe prožité dramatické zkušenosti či experimentací s ní. Podle Machkové (2000, s. 8) je skrze DV aktérům umožněno poznávat, uvolňovat a kontrolovat emoce. Dochází k pochopení, že emoce, a to i ty negativní, jsou součástí vnitřního života člověka. Zde dochází i k výchově mravní, učíme se ohleduplnosti k druhým, k jeho názorům, postojům a hodnotám, dále dochází k rozvoji sebekontroly, sebeúcty a sebekázně.

Následuje **rozvoj sociální**, tedy rozvoj lidského pochopení a porozumění, osvojení si schopnosti vnímat druhé a spolupracovat s nimi. Dramatická výchova dále učí respektovat druhé lidi a jejich názory, být tolerantní, soucítit a umět pomoci druhému, je-li to třeba. Jedná se také o rozvoj empatie, kdy dochází k osvojení si schopnosti vcítit se do druhého a vidět svět z jeho perspektivy. V souvislosti se sociálním rozvojem je skrze DV nabízeno mnoho příležitostí ke spolupráci, kdy je každému umožněno objevit a uplatnit své přednosti a v neposlední řadě vytvářet partnerství. Fungování skupiny je podmíněno její domluvou a smysluplnou vzájemnou reakcí. (Machková, 1998, s. 51–52).

Se **sociálním rozvojem** též souvisí osvojování a zdokonalování komunikativních dovedností, verbálních i nonverbálních. Zde je kladen velký důraz na sociální komunikaci, kdy dochází k rozvoji naslouchání, a to nejen řeči samotné, ale celkového sdělení. Dále dochází k pochopení tohoto sdělení a k osvojení si přiměřených reakcí, slovních či mimoslovních. (Machková, 2000, s. 8).

Dramatická výchova dále nabízí i rozvoj estetický, kdy dochází k seznámení s uměním a kulturou, a to jednak v rámci vnímání a přijímání, tak také v rámci aktivního vytváření či spoluvytváření. Pokud se konečnou tvorbou stane veřejné představení, účastníci jsou navrch seznamováni s důležitými složkami divadla (s herectvím, s dějem a jeho kompozicí a výstavbou, s kostýmованиеm, líčením, s režii apod.). Zároveň dochází i k výchově diváků, kteří jsou schopni představení sledovat, vnímat a chápat. (tamtéž, s. 8).

Machková (2000, s. 9) na závěr upozorňuje na nezbytné podmínky, které vedou k naplnění těchto cílů a které by neměly být opomíjeny, a uvádí, že: *„Aby cíle dramatické výchovy byly opravdu naplněny, musejí se promítnout jak do žákových postojů a hodnotových žebříčků, tak do jeho vědomostí a myšlení, tak také do dovedností a schopností.“*

1.5.2 METODY A TECHNIKY DRAMATICKÉ VÝCHOVY

Obecně je metoda vnímána jako dlouhá a široká cesta, vedoucí k určitému cíli. Podle Svobodové a Švejdové (2011, s. 69) se jedná o záměrně uspořádanou činnost pedagoga a dětí, která pomáhá prozkoumávat, ujasňovat a vysvětlovat fakta, prožitky a životní zkušenosti tak, abychom neustále směřovali ke stanovenému cíli či cílům. Technika je naopak vnímána jako cesta užší a konkrétnější.

Podle Valenty (2008, s. 46) je však možno nahlížet na pojem metoda až pěti způsoby. Metodou označuje **celý systém dramatické výchovy**, přestože toto označení není zcela přesné. Ve skutečnosti není možno použít „celou“ dramatickou výchovu při výuce určitého předmětu, ale jen její prvky (živý obraz, plná hra apod.).

Pojem metoda je také vnímán jako **základní koncepční metodický princip systému**, což podle Valenty znamená, že metodou DV může být například metoda divadla, dramatická hra, hra v roli apod.

V dalším způsobu je na metodu nahlíženo jako na **specifický styl práce**, tj. souhrn základních cílů, principů, typů obsahů her, zdrojů, atmosféry, či koncepce určité varianty DV. Dále lze pojmem metoda označit **soubor nebo skupinu dílčích postupů, principů**. Společným principem může být hra v roli, pantomima apod.

Na závěr Valenta (2008, s. 47) označuje metodu jako **konkrétní postup**, jedná se tedy o konkrétní činnost učitele a žáka.

Metoda je také to, co lze v hodině spatřit, neboť se týká všech účastníků činností. Jedná se tedy o určité zviditelnění výchovného systému v praxi. Valenta ve své publikaci uvádí také obecnou a přesnou definici metody, která se netýká pouze dramatické výchovy jako takové, ale i ostatních výchov, které jsou nezbytnou součástí vzdělávání. „*Metoda výchovy a vyučování je určitý způsob činností, kterým se žáci zmocňují v průběhu edukační akce určitého učiva tak, že u nich (ideálně) nastává učení a z něj vyplývající osvojení učiva; spojitě s tím tvoří jev zvaný „metoda“ též činnost učitele, kterým je žákova činnost, respektive žákovo učení navozováno a řízeno; tyto činnosti žáka i učitele tvoří (ideálně) společný celek, jímž je naplňován výchovný a vzdělávací cíl.*“ (Valenta, 2008, s. 47).

V souvislosti s metodami je v DV užíván také pojem technika. Podle Valenty (2008, s. 48) se jedná o způsob osvojování si učiva či provádění jiných úkonů, které souvisí s učivem. Obecně je však na techniku nahlíženo jako na typ metody, která vyžaduje praktické a osobní zapojení člověka do procesu učení. Jedná se tedy o konkretizaci metody. Jako příklad můžeme uvést techniku zvanou narativní pantomima, která se odděluje od širší metody zvané pantomima.

Valenta (2008, s. 122–214) se ve své publikaci také zabývá klasifikací těchto metod a technik DV, která je však velmi obsáhlá. Z tohoto důvodu se ve své práci zmíním pouze o metodách, které jsou vhodné pro práci s dětmi předškolního věku a se kterými se můžete více seznámit v praktické části práce.

Metody a techniky dramatické výchovy:

A. Metody plné hry

B. Metody pantomimicko-pohybové

- Částečná pantomima
- Dotyková hra...
- Narativní pantomima
- Ozvučená pantomima
- Pantomimický (převrácený) dabing
- Plná (úplná) pantomima
- Pohybová cvičení
- Pohybový rituál
- Předávaná pantomima
- Taneční drama

- Zpomalená pantomima
- Zrcadlení
- Zrychlená pantomima
- Živá loutka
- Živé nehybné obrazy

C. Metody verbálně-zvukové

- Akce – narace
- Alej
- Brainstorming
- Čtení
- Dabing
- Diskuse
- Dotazování a odpovídání (horké židle, interview, tisková konference, průzkum)
- Extralingvistické hry
- Hádky
- Imaginativní hra
- Konverzace
- Mluvící předměty (mluvení za loutky, mluvení za věc, mluvení za postavu)
- Postsynchron (hlasité myšlení, hlasitý pocit, hlasitá řeč)
- Předávaná řeč
- Rozhovor
- Ticho
- Titulování
- Zpěv a hudební exprese

D. Metody graficko-písemné

- Deníky
- Dokumenty
- Dopisy
- Foto – film
- Mapy – plány
- Obrazy
- Obrazné představy
- Reflexe

E. Metody materiálově-věcné (práce s jakýmikoliv objekty)

- Práce se stavbami
- Práce s kostýmem
- Práce s loutkou
- Práce s papírem
- Práce s prostorem
- Práce s rekvizitou
- Práce se světlem a stínem
- Práce se zástupnými předměty

Metody a techniky řízení vyučování (třídního managementu) dle Valenty (2008, s. 275–331)

- Instrukce
- Reflexe
- Otázky
- Učitel v roli
- Podávání informací
- Vypravování
- Shrnování
- Pravidla
- Signály
- Předvádění
- Řízení materiálem

1.5.3 DRAMATICKÁ VÝCHOVA A POHÁDKA

Dramatická výchova v současné době nabízí mnoho způsobů práce, nejvíce zařazovaným však zůstává způsob, který preferuje využívání hlavně samostatných her, cvičení a improvizací, které jsou v rámci jedné lekce propojeny pouze pedagogickým cílem, jako například rozvoj smyslového vnímání, rozvoj spolupráce, osvojení si hry v roli apod. (Ulrychová, Gregorová, Švejsová, 2000, s. 9).

Dalším způsobem, který není zařazován tak často, je způsob, který se opírá o práci s příběhem či pohádkou, díky které dochází k propojení jednotlivých činností zpracovaných metodami a technikami DV do větších celků. Tento způsob svým propojením umožňuje dítěti zažít a pochopit životní situace mnohem souhrnněji než činnosti, které jsou dětem předkládány izolovaně. Pohádky a příběhy mají velký význam při práci s metodami a technikami DV také hlavně proto, že obsahují postavy, situace, konflikty či problémy, které je nutno řešit. Tím nabízí mnoho impulzů k dramatickým hrám a improvizacím, v nichž děti vstupují do rolí různých postav a rozehrávají fiktivní děje. Dochází tak k rozvoji empatie, učí se nahlížet na problémy z různých úhlů pohledu, zkoumat a navrhnout řešení, rozhodovat se a jednat v různých situacích. (tamtéž s. 9–10).

Pohádky nám také přinášejí mnoho poselství, která si můžeme díky prožitku navozenému skrze metody a techniky DV daleko lépe osvojit než při pouhém čtení. Dítě v příběhu nalézá postavy, se kterými se ztotožňuje. Dochází ke zjištění, že i ono prožívá podobné strachy, problémy, potíže, které jsou řešitelné, stejně jako obtíže hrdinů. Dále

nám DV dává přirozený prostor pro aktivní učení dětí skrze prožitek a vlastní zkušenost, která je doplněna fantazií a moudrostí dětí. (Svobodová, Švejdvová, 2011, s. 112–113).

Aby však mohl být tento způsob práce využíván v praxi, je třeba vědět, jak s pohádkami pracovat. Ulrychová, Gregorová a Švejdvová (2000, s. 11) ve své publikaci uvádí

tři základní způsoby práce s pohádkou:

1. Pohádka je v rámci dramatické lekce čtena či vyprávěna v celku nebo po částech. Slouží pouze k připomenutí děje, který je dětem již známý. Jako příklad jsou uvedeny tyto pohádky: *O Koblížkovi*, *O perníkové chaloupce*, *O Popelce apod.*
2. Seznámení s pohádkou probíhá v celku, po určité motivační činnosti, která slouží k aktivaci dětí a jejich pozornosti. Děti jsou tedy připravovány na poslech, na který navazují aktivity vycházející z poslechu.
3. V tomto způsobu je předpokládáno, že se děti s příběhem doposud neměly možnost seznámit. Je tedy čten postupně, po částech. Díky tomuto způsobu práce je dětem umožněno s textem samostatně pracovat, domýšlet a rozvíjet děj. Dále je nám umožněno pracovat s momentem překvapení, kdy je úkolem dětí okamžitě reagovat na situace, které příběh či jeho část přináší. Dalším významným faktorem, který nám ukazuje výhodnost tohoto způsobu práce, je motivace, která je díky touze dětí dozvědět se, jak se příběh vyvíjí dál, tak silná, že udrží pozornost dětí u tématu mnohem delší dobu.

1.5.4 ROLE UČITELE

Brian Way (1996, s. 11) se ve své publikaci staví k roli učitele jako k nejdůležitějšímu faktoru uplatnění dramatu ve výchově. Dle jeho slov není důležité, zda učitel absolvoval divadelní kurs či jiné vzdělání v této oblasti, ale to, jaký má přístup a zájem o děti. Takový učitel se primárně nezajímá o pravidla a konvence dramatu a vyučování, ale o to, co je pro dané děti nejvhodnější a nejdůležitější. Zabývá se tedy individuálními potřebami dětí, dbá na naplnění jejich primárních potřeb, na to, aby se při činnosti cítili šťastné, jisté a v bezpečí.

Vytvoření atmosféry přátelství a bezpečí je jednou z nezákladnějších podmínek při práci s dětmi jakéhokoliv věku, což platí i při práci s dramatickou výchovou. Aby byla tato atmosféra vytvořena v plném a nenapadnutelném rozsahu, je třeba dodržovat **zásady našeho působení na dítě**, které uvádí ve své publikaci Svobodová a Švejdrová (2011, s. 29–32):

- **Bezpodmínečné přijetí dítěte** znamená dát dítěti pocit důležitosti ve skupině, upozornit jej na to, že je pro nás přínosem, že jej máme rádi, a to i v momentě, kdy udělá něco špatně. V tomto momentu bychom měly dítě upozornit na nevhodné chování, které se nám nelíbí, což však neznamená, že dítě samotné je zlé či špatné. Učíme dítě chybu napravit a uvědomit si, že každá situace má řešení.
- **Nezesměšňovat a neponižovat** znamená, že bychom měli řešit situace, kdy se dítě například pomočí, nezvládne nějaký úkol, či se pouze cítí lítostivé, vystrašené, diskrétně a citlivě. Dále by se v našem slovníku nikdy neměly objevit věty či výroky, které děti upozorňují na jejich chyby.
- **Respektovat potřeby dítěte**, a to hlavně v oblasti fyziologických potřeb. Je třeba dbát na individualitu, nenutit tedy dítě jíst jídlo, které mu nechutná, či spát na lehátku, když se necítí unavené. Musíme si uvědomit, že dítě není stroj, který vykonává potřeby dle instrukcí a na povel.
- **Vytvářet jasná a smysluplná pravidla**, na jejichž vytváření se měly možnost podílet i samotné děti. Tato pravidla dávají dětem pocit bezpečí a řádu, je však nutné, aby platila pro všechny, bez výjimek, a to i pro paní učitelky.

- **Užívat vstřícnou a efektivní komunikaci s dítětem**, která dává dítěti pocit bezpečí, přijetí, respekt a v neposlední řadě, že je chápáno jako plnohodnotný partner nejen dětmi, ale i dospělými jedinci.
- **Vytvářet prostor pro aktivitu a iniciativu dítěte**, a to platí nejen pro aktivitu fyzickou, ale i psychickou. S tím souvisí i schopnost improvizace a rychlého reagování na potřeby a nápady dětí. Dále je důležité umět odhadnout moment, kdy je třeba aktivitu změnit, ukončit či nahradit jinou, avšak neplánovanou. Dostatečný prostor by měla dostat také volná hra.
- **Vytvářet prostor pro odpočinek a klid**, což znamená, že by mělo mít dítě možnost rozhodnutí, zda se chce, či nechce účastnit dané aktivity. Mělo by mít možnost odpočinout si, pozorovat a zapojovat se dle jeho vlastní potřeby.
- **Nabízet dostatek zajímavých a smysluplných aktivit a podnětů**, které respektují především zájem a potřebu dítěte.
- **Představovat dětem svět jako pozitivní prostor** znamená, že je učíme rozlišovat mezi dobrem a zlem. Učíme je, jak mohou dobru pomáhat, jak řešit problémy, aby konečné řešení vyhovovalo a bylo pozitivní pro všechny účastníky. K tomu nám mohou pomáhat především pohádky, které nám ukazují, že dobro je silnější, a přestože to není vždy lehké, zvítězí.
- **Zapojovat děti do plánování a hodnocení aktivit** je chápáno tak, že abychom se mohli na něco těšit, musíme vědět, co bude následovat, a to platí i v MŠ. S dětmi reflektujeme prožité situace a aktivity a diskutujeme o tom, co by šlo příště udělat jinak, co se nám líbilo, nelíbilo. Můžeme společně vymyslet, co bychom se chtěli naučit, kam bychom se společně rádi vydali, v jistém smyslu se děti mohou aktivně zapojit do tvorby obsahu TVP.
- **Dávat dítěti najevo úctu a důvěru v jeho schopnosti** znamená, že nás zajímají jeho názory, nápady, které bereme vážně a nezesměšňujeme je před ostatními. Dále to znamená, že bereme dítě jako osobnost, která se nejen učí od nás, ale také jako osobu, od které se i my dospělí můžeme něco naučit.

2 PRAKTICKÁ ČÁST

Cílem praktické části práce je vytvoření návrhu využití metod a technik dramatické výchovy při práci s pohádkou v MŠ v Plzni, uspořádání těchto metod do dvou tematických celků a reflexe jejich reálného průběhu. Záměrem je ověření proveditelnosti těchto aktivit v konkrétní třídě mateřské školy, zjištění, zda jsou děti schopny vnímat pohádku a její odkaz v momentě, kdy jej pouze neposlouchají, ale stávají se její součástí, a to pomocí metod a technik DV. Ověření si vlivu tohoto způsobu práce, kdy se zaměřujeme na prožitek a aktivní zkoumání tématu, na rozvoj osobnosti dětí, zjištění, zda jim tento způsob přináší něco nového. A v neposlední řadě, zda nám metody DV umožňují rozvíjet osobnost dítěte ve všech jeho složkách, a to zařazením všech výchov (hudební, literární, jazykové, dramatické, výtvarné, pracovní, tělesné apod.).

Dílním cílem je vytvořit inspirativní výchovně – vzdělávací program pro učitele mateřské školy a v nich jim představit jiný způsob práce, než jen pomocí frontálního vyučování a vysvětlování. Cílem je rovněž snaha demonstrovat, jak s dětmi skrze zážitkové učení poznávat svět, rozvíjet jejich osobnost jako celek, učit je vyjadřovat samo sebe, projevovat emoce, představivost a fantazii.

V následujících kapitolách je představena vybraná MŠ a její konkrétní třída – Berušky, kterou jsem si vybrala pro realizaci své práce, a druhá třída – Motýlci, se kterou jsem měla možnost pracovat z důvodu spojení tříd. Následně jsou zde vysvětleny důvody a záměry, které jsem si stanovila při jejím výběru. Dále se věnuji třídnímu vzdělávacímu plánu, se kterým konkrétní třída pracuje. Na závěr jsou zpracovány a reflektovány dva TC, ve kterých pracuji s pohádkou pomocí metod DV. Tematické celky obsahují cíle, nabídku činností a program řízené činnosti, který je rozdělen do 5 dní.

2.1 MATEŘSKÁ ŠKOLA KARDINÁLA BERANA PLZEŇ

Mateřská škola kardinála Berana Plzeň (dále jen MŠkB) se roku 2011 stala historicky první církevní mateřskou školou, zřízenou biskupstvím plzeňským. Vznik církevní školy byl slavnostně zahájen v září téhož roku biskupem Mons. Františkem Radkovským. V té době MŠkB disponovala pouze jednou třídou, sídlící na Košutce v prvním patře školního pavilonu, který je situován v uzavřeném areálu na klidném okraji města. Tato třída je věkově heterogenní s kapacitou 24 dětí.

V současné době MŠkB disponuje také odloučeným pracovištěm, které se nachází na opačném konci města, na Borech. Toto pracoviště disponuje dvěma třídami – Berušky a Motýlci, které sídlí v přízemí bývalých vysokoškolských kolejí. Třída Berušek je vedena jako univerzitní mateřská škola, sloužící především pro děti zaměstnanců či studentů Západočeské univerzity v Plzni. Třída Motýlků naopak nabízí služby široké veřejnosti a její vzdělávání je vedeno v duchu křesťanských hodnot a tradic.

O křesťanské hodnoty (pravda, úcta, pokora, tolerance, spolupráce, odpuštění, sebepoznání apod.) a hodnoty života na Zemi (ochrana života v jakékoliv podobě, krása, zdraví, ohleduplnost apod.) se opírá filozofie celé školky. Cílem této filozofie je probuzení zájmu o svět, který nás obklopuje, o konkrétní části a dílky, ze kterých se tento svět skládá. Dalším cílem je naučit děti tento svět vnímat všemi smysly, všítat si maličkostí a drobností, žasnout nad krásou světa, barevností přírody, vůní lesa, nad možnostmi, které nám svět nabízí, a to především skrze osobní prožitek (ŠVP, 2017, s. 4–9).

2.1.1 TŘÍDA BERUŠKY

Třída Berušky je třídou heterogenní, s kapacitou 20 dětí ve věku od 3 do 6 let, z toho 6 let je pouze jednomu chlapci. Můžeme tedy říci, že věk dětí se v průměru pohybuje kolem 4 let. Spolu s dětmi třídu navštěvují dvě paní učitelky Bc. Zuzana Nozarová a Kateřina Vacková, Dis.

Bc. Zuzana Nozarová se třídou tráví již druhý rok, je tedy hlavní koordinátorkou třídního vzdělávacího programu, který je spjat se třídním maskotem třídy – Beruškou. Motivace a filozofie třídy je úzce spjata s příběhem tohoto maskota, jehož počátky sahají do doby, kdy třída fungovala prvním rokem. V tu dobu byla Beruška společně uložena

k zimnímu spánku. Nyní se však Beruška rozhodla, že v zimě nechce spát, že by raději cestovala a poznávala cizí země, jejich kulturu, tradice, památky a tajemná zákoutí, o kterých jí vyprávěli čápi a vlaštovky. (TVP: Cestujeme s Beruškou, 2018, s. 2).

Každý měsíc tedy navštěvuje jiný kontinent, kde procestuje mnoho zemí, pozná spousty zajímavých lidí, seznámí se s jejich kulturou, tradicemi, zvyklostmi a zažije spoustu dobrodružství. Aby však ani děti nebyly o toto dobrodružné cestování ochuzeny, posílá jim jejich kamarádka Beruška každý týden začarované pohledy z míst, kde se právě nachází. Pomocí těchto pohledů a kouzelných formulek, které děti od Berušky získaly, se dokáží přenést do těchto zemí za ní, a zažívat tak všechna dobrodružství spolu s ní. (tamtéž, 2018, s. 2).

S touto třídou jsem se měla možnost seznámit v rámci třítydenní praxe, zřizované v rámci studia. Měla jsem tu čest naplánovat a zrealizovat s dětmi cestování do Číny a Ruska, kde děti pracovaly s metodami a technikami DV. Hlavním pojítkem těchto témat byl příběh, ve kterém se děti seznamovaly s čínským mnichem, či ruským Dědou Mrázem. Zažívaly zde spousty dobrodružství, plnily úkoly, pomáhaly slabším, poznávaly danou zem, jejich kulturu, přírodní krásy apod.

V tento moment mne napadla možnost spojit třídě známé cestování s pohádkou, která se týká dané země, a zpracovat ji pomocí metod DV. Zajímalo mne, jaký vliv by to na děti mělo, zda je vůbec možné spojit cestování a poznávání země s pohádkou, a to ještě skrze metody DV. Také mne zajímalo, co všechno si děti z tohoto způsobu práce mohou odnést, co všechno se mohou naučit a zda jim to přinese něco nového.

Mým záměrem je využít způsob práce této třídy a obohatit jej pohádkou, která se týká dané země, a to vše zpracovat pomocí metod a technik DV.

2.1.2 TŘÍDA MOTÝLCI

Třída Motýlci je taktéž třídou heterogenní, s počtem 17 zapsaných dětí ve věku od 2 do 7 let, z toho 7 let je pouze jednomu chlapci se speciálně vzdělávacími potřebami. Spolu s dětmi třídu navštěvují tři paní učitelky a asistentka pedagoga. (TVP: Motýlci, 2018, s. 2).

Filozofie této třídy je vedena v duchu křesťanských hodnot a tradic. Děti se seznamují se základními křesťanskými a lidskými mravními hodnotami, jako jsou láska, úcta, ohleduplnost, citlivost, odpuštění, samostatnost, spolehlivost, pravdomluvnost apod. Zaměřují se na poznávání naší země, naší kultury, slaví křesťanské svátky, seznamují se s křesťanskými tradicemi a biblickými příběhy. Dále zde dochází k pravidelným návštěvám představitelů církve, kdy se děti seznamují s křesťanskou výchovou pomocí různých činností, ať už skrze vyprávění biblických příběhů, diskuzí, či pracovních listů. (tamtéž, 2018, s. 2).

Tak jako ve třídě Berušek, i tato třída pracuje s třídním maskotem – plyšovým lvíčkem, který provází děti celý rok. Společně poznávají naši zemi, zažívají dobrodružství, prozkoumávají a poznávají přírodu ve všech ročních obdobích. Kamarád lvíček pracuje s dětmi především v komunitním kruhu, při společných vzdělávacích činnostech i při každodenních společných písních a modlitbách. (tamtéž, 2018, s. 3).

S touto třídou jsem se měla možnost seznámit v rámci realizace prvního TC Tulení král vytvořeného v rámci praktické části práce. V původním plánu se realizace týkala pouze třídy Berušek, z důvodu vysoké nemocnosti nejen dětí, ale i učitelek byly však třídy spojeny. Tato změna mi však přinesla možnost pozorovat reakce a chování dětí ze třídy Motýlků, které se s tímto způsobem práce ještě nesetkaly.

2.2 TEMATICKÉ CELKY

Praktická část práce je postavena na dvou vytvořených a zrealizovaných tematických celcích, ve kterých jsou zpracovány dvě pohádky skrze metody a techniky dramatické výchovy, a to pro konkrétní třídu mateřské školy v Plzni. Tematické celky jsou vytvořeny v souladu se Školním vzdělávacím programem dané mateřské školy a s Třídním vzdělávacím programem konkrétní třídy.

Tyto tematické celky, jejich průběh a reflexe, jsou představeny v následujících kapitolách 2.2.1 a 2.2.2. Tematické celky obsahují krátký úvod, ve kterém je vysvětlen obsah TC, vytyčené cíle, které jsou v souladu s RVP PV, a nabídku činností. Dále obsahují konkrétní činnosti, jejich zpracování a evaluaci. U každé konkrétní aktivity je dále uveden vzdělávací cíl, následně cíl aktivity, metoda, pomůcky, popis aktivity a vyhodnocení průběhu.

Naplnění stanovených cílů bylo částečně vyhodnocováno na základě závěrečné reflexe probíhající vždy na konci řízené činnosti s dětmi. Vzhledem k věku dětí nebyla možnost reflektovat vše. Byla vybrána jen určitá, pro vytyčené cíle nejdůležitější témata. Reflexe probíhala i během činností, a to pomocí doplňujících otázek a diskuzí. Dále byly pro vyhodnocení naplněnosti cílů využity fotografie a audio i video nahrávky realizace TC, jež byly pořízeny v souladu s poskytnutým souhlasem zákonných zástupců dětí.

Tento souhlas s poskytnutím a zveřejněním fotografií, audio a video nahrávek bude uchován po dobu pěti let jako nezveřejněná příloha této bakalářské práce.

2.2.1 TEMATICKÝ CELEK TULENÍ KRÁL

Tematický celek spadající ve školním vzdělávacím programu pod integrovaný blok Království zimy děti seznamuje jak s Grónskem a jeho obyvateli, tak také s pohádkou O bílém tuleňovi (viz. Příloha č. 1). Vede k aktivnímu zapojení všech zúčastněných, zaměření se na prožitek a aktivnímu zkoumání tématu, které slouží k rozvoji osobnosti dětí a osvojování si různých dovedností, zejména komunikačních.

Tematický celek není realizován pouze se třídou Berušek, jak je uvedeno, ale i s dětmi ze třídy Motýlků. Důvodem této změny je vysoká nemocnost nejen dětí, ale i učitelek. Tato změna mi však přináší možnost pozorovat reakce a chování dětí ze třídy Motýlků, které se s tímto způsobem práce ještě nesetkaly, a následné zhodnocení přínosu tohoto způsobu práce pro obě třídy.

V programu hojně využívám metodu DV zvanou učitel v roli, kdy se vždy po fiktivním přesunu do cizí země „schovám“ za určitou postavu. V tomto TC tedy vystupuji jako náčelník kmene, který děti provází příběhem, zažívá s nimi dobrodružství a reflektuje s nimi jejich prožité situace. Z dané role vystupuji vždy po „navrácení“ do MŠ, kde si s nimi opět zrekapitulují celý den, a to způsobem, který je jim velmi blízký, metodou vyprávění.

Týden: 28. 1. – 1. 2. 2019

Cíle:

- Dítě spolupracuje s ostatními dětmi, vyjadřuje své názory, domluví se a respektuje způsob řešení zadaného úkolu ostatních dětí
- Dítě ovládá své tělo a rozvíjí jemnou i hrubou motoriku
- Dítě rozvíjí řečové dovednosti – snaží se používat vhodné formulace, co se jazyka a řeči týče
- Dítě tvořivě přemýšlí nad tématem (rozvoj fantazie, tvořivého myšlení a sebevyjádření)
- Dítě pozorně poslouchá četbu pohádky, sleduje děj a zopakuje jej ve správných větách
- Dítě chápe hlavní odkaz pohádky – ví, jak je důležité pomáhat ostatním

Nabídka činností:

- Pozvánka na cestu za Eskymáky – Četba pohledu, diskuze
- Seznámení s náčelníkem kmene – Rozhovor, inscenační metoda
- Pozdrav Eskymáků – Hra s pravidly
- Oslava Dne Tuleního krále – Asociační kruh
- Pomáháme Eskymákům – Skupinová a kooperativní práce
- Pohádka O bílém tuleňovi – Četba
- Tuleň, jak se jmenuješ? – Hra s pravidly
- Hra tuleňích mláďat I. – Improvizovaná hra
- Hra tuleňích mláďat II. – Narativní pantomima
- Náš tuleň kamarád – Grafomotorické cvičení
- Tuleň jména – Diskuze
- Hra na spícího medvěda – Hra s pravidly
- Pozor! Medvěd jde. – Hra s pravidly
- Zraněná maminka – Zveřejňování myšlenek
- Jak šel Bělásek mamince na pomoc – Dramatizace, práce s kostým
- Chodím jako král – Pohybová cvičení (Překážková dráha)
- Stavba ohniště – Skupinová a kooperativní práce
- Rozfoukávání ohně – Dechové, hlasové cvičení
- Rituální tanec – Taneční drama
- Rozloučení s náčelníkem – Rozhovor
- Tuleň záliv – Obrazy – malba

2.2.1.1 Program

Pondělí

Počet dětí: 8

Věková kategorie: 3–6 let

Časová dotace: 40 min

1. Pozvánka na cestu za Eskymáky

Vzdělávací cíl: Děti pozorně poslouchají a reagují na otázky při rekapitulaci čtených informací.

Cíl aktivity: Navození atmosféry a motivace dětí k dalším činnostem

Metoda: Četba pohledu, diskuze

Pomůcky: Pohled od Berušky

Popis aktivity: Děti obdrží pohled od Berušky, ve kterém je sděleno, co Beruška zažívala, koho potkala a co se naučila od doby, kdy se v cizí zemi viděly naposledy. Následně děti pozve do Grónska, přesněji do vesnice zvané Kulusuk. Ale není to jen tak dostat se za Beruškou. Pomůže nám k tomu třídě známá formulka „Abraka dabra leť, přenes nás za Beruškou hned!“, kterou musí říci všechny děti najednou a se zavřenýma očima.

Vyhodnocení průběhu: Stanovené cíle byly naplněny. Děti z obou tříd nedočkavostí zavíraly oči a odříkávaly kouzelnou formulku.

2. Seznámení s náčelníkem kmene

Vzdělávací cíl: Děti se při činnosti aktivně zapojí.

Cíl aktivity: Navození atmosféry a vtažení dětí do děje

Metoda: Rozhovor, inscenační metoda

Pomůcky: Šátek, modrá látka, plochý plastový předmět

Popis aktivity: Děti sedí v kruhu se zavřenýma očima a poslouchají, co se kolem nich děje. Následně jsou vyzvány, aby otevřely oči a podívaly se, kde se ocitly. Ve vesnici zvané Kulusuk se seznámí s náčelníkem kmene jejich tradičním pozdravem a to pomocí „tření“ nosu. Poté jsou dotázány náčelníkem na jejich tradiční pozdrav.

Vyhodnocení průběhu: V této aktivitě jsem se poprvé objevila v roli náčelníka, jedinou viditelnou změnou byl přehozený šátek přes ramena, což bylo, jak se ukázalo, dostačující. Děti tuto situaci přijaly a na řadu mohlo přijít seznamování. Eskymácký pozdrav byl pro děti velmi osobní, a tak zpočátku neprojevovaly zájem, pouze nahlížely. Následně jim bylo nabídnuto, aby se zkusily tímto způsobem pozdravit se Zuzkou (paní učitelka působící ve třídě), což se ukázalo jako velmi dobrý nápad. Se mnou se takto pozdravilo jen pár dětí, převážně staršího věku. Naopak při realizaci našeho pozdravu „*Dobrý den*“, který byl doprovázený podáním ruky, děti neprojevovaly žádný ostych.

3. Pozdrav Eskymáků

Vzdělávací cíl: Děti reagují na tempo hudby, kontrast ticha a zvuku. Navrhnu a realizují svůj vlastní pozdrav.

Cíl aktivity: Zapojení všech aktérů do děje, rozvoj fantazie a představivosti

Metoda: Hra s pravidly

Pomůcky: Šátek, modrá látka, skladba „Grónská písnička“ – Jaromír Nohavica

Popis aktivity: Děti pochodují po třídě na hudbu, po zastavení se otočí na kamaráda a pozdraví se svým vlastním pozdravem. Aktivita pokračuje stejným způsobem do konce písně.

Vyhodnocení průběhu: Aktivita byla dětmi přijata velmi dobře, děti se pohybovaly dle instrukce na tempo hudby. Abych je v tomto tempu udržela, vysvětlovala jsem jim v průběhu hry, že Eskymáci se nemohou pohybovat rychleji, jelikož jim to neumožňuje jejich silná vrstva oblečení. Při realizaci vlastního pozdravu byly děti zpočátku velmi nejisté, nejprve tedy realizovaly pozdrav, který mají osvojený, a to potřesením ruky. Při dalším zastavení skladby jsem tedy navrhla pozdrav zamáváním ruky, zadečkem. Následně začaly přicházet návrhy dětí, stoj na jedné noze, úklon, eskymácký pozdrav nosy apod.

Obrázek 2 - Pozdrav Eskymáků (zdroj: vlastní)

4. Oslava Dne Tuleního krále

Vzdělávací cíl: Dítě vyjádří svůj názor, vyčká až na něj přijde řada a vyslechne názory ostatních.

Cíl aktivity: Rozvoj trpělivosti, sebeovládání a tvořivého myšlení nad tématem

Metoda: Asociační kruh

Pomůcky: Kruh (molitanový, realizovaný izolepou apod.), míček

Popis aktivity: Po dostatečném zahřátí a uvedení dětí do tématu vyzve náčelník děti k opětovnému posazení do kruhu přátelství (kruh, u kterého se pravidelně schází celá vesnice) a informuje je, že byly pozvány na oslavu Dne Tuleního krále. Následně položí dětem otázku, zda vědí, co je to Den Tuleního krále, a zda ví, kdo to je. Abychom zamezili

překřikování, vložíme do kruhu míček, mluví tedy pouze ten, kdo jej drží v ruce. Vyslechneme nápady dětí a následně je poprosíme o pomoc s přípravami.

Vyhodnocení průběhu: Asociace je proud myšlenek, který nemá vždy jasné logické vysvětlení, je tedy chápáno pouze dítětem samotným, neměli bychom mu tedy jeho názor nikdy vyvracet. Spíše se můžeme doptat, co tím konkrétně myslel, či proč zmínil zrovna to, či ono. Některé děti také mohou opakovat asociace, které byly již dříve zmíněné, i to se při této hře stalo, není to však špatně, jedná se pouze o určitý stupeň zvládnutí hry, či o sociální napodobování. Naším úkolem je tedy přijmout všechny názory, nenapomínat, neodsuzovat, ale spíše ocenit nové a zajímavé asociace. (Svobodová, Švejdová, 2011, s. 71).

5. Pomáháme Eskymákům

Vzdělávací cíl: Děti spolupracují, společnými silami vytvoří ohniště, vyloví a roztřídí všechny ryby.

Cíl aktivity: Rozvoj spolupráce, vyjadřování souhlasu a nesouhlasu, rozvoj tvořivého myšlení

Metoda: Skupinová a kooperativní práce

Pomůcky: Modrá látka, šátek, sada dřevěných prutů a ryb, obruče, libovolný materiál ke stavbě ohniště (kostky, klacíky apod.)

Popis aktivity: S dětmi si projdeme jednotlivá stanoviště a vysvětlíme zadání jejich úkolu, připomeneme pravidla a následně si je rozdělíme dle počtu do dvou či více skupin. Skupiny se následně přesunou k jednotlivým stanovištím, kde je jejich úkolem split společnými silami zadaný úkol. Dětem jsme k dispozici, ale nevstupujeme, pokud to není důležité, nebo pokud nejsme vyzváni dětmi. V prvním stanovišti je úkolem dětí vylovit pomocí prutů všechny ryby a roztřídit je dle barvy do stejně barevných obručí. V druhém stanovišti se děti pokusí postavit ohniště z libovolného materiálu, můžeme jim však nějaký nabídnout.

Vyhodnocení průběhu: Aktivity byly pro děti velkým překvapením, hlavně lovení ryb, které bylo pro děti nové, jelikož tuto pomůcku MŠ nevlastní. Děti manipulovaly s pruty a třídily ryby dle instrukcí. Abych děti více namotivovala a neztratila navození atmosféry, započala jsem výlov ryb „rozbitím ledu“. Totéž jsem opakovala i po výměně skupin. Co se týče stavby ohniště, bylo velmi zajímavé pozorovat a porovnávat spolupráci děvčat a chlapců.

Děvčata nejprve udělala společně ohniště a následně do něj vložila dřevo. U chlapců nejprve probíhala samostatná práce, kdy si každý vytvářel své vlastní ohniště, po chvíli jim však došel materiál, a tak se rozhodli, že udělají pouze jedno společné. Nejprve nanosili dřevo a poté došli k názoru, že jim okolo ještě něco chybí, a dodali kameny.

Obrázek 4 - Lov a třídění ryb (zdroj: vlastní)

Obrázek 3 – Stavba ohniště (zdroj: vlastní)

Reflexe celého dne:

Po „návratu“ do MŠ byl dán dětem prostor pro vyprávění zážitků a zkušeností získaných v řízené činnosti. Aby měly možnost vyjádření všechny děti, byla do diskuze jako pomocník „přizvána“ plyšová beruška, kdo držel berušku, ten mohl mluvit. Následně byl do diskuze položen dotaz: „Co se vám z celého dne líbilo nejvíce, co nejméně a proč?“ Děti opět mluvily tehdy, když držely v rukou berušku. Jejich odpovědi byly převážně pozitivní, nejvíce

je zaujala práce ve skupinkách, lovení ryb a stavba ohniště. Důvodem bylo to, že mohly pomoci Eskymákům, kterým se tyto činnosti nedařili splnit. Dalším důvodem byla spolupráce dětí, citují: „*Líbilo se mi ohniště, jak jsme stavěli dohromady.*“ Došli jsme tedy k závěru, že společně jdou věci lépe a je to vlastně větší zábava. U chytání ryb přišlo dětem velmi zábavné, když se jim zamotaly pruty dohromady, citují: „*Se mi líbilo rybaření, protože jsme se motali prutem, a ještě jak mi padaly ryby vedle.*“

Úterý

Počet dětí: 15

Věková kategorie: 3–6 let

Časová dotace: 40 min

1. Komunitní kruh

Vzdělávací cíl: Děti shrnou v jednoduchých větách program předešlého dne a aktivně se zapojí do nabídnuté činnosti.

Cíl aktivity: Rekapitulace programu a zapojení nových aktérů do programu, motivace k dalším činnostem

Metoda: Rozhovor

Pomůcky: Pohled od Berušky

Popis aktivity: S dětmi se posadíme ke kruhu a připomeneme si, co jsme zažili předešlý den. Kam jsme cestovali, koho jsme potkali, co jsme zažili. Z důvodu motivace dětí a navození eskymácké atmosféry se zeptáme dětí, které s námi nebyly předešlý den, jestli znají eskymácký pozdrav, a pokud ne, zda by se ho chtěly naučit. Následně je pobídeme, aby se podívaly vždy na kamaráda vedle sebe a s ním se eskymácky pozdravily. Na závěr se zeptáme dětí, zda jsou připravené a zvědavé, co je dnes čeká. Poté se kouzelnou formulkou opět vydáváme do Grónska.

Vyhodnocení průběhu: Tato aktivita nám posloužila k navození atmosféry, rekapitulaci a připomenutí programu předešlého dne. Důležitost také vidím v momentě, kdy přijde do třídy nový jedinec, který není seznámen s programem. Tato aktivita spolu s prožitím

eskymáckého pozdravu v tomto momentu je dostačující pro správné zapojení nových aktérů, jejich probuzení zájmu přidat se k prožívání dalšího dobrodružství.

2. Pohádka O bílém tuleňovi

Vzdělávací cíl: Děti pozorně poslouchají četbu pohádky a reagují na otázky, které se týkají četby.

Cíl aktivity: Seznámení dětí s pohádkou, motivace k četbě a podpora dětské zvědavosti

Metoda: Četba

Pomůcky: Molitanové kostky, modrá látka/ plátno, pohádka

Popis aktivity: Aby se děti mohly účastnit oslavy, musí znát příběh Tuleního krále. Náčelník tedy vyzve děti, aby ho následovaly do jeho iglú (z molitanových kostek), kde jim příběh poví.

„V daleké zemi, kde panovala zima a mráz, žili tuleni, lední medvědi a Eskymáci. Ale ještě nikdy se tam nenarodilo tulení mládě, které by bylo bílé jako sníh a oči mělo modré jako nebe.

Jednoho roku se ale nejmladší tulenici narodilo právě takové mládě, mělo jasně modré oči a sněhově bílé tělíčko. Dostalo jméno Bělásek. Tuleni dávají svým dětem krásná jména, a tak si Bělásek mohl hrát s Modrou hvězdou, Mořským vánkem nebo s Písečnou princeznou.“

Vyhodnocení průběhu: Při této aktivitě bylo zapotřebí upozornit děti na opatrnost na cestě a v iglú, abychom zabránili nechtěnému zranění. Také jsem kladla velký důraz na to, aby i iglú zůstalo celé, jelikož je pro naši vesnici velmi důležité. Děti byly z iglú zcela ohromeny, nesoustředily se, tak jsem se rozhodla, že je začaruji kouzlem „*Čáry, máry, pod kočáry, ať všechny pusinky nepovídají a jen ouška poslouchají, teď!*“ Toto kouzlo nám pomohlo soustředit se na četbu a nepovídat. Po dočtení byly děti opět odčarované a mohli jsme si zrekapitulovat, co jsme se v části příběhu dozvěděli.

Obrázek 5 - Četba pohádky v iglú (zdroj: vlastní)

3. Tuleni, jak se jmenuješ?

Vzdělávací cíl: Dítě reaguje na hudbu pohybem, pracuje dle instrukcí, vymyslí a sdělí své „tulení“ jméno.

Cíl aktivity: Zapojení všech aktérů do činnosti, podpora sebejistoty a sebevědomí při realizaci, rozvoj tvořivého myšlení

Metoda: Hra s pravidly

Pomůcky: Modrá látka, šátek, skladba „Grónská písnička“ – Jaromír Nohavica, podložky

Popis aktivity: Děti se pohybují po prostoru na hudbu, když nastane úplné ticho, hudba se vypne, děti se musí dostat do svého domečku. Na koho nezbyde, sdělí své tulení jméno. Abychom si jej lépe osvojili, můžeme jej buď zrytmizovat, nebo dotyčného jeho jménem pozdravit, například: „Ahoj, Černá kočko.“ Hra pokračuje, dokud o ni děti projevují zájem.

Vyhodnocení průběhu: Aby byla hra dětmi lépe pochopena a přijata, nechala jsem při prvním vypnutí hudby domeček pro každé dítě, tudíž jsem byla povinna pouze já sdělit své tulení jméno. Při dalším vypnutí už se musely zapojit i děti. Jména dětí byla především složena z názvů věcí či zvířat, které mají rády. Mnoho jmen tedy znělo asi takto: „Dinosaurus“, „Pes“, „Kočka“, ale také byla sdělena jména jako například „Černá kočka“. Překvapivým zjištěním pro mne byl fakt, že se zapojila i jedna holčička, která se běžně komunikaci s učitelem vyhýbá, nebo reaguje pouze slovy: „Ne.“

4. Hra tuleních mlád'at I.

Vzdělávací cíl: Dítě kreativním způsobem ztvární zadaný úkol.

Cíl aktivity: Zapojení všech aktérů do činnosti, podpora sebejistoty a sebevědomí při realizaci, rozvoj tvořivého myšlení

Metoda: Improvizovaná hra

Pomůcky: Modré a bílé prostěradlo, šátek

Popis aktivity: Děti začarujeme kouzelnou formulkou „*Čáry, máry, pod kočáry, ať se ze všech dětí stanou tuleni, teď!*“ v tuleně a vyzveme je, aby si spolu hrály stejně jako tulení mlád'ata v pohádce. Pro navození lepší atmosféry použijeme modré a bílé prostěradlo, na které si děti jako tuleni lehnou.

Vyhodnocení průběhu: Před samotnou realizací jsem si neuměla konkrétně představit, jak bude tato aktivita probíhat. Zda se děti nerozdivočí, jak tento úkol vlastně uchopí. Musím však konstatovat, že jsem byla mile překvapena. Děti se opravdu vžily do role tuleních mlád'at, a tak se pouze kolébaly na modrém prostěradle a vydávaly zvuky připomínající tulení štěkot.

Obrázek 6 - Hra tuleních mlád'at I. (zdroj: vlastní)

5. Hra tuleních mlád'at II.

Vzdělávací cíl: Děti pozorně poslouchají instrukce a pohybují se dle nich.

Cíl aktivity: Seznámení dětí s novou technikou práce

Metoda: Narativní pantomima

Pomůcky: Text, modré a bílé prostěradlo, míčky

Popis aktivity: Dětem čteme příběh, jejich úkolem je příběh pečlivě poslouchat a pohybovat se dle instrukcí.

„V blízkosti jednoho z mnoha zamrzlých jezer odpočívá několik tuleních mlád'at. Funí a hluboce vydechují. To odpočívání je moc nebaví, zamračí se a vztekle kolem sebe plácají ploutvemi. V tu chvíli něco uslyší, utiší se a nastraží uši. Aha, to maminka na ně volá, že si mohou jít hrát. Obrátí se na břicho, protáhnou si jednu ploutev a pak i druhou. I jazyk potřebují protáhnout, a tak jej vyplazí a rychle zase schovají, aby je nikdo neviděl. A znova ven a zase dovnitř, a zase, je to velká sranda, smějí se na celé kolo. A teď hurá na válení sněhových koulí, válí nejdřív jednu ploutví a pak i druhou, aby byly pořádně kulaté a veliké. Hurá, už jsou hotové, radují se tuleni a tleskají si ploutvemi. Teď už si je mohou konečně posílat, a jak jinak než čumákem. Posílají si sněhové koule tak dlouho, až je to úplně unaví. Zívnou si, jednou a podruhé. Pomalu se jim zavírají očička. Jsou tak strašně unavení, že sebou najednou hlasitě plácnou o zem a usnou. Chrápou tak nahlas, až se celá zem otřásá.“

Vyhodnocení průběhu: Aby byla tato aktivita pro děti realizovatelná, bylo zapotřebí číst velmi pomalu a klást větší důraz na slovesa, či informace, které mohly nějakým způsobem předvést. Přestože se s touto aktivitou děti měly možnost setkat poprvé, neměly téměř žádný problém s realizací. Velmi zábavným momentem pro ně byla chvíle, kdy si měly posílat míček pomocí nosu.

Obrázek 7 - Hra tuleních mlád'at II. (zdroj: vlastní)

6. Náš tulení kamarád

Vzdělávací cíl: Dítě vede tužku dle předem stanovené předlohy, zadaný úkol dokončí dle svého uvážení a představivosti.

Cíl aktivity: Vytvoření tuleního kamaráda v libovolném prostředí

Metoda: Grafomotorické cvičení

Pomůcky: Grafomotorický list s kresbou tuleně, tužky, pastelky

Popis aktivity: Úkolem dětí je obtáhnout čáru, linii značící kresbu tuleně. Po dokončení si mohou svého tuleně libovolně dotvořit.

Vyhodnocení průběhu: Kresba se převážně skládala z kruhů a čar. Mým cílem bylo, aby děti vedly tužku dle předem stanovené předlohy, což se většině v rámci jejich věku a schopností podařilo. Dále bylo dětem nabídnuto, aby svoji kresbu dokončily dle vlastní potřeby. Výsledkem této práce bylo mnoho různých a jedinečných kreseb, měli jsme mezi sebou několik tuleních králů a královen s korunami, tuleně plavajícího pod vodou, tuleně v eskymácké vesnici apod.

Obrázek 8 - Kresba tuleního kamaráda (zdroj: vlastní)

Reflexe celého dne:

Tak jako předchozí den byl dán dětem nejprve prostor pro vyprávění zážitků a zkušeností získaných v řízené činnosti. Následně byl do diskuze položen dotaz: „*Co se vám z celého dne líbilo nejvíce, co nejméně a proč?*“ S dětmi jsme si posílali po kruhu míček, mluvilo to dítě, které jej drželo v rukou. Nejoblíbenější činností byla improvizovaná hra na tulení mláďata. Při dotazu, zda se jim více líbilo hrát si na tuleně dle svého rozhodnutí, či dle instrukcí, odpovědělo 9 dětí z 15, že dle svého rozhodnutí. Dále byl do diskuse položen dotaz týkající se obtížnosti hry na tulení mláďata dle instrukcí. Pět dětí z 15 bylo toho názoru, že to bylo těžké, protože se nemohly hýbat dle sebe. Ostatní účastníci považovali aktivitu za velmi zábavnou, hlavně situaci, kdy si měli posílat míček nosy: „*Hráli jsme tuleni a posílali jsme si míčky jenom nosem.*“ Na dotaz ohledně zvědavosti, jak bude pohádka pokračovat dál a zda se chtějí do Grónska opět vrátit, děti odpověděly jednohlasným výkřikem.

Středa

Počet dětí: 18

Věková kategorie: 3–6 let

Časová dotace: 35 min

1. Komunitní kruh

Vzdělávací cíl: Děti shrnou v jednoduchých větách program předešlých dní.

Cíl aktivity: Navození atmosféry ve třídě, snaha o zapojení nových aktérů a jejich probuzení zájmu pro spolupráci a další činnosti, rekapitulace a připomenutí programu předešlých dní

Metoda: Rozhovor

Pomůcky: Pohled od Berušky

Popis aktivity: S dětmi se posadíme ke kruhu a připomeneme si, co jsme zažili předešlé dny. Kam jsme cestovali, koho jsme potkali, co jsme zažili. Následně se zeptáme dětí, zda jsou připravené a zvědavé, co je dnes čeká. Poté se kouzelnou formulkou opět vydáváme do Grónska.

Vyhodnocení průběhu: Správné navození atmosféry ve třídě, snaha o zapojení nových aktérů a jejich probuzení zájmu pro spolupráci a další činnosti, spolu s rekapitulací a připomenutím programu předešlých dní bylo pro mne hlavním cílem, který jsem naplnila.

2. Tulení jména

Vzdělávací cíl: Děti vymyslí a sdělí svá „tulení“ jména.

Cíl aktivity: Navození atmosféry a vtažení nově příchozích dětí do příběhu

Metoda: Diskuze

Pomůcky: Plyšová postava Eskymáka, šátek

Popis aktivity: Po přesunutí se pozdravíme s náčelníkem kmene a sdělíme mu naše tulení jména. Abychom zamezili překřikování, „přizveme“ do kruhu plyšovou postavu Eskymáka. Hovoří dítě, které jej drží.

Vyhodnocení průběhu: Tato aktivita byla zvolena kvůli navození atmosféry a vtažení nově přichozích dětí do příběhu. Také jsme měli možnost připomenout si a zdokonalit svá tulení jména. Kladla jsem důraz na to, aby děti ke svému jménu, které se skládalo převážně z podstatného jména, přidaly i jméno přídavné. Dětem, které nebyly přítomné předešlé dny, bylo nabídnuto dle potřeby více času na rozmyšlenou s tím, že jsme se k nim na konci vrátili. Všechny děti se zapojily do aktivity, i nově přichozí, což bylo mým cílem. Pro lepší představu na závěr uvedu některá jména: Růžový jednorožec, Třpytivý jednorožec, Černá kočka, Super noční kočka, Květinový pes, Zářivá hvězda, Velký dinosaurus, Neviditelný sovík apod.

3. Pohádka O bílém tuleňovi

Vzdělávací cíl: Děti pozorně poslouchají četbu pohádky a reagují na otázky, které se týkají četby.

Cíl aktivity: Motivace k četbě další části pohádky a podpora dětské zvědavosti

Metoda: Četba

Pomůcky: Molitanové kostky, modré prostěradlo, pohádka, šátek pro náčelníka

Popis aktivity: Společně se přesuneme do iglú, kde zrekapitulujeme, o čem jsme si četli předešlé dny, a následně zahájíme četbu další části pohádky.

„Tuleni celé dny lovili ryby nebo se váleli na břehu a dávali pozor, aby se k nim nepřiblížil lední medvěd a nesežral je.

Snad proto, že jeden z medvědů byl hodně mazaný, anebo proto, že léto bylo tehdy neobyčejně horké a tuleni, nezvyklí na teplo, usínali, stalo se, že se medvěd připlížil k tuleňům na velmi malou vzdálenost.“

Vyhodnocení průběhu: Rituály jsou pro děti velmi důležité, dávají jim pocit bezpečí a jistoty, proto bylo nezbytné děti opět začarovat kouzelnou formulkou před samotnou četbou. Také se mi velice osvědčilo číst příběh v iglú. Děti na to samy čekaly a ptaly se, zda už se mohou do iglú přesunout.

4. Hra na spícího medvěda

Vzdělávací cíl: Děti akceptují předem stanovená pravidla, která dodržují a pracují dle nich.

Cíl aktivity: Zapojení všech aktérů do činnosti, probuzení zájmu o společnou hru

Metoda: Hra s pravidly

Pomůcky: Bílá deka

Popis aktivity: Tulení mláďata se chtějí medvěda dotknout, přestože maminkám slíbila, že si budou spolu hrát a nikam daleko nebudou odbíhat a už vůbec ne provokovat medvěda. Musí jít však hodně pomalu. Když se medvěd probudí, tuleni se musí zastavit a nehýbat se (promění se v sochu), aby je medvěd nezahlédl. Pokud jej medvěd zahlédne, tuleň se musí vrátit zpátky na začátek. Medvědem se stává dítě, které se jej dotkne jako první.

Vyhodnocení průběhu: Po přečtení úryvku jsem dětem oznámila, že si my Eskymáci myslíme, že to bylo všechno malinko jinak. Vyprávěla jsem jim tedy, že si tulení mláďata hrála tak daleko od domova, až narazila na medvědí doupě, kde spal hrozitánský medvěd, kterého vzbudila. Měl hrozný hlad, a tak se vydal po jejich stopách do tuleního zálivu. Po vyprávění jsem jim navrhla, že bychom si mohli zahrát na zvědavé tuleně, kteří se chtějí jen malinko dotknout medvěda. Sama jsem se tedy stala spícím medvědem, ležela jsem na jednom konci třídy a děti, začarované kouzlem, stály na straně druhé. Když jsem zavřela oči, děti se pomalinku přibližovaly. Když jsem oči otevřela, zůstaly stát na místě jako sochy. Hru jsme opakovali již s dítětem v roli medvěda.

Obrázek 9 - Hra na spícího medvěda (zdroj: vlastní)

5. Pozor! Medvěd jde.

Vzdělávací cíl: Děti akceptují předem stanovená pravidla, která dodržují a pracují dle nich.

Cíl aktivity: Aktivní prožití společné hry, rozvoj ohleduplnosti vzhledem k ostatním

Metoda: Hra s pravidly

Pomůcky: Bílá deka, kruh (domeček pro tuleně)

Popis aktivity: Děti chodí po prostoru a povídají si spolu (značí rukama). Když paní učitelka řekne: „Pozor medvěd jde!“, děti musí utíkat do prostoru vyznačeného modrou látkou. Medvěd děti chytá, koho chytne, ten se stává medvědem. Hru opakujeme, dokud o ni děti projevují zájem.

Vyhodnocení průběhu: Před zahájením hry jsem dětem vysvětlila pravidla a ubezpečila jsem je, že se nikomu nemůže nic stát. Medvěd nemůže nikoho sežrat, protože je to jen hra, ale že toho, koho chytí, promění taktéž na medvěda. Děti hru velmi intenzivně prožívaly, některé se medvěda bály, a tak se rozhodly zůstat jen v domečku a vylézaly jen tehdy, když byl medvěd hodně daleko. Některé děti měly naopak neutuchající potřebu medvěda neustále provokovat.

6. Pohádka O bílém tuleňovi

Vzdělávací cíl: Děti pozorně poslouchají četbu pohádky a reagují na otázky, které se týkají četby.

Cíl aktivity: Zvládnutí nepříjemných situací, motivace k četbě další části pohádky a podpora dětské zvědavosti

Metoda: Četba

Pomůcky: Pohádka

Popis aktivity: Po dokončení her s pravidly se opět vrátíme k pohádce.

„Byl už velmi blízko, když se Běláskova maminka probudila z polospánku a začala varovně štěkat. Všichni tuleni se jako na povel vrhli do vody. Maminka s Běláskem pospíchali za nimi, ale stalo se něco, co se už dlouho nepříhodilo. Mamince to uklouzlo, narazila na skálu a uhodila se do hlavy. Sníh kolem ní se začal barvit doruda.“

Vyhodnocení průběhu: Četba této části nebyla pro děti příjemná, což jsem očekávala a byla jsem na tuto situaci spolu s ostatními pedagožkami připravena. Byly jsme připraveny děti kdykoliv obejmout, utěšit. Mluvila jsem na děti velmi klidným hlasem. Zeptala jsem se jich, zda vědí, co se v pohádce právě odehrálo. A jak se cítí. Následně jsem je ubezpečila, že to dobře dopadne, že se nemusí bát. Ale to že jim povím jindy.

7. Zraněná maminka

Vzdělávací cíl: Dítě se vcítí do situace dané osoby a sdělí, jak se jako daná osoba cítí, co prožívá.

Cíl aktivity: Rozvoj empatie, zvládnutí nepříjemné situace

Metoda: Zveřejňování myšlenek

Pomůcky: Modrá látka

Popis aktivity: „*Běláskova maminka uklouzla, bouchla se do hlavy a krvácí. Medvěd nestojí daleko. Jak se cítí? Co se jí honí hlavou, na co myslí?*“ Děti kouzlem proměníme v Běláskovu maminku a umožníme jim, aby za ni promluvily.

Vyhodnocení průběhu: Tato aktivita byla pro děti nová a vzhledem k jejich věku příliš náročná. Přestože jsme děti začarovali kouzlem, navodili jsme atmosféru modrou látkou, na kterou si děti lehly, nebyly schopné mluvit za maminku, ale pouze samy za sebe. Co však považuji za přínosné je, že všechny děti byly z celé situace velmi smutné, jejich odpovědi se převážně shodovaly v myšlence, že měla maminka nejen strach o sebe, ale i o Bělásku. Dále mi bylo sděleno, že jí to asi moc bolí, že si myslí, že umře. Další zajímavou odpovědí bylo, že slyší, jak praská led, asi tedy spadne do vody. Některé děti hned chtěly volat doktora, aby jí přišel na pomoc.

Reflexe celého dne

Diskuze byla opět započata po „návratu“ do MŠ vyprávěním zážitků. Následně jsme se s dětmi pustili do otázek, kterými jsme zrekapitulovali a do hloubky rozebrali prožité aktivity. „*Jak vám bylo, když jste se snažili probudit medvěda? Báli jste se? Neměli jste strach, že se na vás maminka bude zlobit?*“ Většina dětí tyto aktivity brala jen jako hru, která je bavila. Za zábavu považovaly chvíle, kdy musely stát jako sochy, aby je medvěd nezahlédl, dále je moc bavilo provokovat medvěda z domečku, což se dělo v momentě, kdy

je nestihl chytit. Pomocí doplňujících otázek jsme však došli k závěru, že kdybychom byli na místě tuleních mláďat, asi bychom se báli hodně. Báli bychom se, že se nám něco stane a i toho, že se na nás bude maminka zlobit z důvodu neuposlechnutí jejích pokynů. Diskuse se stočila i k osobním zkušenostem dětí. „*Stalo se někdy, že jste udělaly něco, co vám maminka zakázala?*“ Tato otázka byla na děti celkem složitá, bylo tedy zapotřebí dětem připomenout některé situace, které nastaly ve třídě. Jako příklad nám posloužila situace, kdy došlo ke zranění jednoho chlapce při honičce dětí. Děti běhaly s auty před sebou a srazily se, přestože byly několikrát upozorňovány na nebezpečí, které jim hrozí. Další situace byly sdělovány dětmi, například: chůze na tenký led, přetahování o hračky a následné uhození hračkou, běhání a skákání po gauči a následný úraz.

Další otázka se týkala důsledků činů tuleních mláďat. „*Co by se stalo, kdyby vás medvěd chytil? Jak by se cítila maminka?*“ Děti pomalu začaly chápat, že to vlastně vůbec není sranda. Děti došly k názoru, že by jim medvěd mohl ublížit, ba dokonce sežrat a z toho by byla maminka moc smutná, zůstala by totiž sama. Dále jsme se shodli na tom, že když nám maminka něco zakáže, dělá to hlavně proto, aby nás chránila.

V závěru diskuze jsme se dostali až k samotné pohádce a k tomu, co se vlastně mamince stalo a zda i jim někdy tekla krev. Většinou zkušeností dětí bylo krvácení z nosu, či z kolene vlivem pádu.

Čtvrtek

Počet dětí: 19

Věková kategorie: 3–6 let

Časová dotace: 45 min

1. Komunitní kruh

Vzdělávací cíl: Děti shrnou v jednoduchých větách program předešlých dní.

Cíl aktivity: Navození atmosféry ve třídě, snaha o zapojení nových aktérů a jejich probuzení zájmu pro spolupráci a další činnosti, rekapitulace a připomenutí programu předešlých dní

Metoda: Rozhovor

Pomůcky: Obrázky, symbolizující prožité aktivity

Popis aktivity: S dětmi se posadíme ke kruhu a připomeneme si, co jsme zažili předešlé dny. Kam jsme cestovali, koho jsme potkali, co jsme zažili. Zrekapitulujeme si pohádku a zeptáme se dětí, zda jsou připravené a zvědavé, jak to s maminkou v pohádce vlastně dopadlo. Poté se kouzelnou formulkou opět vydáváme do Grónska.

Vyhodnocení průběhu: Tento den opět přišly nové děti, které s námi neměly možnost prožít příběh od začátku. Důležitá tedy byla rekapitulace jak celého programu, tak celé pohádky. Děti v průběhu celé aktivity projevovaly nadšení a nedočkavost, byly moc zvědavé, jak to s maminkou dopadne. Věděly, že dobře, ale to jim nestačilo. Tuto aktivitu považuji za velmi důležitou a nezbytnou jednak pro zapojení nových aktérů a probuzení jejich zájmu pro další spolupráci, jednak také pro celkové navození atmosféry ve třídě.

2. Pohádka O bílém tuleňovi

Vzdělávací cíl: Děti pozorně poslouchají četbu pohádky a reagují na otázky, které se týkají četby.

Cíl aktivity: Motivace k četbě další části pohádky a podpora dětské zvědavosti

Metoda: Četba

Pomůcky: Pohádka

Popis aktivity: Náčelník se vrátí k pohádce, připomeneme si, o čem jsme četli předešlý den, a navážeme další částí pohádky.

„Krev medvěda rozdráždila, takže se na Běláskovu maminku vrhl. Jenomže Bělásek šel mamince na pomoc. Starý medvěd nikdy neviděl tak odvážného tuleně. Bělásek vrčel, štěkal, vrtěl se na ledu a medvěd na něj zíral jako na zjevení.“

Vyhodnocení průběhu: Děti nedočkavostí ani nedutaly, pomalu se s jistou samozřejmostí přesunuly do iglú, kde napjatě čekaly, až začnu číst. Po dočtení měly některé děti tendenci zatleskat Běláskovi za jeho statečnost.

3. Jak šel Bělásek mamince na pomoc.

Vzdělávací cíl: Děti dramaticky ztvární situaci v příběhu.

Cíl aktivity: Hrát a přitom si uvědomovat druhého, ztělesňovat různé postavy

Metoda: Improvizace, práce s kostýmem

Pomůcky: Bílá deka, modrá látka, hnědý pytlový přehoz, šátek

Popis aktivity: „Co řekne Bělásek medvědovi? A jak se zachová medvěd?“ Děti dramaticky ztvární situaci v příběhu. Nejprve se však objeví najednou všechny děti v roli statečného Běláska, následně se role rozdělí vždy mezi tři děti. Zbytek dětí v tuto chvíli působí jako obecenstvo.

Vyhodnocení průběhu: V první, společné dramatizaci se děti v roli Běláska ochránářsky vrhly na medvěda, povalily ho, až musel prosit, aby ho nechaly odejít. Medvěd se však vrátil, a tak jej pronásledovaly až do jeho doupěte, kde mu podle slov dětí „*strhly kůži z těla*“ – bílá deka, kterou přinesly po dokončení ke kruhu. Při dalších pokusech již hrály děti pouze spolu, bylo zapotřebí klást důraz na bezpečnost a ohleduplnost k ostatním aktérům. Děti projevovaly velký zájem o roli medvěda a Běláska, maminku jsme v posledních pokusech musely ztvárnit my.

Obrázek 10 - Medvěd loví Běláskovu maminku
(Zdroj: vlastní)

Obrázek 11 - Bělásek zahánějící hrozitánského medvěda
(zdroj: vlastní)

4. Pohádka O bílém tuleňovi

Vzdělávací cíl: Děti pozorně poslouchají četbu pohádky a reagují na otázky, které se týkají četby.

Cíl aktivity: Dokončení pohádky, rekapitulace

Metoda: Četba

Pomůcky: Pohádka, šátek

Popis aktivity: Náčelník se vrátí k pohádce a dokončí ji.

„Ta chvíle zachránila Běláskově mamince život.

Medvěd, tedy jak se nakonec ukázalo, medvědice, se dívala na to malé bílé klubičko a najednou si vzpomněla na den, kdy jí běžel na pomoc její syn. Byl maličký a slabý, ale přece jí šel na pomoc.

Stará medvědice se tedy rozhodla odejít a už nikdy se do tuliného zálivu nevrátit.

A co se stalo s Běláskem? Když vyrostl, stal se z něj tuliní král.“

Vyhodnocení průběhu: Děti konec pohádky velmi překvapil, dle jejich předchozího ztvárnění si myslely, že maminku zachránila hrubá síla a bojovnost Běláska, který medvěda přemohl.

5. Chodím jako král

Vzdělávací cíl: Děti překonají překážky s balanční pomůckou na hlavě, udrží rovnováhu.

Cíl aktivity: Zachovávat správné držení těla, pohybovat se v nerovném terénu, koordinovat lokomoci a další polohy a pohyby těla

Metoda: Pohybová cvičení (Překážková dráha)

Pomůcky: Overball, lavička, molitanové kostky, židličky, podložky, rovnovážné a balanční chodníky, kameny

Popis aktivity: Chůze po překážkové dráze s overballem na hlavě.

Vyhodnocení průběhu: „Myslíte si, že je těžké nosit na hlavě korunu?“ Tato aktivita sloužila nejen pro lepší představu o tom, jaké to je být králem s korunou na hlavě, ale také pro zapojení všech svalových skupin, stimulaci pohybového aparátu a zdokonalování koordinace pohybů. Z důvodu zapojení balančních pomůcek musely být pohyby pomalé a přesné, což zpočátku bylo pro některé děti velmi obtížné. Postupně však svoje tempo upravovaly až do situace, kdy dokázaly projít dráhu pouze s občasným pádem koruny. Pád koruny byl také zapříčiněn častým sledováním dění okolo a nesoustředěností, motivace dětí byla však veliká. Všechny děti chtěly být opravdovým králem a královnou.

Obrázek 12 - Chodím jako král: překážková dráha (zdroj: vlastní)

Reflexe celého dne:

Aktivity, které měly děti možnost prožít spolu s dokončením pohádky, byly pro děti velmi silným zážitkem. Reflexe se tedy skládala převážně z vyprávění prožitých situací, do kterých jsem ve vhodných chvílích vstupovala s otázkami, které se týkaly obtížnosti úkolů, libosti/nelibosti aktivit. Následně jsme se dostali až k pomoci, do diskuse byla tedy položena otázka, zda děti také někdy pomohly své mamince, tatínkovi, nebo někomu jinému a s čím. Zda si myslí, že je to dobře, a jak se asi cítí maminka, když jí s něčím pomůžeme. Dozvěděli jsme se, že děti pomáhají mamince s domácími pracemi, převážně v kuchyni. Hodně holčiček pomáhá mamince při pečení dortů, cukroví, dále také při věšení prádla, což byla také jedna z odpovědí chlapců.

Dále jsem se zajímala o to, zda si děti pomáhají navzájem ve třídě. Byla jsem velice překvapená, když mi děti nebyly schopny říci žádný příklad pomoci ve třídě. Bylo tedy zapotřebí ukázat dětem, že nemusí jít vždy o velkou pomoc, že se může jednat i o to, že si třeba pomůžeme uklidit hračky, nebo najít hračku, kterou jsme si přinesli z domova apod.

Na závěr byla dětem položena ještě jedna otázka, a to, zda někdy pomohly paní učitelce a zda i paní učitelka někdy pomohla jim. Jelikož i na tuto otázku nedokázaly odpovědět, ptala jsem se dětí, zda si myslí, že je pomoc, když jim paní učitelka zaváže botičky, oblékne rukavice, utře zadečky apod. Většina dětí odpověděla, že ano, ale bylo vidět, jak nad tím hodně přemýšlí. Myslím si, že tyto činnosti bere většina dětí za samozřejmost, doufám, že po této diskusi už tomu tak nebude.

Pátek

Počet dětí: 8

Věková kategorie: 3–6 let

Časová dotace: 40 min

1. Komunitní kruh

Vzdělávací cíl: Děti shrnou v jednoduchých větách program předešlých dní.

Cíl aktivity: Navození atmosféry ve třídě, rekapitulace a připomenutí programu předešlých dní

Metoda: Rozhovor

Pomůcky: Obrázky, symbolizující prožité aktivity

Popis aktivity: S dětmi se posadíme ke kruhu a připomeneme si, co jsme zažili předešlé dny. Připomeneme si pohádku a důvod, proč nám byla čtena. Poté se kouzelnou formulkou opět vydáme do Grónska.

Vyhodnocení průběhu: Rekapitulace příběhu a programu předešlých dní a připomenutí důvodu, proč cestujeme do Grónska, nás zavedlo na téma oslavy Dne Tuleního krále. S dětmi jsme si představovali, co nás asi tak bude čekat. Nadšení a zvědavost se probudily v každém dítěti, což se potvrdilo i ve výroku jedné holčičky, která si vzpomněla na slova náčelníka z předešlého dne a prohlásila: „*Máme dobrou náladu a hodně síly, můžeme vyrazit.*“

2. Stavba ohniště

Vzdělávací cíl: Děti pracují společně, domlouvají se a spolupracují na tvorbě tak, aby všechny uspokojil konečný výsledek.

Cíl aktivity: Vytvoření jednoho ohniště

Metoda: Skupinová a kooperativní práce

Pomůcky: Molitanové kostky (dekor dřeva), svítilní srdce

Popis aktivity: Děti společnými silami postaví rituální ohniště. Mohou použít libovolný materiál, anebo materiál, který jim poskytneme.

Vyhodnocení průběhu: Oproti první stavbě, která se konala v prvním dni tohoto programu, tato byla započata již s cílem postavit pouze jedno společné ohniště, nikoliv několik vlastních samostatných ohnišť. Děti bez přemýšlení pracovaly společně, domluvy probíhaly bez jakýkoliv nepříjemností. S konečným výsledkem byli všichni velmi spokojeni, ukazovali a komentovali, jak ohniště vypadá.

3. Rozfoukávání ohně

Vzdělávací cíl: Děti provádí nádech nosem a výdech ústy, ovládají výdech, prodlužují a usměrňují výdechový proud vzduchu.

Cíl aktivity: Navození atmosféry hořícího ohně a magického okamžiku

Metoda: Dechové, hlasové cvičení

Pomůcky: Ohniště, svítící srdce

Popis aktivity: Pomocí správné techniky dýchání, nádechu nosem a výdechu ústy, rozfoukáme rituální oheň.

Vyhodnocení průběhu: Při komunikaci a zpěvu je velmi důležité správně ovládat dechové ústrojí. V této aktivitě jsem se především zaměřila na cvičení nádechu nosem a výdechu ústy, kde jsem kladla důraz na prodlužování výdechové fáze, zpomalování výdechu a usměrňování výdechového proudu vzduchu. Děti tato aktivita velmi bavila, už jen díky konečnému výsledku, kdy se nám podařilo zažehnout oheň (rozsvítit svítící srdce).

4. Rituální tanec

Vzdělávací cíl: Děti se pohybují do rytmu poslechové skladby, napodobují pohyb dle vzoru, vymyslí a zrealizují vlastní pohybové kreace na rytmus a tempo hudby.

Cíl aktivity: Navození magického až mystického okamžiku, zapojení všech aktérů do činnosti, podpora sebejistoty a sebevědomí v realizaci

Metoda: Taneční drama

Pomůcky: Ohniště, svítící srdce, skladba, přehrávač, šátek

Popis aktivity: Děti poslouchají skladbu skupiny Huun Huur Tu a realizují na ni rituální tanec kolem ohně, nejprve nápodobou a následně dle vlastní fantazie.

Vyhodnocení průběhu: Tato hudba je hodně mystická a může na děti působit spíše negativně než pozitivně. Děti nejprve zaujatě poslouchaly, v jejich výrazech šlo vyčíst spíš nelibost, ale některé děti měly na tváři i náznak úsměvu. Následně jsme začali tančit, což připomínalo spíše mávání rukama, chůzi na místě, houpání, kývání hlavou, dupání apod. Při tanci se děti smály, bylo to pro ně zábavné, my samy jsme při realizaci vypadaly dosti zábavně. Následně jsem je nechala, aby se na hudbu pohybovaly dle vlastní fantazie. Chvilí vnímaly hudbu a pohybovaly se dle tempa a melodie, následně se aktivita začala proměňovat ve volnou hru. V ten moment jsme pomalu ztišovaly hudbu, abychom k sobě opět přitáhly pozornost. Na závěr jsme uctili Tuleního krále poklonou k ohni.

Obrázek 13 - Rituální tanec kolem ohně (zdroj: vlastní)

5. Rozloučení s náčelníkem

Vzdělávací cíl: Děti se aktivně zapojí do aktivity.

Cíl aktivity: Zjištění současné míry stydlivosti u přítomných dětí

Metoda: Rozhovor

Pomůcky: Šátek

Popis aktivity: Náčelník se s dětmi rozloučí tradičním pozdravem a následně jim poděkuje za pomoc při oslavě Dne Tuleního krále.

Vyhodnocení průběhu: Po celém týdnu, kdy jsme se s dětmi více seznámili, mne zajímalo, jak by tentokrát dopadl pokus s Eskymáckým pozdravem. K mému překvapení se děti již

tolik nestyděly, některé se se mnou pozdravily bez zdráhání, jiné byly velmi opatrné, některé neprojevovaly zájem, jen mi na rozloučenou podaly ruce.

6. Tulení záliv

Vzdělávací cíl: Děti ztvární svoji představu o tématu skrze malbu vodovými a prstovými barvami.

Cíl aktivity: Vytvoření vlastní, jedinečné malby

Metoda: Obrazy – malba

Pomůcky: Vodové barvy, štětce, čtvrtky většího formátu, prstové barvy

Popis aktivity: Děti namalují vodovými barvami tulení záliv a následně pomocí prstových barev ztvární medvědí stopy.

Vyhodnocení průběhu: Práce s barvami, jejich míchání a propojování je pro děti velmi oblíbenou činností. Pokud jim k tomu ještě umožníme pracovat samostatně a dáme jim prostor pro svobodnou volbu v rozhodování, jak téma pojmu, stanou se opravdovými umělci. Také se mi velmi osvědčilo zapojit do malby prožitek z doteku. Malba prsty či obtiskování celých dlaní je pro děti fascinující a velmi příjemné. Musíme však dbát na to, že ne pro každé dítě, a tak je potřeba vymyslet alternativu, která by dítěti poskytla stejný prožitek, ale nefrustovala jej. Osvědčenou možností jsou gumové rukavice.

Obrázek 14 - Malba tuleního zálivu a tisk medvědíh stop
(zdroj: vlastní)

Reflexe celého dne

Závěrečná oslava Dne Tuleního krále byla podle mého názoru magickým zakončením celého týdne. Děti si užívaly jak samotnou stavbu a rozdělování ohně, tak i rituální tanec, který po stavbě následoval. V diskusi mi však bylo sděleno, že se jim Grónské písně vůbec nelíbily, ale že tancování je bavilo hodně. Také jsem se dozvěděla, že jsou smutné, protože jim náčelník nečetl pohádku v iglú a také proto, že už se s ním asi nikdy neuvidí. Nálada dětí byla spravena konečnou aktivitou, a to malbou tuleního zálivu, spolu s obtiskováním dlaní.

2.2.1.2 Evaluace

Před započítím celého programu bylo nutné seznámit děti ze třídy Motýlků se způsobem práce, který probíhá ve třídě Berušek, a se samotnou Beruškou. Tato situace a způsob práce děti velmi zaujal, děti projevíly zájem společně cestovat. Následovalo naučení se kouzelné formule, což bylo nezbytnou součástí tohoto způsobu práce. V moment, kdy byla kouzelná formule odříkávána společně s dětmi, bylo zapotřebí připravit prostředí, do kterého se děti přesunou. K navození atmosféry mi byl k dispozici šátek, modrá látka a plastový díl od stavebnice. Děti tedy měly možnost ihned po přesunutí zahlédnout náčelníka klečícího u ledové plochy s nástrojem na rozbíjení ledu. Tato hraná scéna se opakovala při každém přesunutí do vesnice Kulusuk, ve které děti prožívaly děj pohádky.

Samotná pohádka byla dětem čtena po částech v průběhu tří dnů. Aby byla atmosféra podpořena, probíhala četba ve vytvořeném iglú z molitanových kostek. Děti tuto situaci opakovaně vyhledávaly, v další dny již očekávaly přesouvání, které vždy probíhalo v klidu. Děti dbaly na opatrnost jednak vůči sobě, jednak vůči samotné stavbě, která byla pro vesnici i pro ně velmi důležitá. Pokud by byla zbořena, nemohlo by se pokračovat v četbě.

Četba pohádky byla doplňována aktivitami zaměřenými na prožitek a aktivní zapojení všech zúčastněných, které byly dětem poskytnuty skrze metody a techniky dramatické výchovy. Zároveň bylo mým cílem zařadit do TC aktivity ze všech výchov (hudební, literární, jazykové, dramatické, výtvarné, pracovní, tělesné apod.), což bylo podle mého názoru splněno.

Hlavní metodou dramatické výchovy, která byla využívána téměř po celou dobu řízené činnosti, byla metoda zvaná učitel v roli. Tato metoda byla dětmi přijata v plném rozsahu, což bylo potvrzeno zejména v komunikaci, kdy jsem byla dětmi v průběhu řízené činnosti oslovoována „Pane náčelníku“. K navození této představy mi posloužil přehozený šátek přes ramena, což se ukázalo jako dostačující pro vyvolání dané představy. Z role jsem vystupovala vždy po přesunutí do MŠ. V tento moment jsem již nebyla v roli náčelníka, nýbrž v roli paní učitelky, která s nimi v cizí zemi nebyla, a tak vlastně vůbec nevěděla, co zažily, koho potkaly a co se naučily. Dětem byl dán prostor pro vyprávění zážitků a zkušeností získaných v řízené činnosti, sdělovaly mi své zážitky a ani jednou se nepozastavily nad možností, že jsem to vlastně s nimi prožila.

Všechny stanovené cíle byly naplněny, děti měly mnoho možností a příležitostí pro spolupráci a vyjadřování svých názorů či nápadů, ve kterých rozvíjely své řečové dovednosti, fantazii a představivost. V dalších aktivitách měly možnost rozvíjet hrubou i jemnou motoriku, smyslové vnímání a rozvoj práce s dechovým ústrojím. Co se týče pohádky, děti poslouchaly četbu a pamatovaly si děj, byly schopny rekapitulace děje i poslední den práce.

Jako zásadní vnímám okamžité přijetí tohoto způsobu práce dětmi ze třídy Motýlků, které se s tímto způsobem práce setkaly poprvé. Děti byly mnohem více soustředěné, spolupracovaly s ostatními dětmi a projevovaly zájem o další spolupráci. Podle slov asistentky pedagoga, která působí ve třídě Motýlků, bylo chování dětí při tomto způsobu práce zcela odlišné, v pozitivním slova smyslu, od práce ve třídě.

Dále vnímám jako pozitivní změnu v chování u dítěte s diagnostikovanou poruchou pozornosti ADHD, které má přidělenou asistentku pedagoga. Změna se projevovala především v zapojení se do všech nabízených činností, v absenci záchvatů vzteku, agresivního chování vůči ostatním účastníkům. Pomocí metod dramatické výchovy, kterými byla pohádka zpracovávána a prožívána, byl u chlapce probuzen zájem o další spolupráci, o pokračování v četbě a zvědavost, jak pohádka dopadne.

Podobná změna nastala i u jedné holčičky ze třídy Motýlků, která odmítala komunikaci s pedagogy. Tato změna byla postupná, avšak velmi viditelná. Ze sdělení gesty značícími ne, se dostala až k vyprávění celými větami.

Zásadní přínos měl tento způsob práce také na dítě s odlišným mateřským jazykem, jehož komunikace v kolektivu a při řízené činnosti je velmi oslabena. Dítě se s nadšením zapojovalo do nabízených činností, dramatizovalo s námi záchranu Běláskovy maminky, kde sehrálo roli statečného Běláska, vyjadřovalo své nápady a názory pomocí gest a jiného způsobu komunikace. Díky práci s metodami dramatické výchovy a častým zařazením skupinové práce, ať už v menších skupinách, či práci s celou třídou, mělo dítě také mnohem větší možnosti začlenění do kolektivu.

Pro děti ze třídy Berušek byl tento způsob práce již známý a přirozený, přesto se i ony měly možnost poprvé setkat s kombinací práce s pohádkou a cestování za Beruškou. Domnívám se, že díky pohádce zpracované metodami a technikami dramatické výchovy, měly děti možnost většího aktivního zapojení, program byl více propojený, měl jasnou dějovou linii a obsahoval pravidelně opakující se situace, díky nimž děti věděly, co bude následovat, což jim poskytovalo větší pocit jistoty a bezpečí. Dále se seznámily s novými, pro jejich věk náročnějšími metodami a aktivitami. Spolupráce s jinou třídou a přijetí je do kolektivu nebyl problém, děti ze třídy Berušek převzaly roli zkušenějších a ochotně vysvětlovaly a doprovázely děti ze třídy Motýlků na cestě do cizí země, kde již fungovaly jako jedna třída.

Největším přínosem pro obě třídy byla možnost vzájemné spolupráce, seznámení se s pohádkou a metodami dramatické výchovy jejich nejpřirozenějším způsobem, a to hrou, díky níž měly možnost poznávat svět kolem sebe, vyjadřovat samy sebe, projevovat emoce své i druhých, rozvíjet schopnost empatie a v neposlední řadě pracovat s představivostí a fantazií.

2.2.2 TEMATICKÝ CELEK NÁVŠTĚVA KMENE WORORA

Tematický celek spadající ve školním vzdělávacím programu pod integrovaný blok Království zimy navazuje na předešlé TC „*Na cestách s Hobitem*“ a „*Beruška má zranění*“, kde se děti měly možnost seznámit s prostředím Austrálie, se zvířaty a obyvateli této země. Nyní se děti vydávají zpět, a to do konkrétní vesnice, kde se seznamují s původními obyvateli Austrálie, ale také, a to především, s pohádkou O velikém kouzlu (viz. Příloha č. 2).

Tak, jako je uvedeno u předešlého TC, i tento je zaměřen na aktivní zapojení všech zúčastněných, zaměření se na prožitek a aktivní zkoumání tématu, které slouží k rozvoji osobnosti dětí a osvojování si různých dovedností, zejména komunikačních.

V programu je taktéž hojně využívána metoda DV „učitel v roli“. V tomto TC vystupují jako dívka z kmene Worora jmenující se Wao, která děti provází příběhem, zažívá s nimi dobrodružství a reflektuje s nimi jejich prožité situace. Z dané role vystupují vždy po „navrácení“ do MŠ, kde si s nimi opět zrekapituluji celý den, a to způsobem, který je jim velmi blízký, metodou vyprávění.

Tematický celek je však z důvodu jednodenní návštěvy Policie České republiky realizován pouze ve čtyřech dnech.

Týden: 18. 2. – 22. 2. 2019

Cíle:

- Dítě rozvíjí pohybové schopnosti a zdokonaluje dovednosti v oblasti jemné i hrubé motoriky (plazení, lezení, chůze po balančních pomůckách apod.), které vedou ke správnému držení těla
- Dítě rozvíjí smyslové vnímání (hmat, sluch)
- Dítě pracuje s netradičním materiálem (voda, slané těsto, fazole, gumové žížaly apod.)
- Dítě rozvíjí řečové schopnosti a jazykové dovednosti receptivní (pozorně poslouchá četbu pohádky, sleduje děj, naslouchá ostatním apod.) i produktivní (vyjadřování vlastních názorů)

- Dítě tvořivě přemýšlí nad tématem (rozvoj fantazie, tvořivého myšlení a sebevyjádření)
- Dítě projevuje zájem a radost z objevování a poznávání nových kultur
- Dítě chápe hlavní odkaz pohádky – ví, že se nevyplácí být líným; ví, jak je důležité pomáhat ostatním

Nabídka činností:

- Pohled od Berušky – Četba pohledu, diskuze
- Seznámení s Wao – Rozhovor, inscenační metoda
- Najdi koalu! – Hra s pravidly
- Lumpárna – Asociační kruh
- Hurvínkova hymna lenochů – Zpěv
- Náčelník není doma – Hra s pravidly
- Cesta pro vodu – Skupinová a kooperativní práce, inscenační metoda, pohybové cvičení
- Žebrání o vodu – Ozvučení příběhu
- Schovávání x hledání nádob – Práce se zástupným předmětem, skupinová a kooperativní práce
- Nádobky na vodu – Práce s modelovacím materiálem
- Uličník se fláká – Narativní pantomima
- Hurá do koruny stromu – Pohybová cvičení
- Prastarý strom – Obrazy – kresba
- Dej nám vodu, uličníku! – Oživený, ozvučený obraz
- Uličníku, jdeme si pro tebe! – Hra s pravidly, zpomalená pantomima
- Proměna – Obrazy – práce s fotografií
- Opravdová koala – Práce se stroji a přístroji – dokument

2.2.2.1 Program

Pondělí

Počet dětí: 18

Věková kategorie: 3–6 let

Časová dotace: 40 min

1. Pohled od Berušky

Vzdělávací cíl: Děti pozorně poslouchají a reagují na otázky při rekapitulaci čtených informací.

Cíl aktivity: Navození atmosféry a motivace dětí k dalším činnostem

Metoda: Četba pohledu, diskuze

Pomůcky: Pohled od Berušky

Popis aktivity: Děti obdrží pohled od Berušky, ve kterém jsou zvány do Austrálie, do malé vesnice zvané Wiluna, kde došlo k seznámení Berušky s milými lidmi z kmene Worora. V pohledu je také sděleno, že ve vesnici žije spolu s lidmi mnoho koal, Berušku by zajímalo proč. Požádá tedy děti, aby se za ní vydaly a společně to zjistily.

Vyhodnocení průběhu: Stanovené cíle byly naplněny. Děti byly ohromeny a pobaveny vtipnými názvy vesnice a kmene. Největší zábava byla především ve chvíli, kdy jsme si názvy pro lepší zapamatování společně vytleskali a vyslovili. Vyslovení bylo pro některé děti velmi obtížné, zvláště název kmene Worora.

2. Seznámení s Wao

Vzdělávací cíl: Děti komunikují v jednoduchých větách, sdělují informace a vyjadřují své názory.

Cíl aktivity: Navození atmosféry a vtažení dětí do děje

Metoda: Rozhovor, inscenační metoda

Pomůcky: Šátek, čelenka, zelená deka, molitanová kostka, nahrávka – Australian aboriginal music

Popis aktivity: Děti po přesunutí uslyší tradiční aboridžinské písně. Po otevření očí jsou přivítány aboridžinskou dívkou Wao, která se jich zeptá, kdo jsou, odkud přišly a z jakého důvodu se ocitly v její vesnici. Úkolem dětí je sdělit Wao důvody návštěvy, které byly obsaženy v pohledu od Berušky.

Vyhodnocení průběhu: Odůvodnění, proč se ocitly ve vesnici Wiluna, děti zprvu nenapadalo. Bylo tedy nezbytné dětem připomenout, koho v cizí zemi hledají. Důvody, které byly následně dětmi sděleny, byly z části smyšlené a z části totožné s informacemi v pohledu.

Obrázek 15 - Australská dívka Wao
(zdroj: vlastní)

3. Najdi koalu!

Vzdělávací cíl: Děti rozvíjejí svoji představivost a fantazii v průběhu činnosti i ve slovních výpovědích k dané činnosti.

Cíl aktivity: Rozvoj představivosti a fantazie, navození atmosféry a vtažení dětí do děje

Metoda: Hra s pravidly

Pomůcky: Šátek, čelenka, obrázky koal

Popis aktivity: Úkolem dětí je najít si v prostoru třídy koalu. Následně vyzveme dětmi k diskuzi, proč si myslí, že tu žije tolik koal a jak vlastně koaly vznikly. Vyslechneme návrhy dětí a vyzveme je k četbě příběhu.

Vyhodnocení průběhu: Před samotným hledáním bylo dětem sděleno, že koaly mohou vidět pouze tehdy, když jsou velmi potichu. Bylo tedy důležité chodit pomalu, potichu, abychom žádnou koalu nevyplašili. Děti byly zprvu zmatené, jelikož nedostaly konkrétní informace, a tak přesně nevěděly, co hledají. Obrázky koal byly však dětmi brzy objeveny. Zacházely s nimi jako se živými, nesly je v dlaních opatrně ke kruhu, kde mi bylo s nadšením sdělováno, že našly i koaly s mláďátky.

Obrázek 16 - Nalezení koal (zdroj: vlastní)

4. Pohádka O velikém kouzlu

Vzdělávací cíl: Děti pozorně poslouchají četbu pohádky a reagují na otázky, které se týkají četby.

Cíl aktivity: Seznámení dětí s pohádkou, motivace k četbě a podpora dětské zvědavosti

Metoda: Četba

Pomůcky: Pohádka, molitanová kostka, zelená deka, šátek, čelenka

Popis aktivity: S dětmi se posadíme kolem prastarého blahovičnicku, kde přečteme část pohádky.

„Před mnoha a mnoha lety žil chlapec, který neměl ani maminku, ani tatínka. Žil se svým kmenem a občas velmi zlobil. „Ten uličník!“ mumlali lidé rozhněvaně. „Je to lenoch, budižkničemu, který nikdy neudělá, co se po něm chce. Nechce se mu pracovat a pořád má za lubem jenom samé lumpárny.“

Vyhodnocení průběhu: Četba u prastarého stromu dodala tomuto okamžiku dostatečnou atmosféru, děti byly připravené a klidné.

5. Lumpárna

Vzdělávací cíl: Děti vyjádří své názory, vyčkají až na ně přijde řada a vyslechnou názory ostatních.

Cíl aktivity: Rozvoj trpělivosti, sebeovládání a tvořivého myšlení nad tématem

Metoda: Asociační kruh

Pomůcky: Šátek, čelenka, molitanová kostka, zelená deka

Popis aktivity: *„Když se řekne lumpárna, napadne mě.“* Úkolem dětí v této aktivitě je sdělit, co je napadne, když se řekne slovo lumpárna. Co si myslí, že taková lumpárna vlastně je. Abychom zamezili překřikování, vložíme do kruhu šátek, mluví ten, kdo jej drží v ruce.

Vyhodnocení průběhu: Jak již bylo zmíněno v předchozím TC, odpovědi v této aktivitě nejsou špatně či dobře, pouze nemají vždy jasné logické vysvětlení, jsou chápány pouze samotnými dětmi, není tedy vhodné přesvědčovat děti o správnosti odpovědi. Dále je nutné uvědomit si věk a vývoj dětí, a respektovat tak odpovědi, které se opakují. Pro nás je

důležitá účast dítěte, ať už přispěje vlastním nápadem, zopakuje názor jiného, či názor pouze pozmění dle svých potřeb.

6. Hurvínkova hymna lenochů

Vzdělávací cíl: Děti ovládají dech, napodobují pohyb dle vzoru, rozvíjejí pěvecké dovednosti s oporou o učitele.

Cíl aktivity: Seznámení s písní, motivace dětí k další činnosti

Metoda: Zpěv

Pomůcky: Skladba – Hurvínkova hymna lenochů, šátek, čelenka

Popis aktivity: Abychom zvládli být pořádnými uličníky a lenochy, je potřeba, abychom se naučili píseň, kterou si všichni uličníci při svém zlobení zpívají. S dětmi se postavíme tak, abychom na sebe viděli. Nejprve naučíme děti text písně pomocí ukazování, následně si píseň zazpíváme s doprovodem skladby.

Vyhodnocení průběhu: Před započítím samotného zpěvu bylo potřeba uvolnit dechové a artikulační svalstvo a rozezpívat se. Z důvodu rozsáhlého programu tyto aktivity nebudou více konkretizovat. Zpěv samotný byl pro děti v doprovodu skladby náročný, skladba byla na děti velmi rychlá, a tak byl zpěv realizován bez doprovodu. Píseň budeme s dětmi opakovat i v následující dny, vždy před započítím samotného programu.

7. Náčelník není doma

Vzdělávací cíl: Děti reagují na tempo hudby, kontrast ticha a zvuku. Navrhnou a realizují pohybem či postojem libovolný pracovní úkon.

Cíl aktivity: Zapojení všech aktérů do děje. Rozvoj hudebnosti, fantazie a představivosti

Metoda: Hra s pravidly

Pomůcky: Skladba – Hurvínkova hymna lenochů, šátek, čelenka

Popis aktivity: Děti se na hudbu pohybují po prostoru (dělají nepořádek), po vypnutí se zastaví a realizují pohybem či postojem libovolný pracovní úkon. Náčelník vesnice děti obchází a ptá se: „Uličníku, co děláš?!“ Děti odpovídají buď pohybem, nebo slovně okomentují pohyb. Hra je modifikací PH Král není doma.

Vyhodnocení průběhu: Hra děti bavila, práce s hudebním kontrastem ticho a zvuk jim nedělal žádný problém. Při realizaci pracovního úkonu si děti volily stejnou, či podobnou činnost připomínající kopání rýčem, lopatou či vykonávání práce v dřepu. V moment, kdy se k nim náčelník přiblížil se slovy: „*Uličníku, co děláš?!*“, byly děti vystrašené, odpovídaly proto jen slovem: „*Pracuji.*“ Po odpovědi, kdy náčelník odcházel k jinému dítěti, se na něj však dotazované dítě provokativně smálo. Bylo zde vidět vžití do role uličníka, který má sice z náčelníka strach, ale přesto radši zlobí a nedělá, co má.

Obrázek 17 - "Uličníku, co děláš?!" (zdroj: vlastní)

Reflexe celého dne:

Po „návratu“ do MŠ byl dán dětem prostor pro vyprávění zážitků a zkušeností získaných v řízené činnosti. Aby měly možnost vyjádření všechny děti, byla do diskuze jako pomocník „přizvána“ plyšová beruška, kdo držel berušku, ten mohl mluvit. Následně byl dětem předložen dotaz: „*Co se vám z celého dne líbilo nejvíce, co nejméně a proč?*“. Odpovědi dětí se většinou týkaly hledání koaly, což se dětem velice líbilo, a to z důvodu možnosti nalézt koalu i s mládětem. Další oblíbenou aktivitou byla pro děti hra „Náčelník není doma“. Na toto téma následovaly další dotazy: „*Jaké bylo stát se uličníkem, co dělá samé lumpárny? Kdo se bál náčelníka a co jste si mysleli, že by se vám stalo, kdyby vás náčelník načapal při flákání?*“ Většina dětí měla z náčelníka strach, bály se, že by jim vynadal, že by se na ně zlobil, padl také názor, že by mohl uličníka vyhodit z vesnice, či mu ublížit. Děti se tedy převážně shodly na tom, že být uličníkem byla sice zábava, ale těžká, protože musely dávat pozor, kdy náčelník jde a pak předstírat práci, aby to nepoznal. Na

závěr byly ještě děti dotázány: „Chtěl by se někdo stát uličníkem?“ Odpověď většiny dětí zněla: „Ne.“ Důvod pozitivní odpovědi mi nebyl sdělen, děti byly již unavené a nepozorné. K tomuto tématu se však v dalších dnech navrátíme.

Úterý

Počet dětí: 18

Věková kategorie: 3–6 let

Časová dotace: 40 min

1. Komunitní kruh

Vzdělávací cíl: Děti shrnou v jednoduchých větách program předešlého dne.

Cíl aktivity: Navození atmosféry ve třídě, rekapitulace a připomenutí programu předešlého dne

Metoda: Rozhovor

Pomůcky: Pohled od Berušky

Popis aktivity: S dětmi se posadíme ke kruhu a připomeneme si, co jsme zažili předešlý den. Kam jsme cestovali a s kým jsme se seznámili. Následně si připomeneme pohádku a co je to vlastně lumpárna. Poté se kouzelnou formulkou opět vydáme do Austrálie.

Vyhodnocení průběhu: Cíle byly naplněny, děti byly schopné zrekapitulovat v jednoduchých větách program předešlého dne a následně i části pohádky. Na otázku, s kým se seznámily, děti odpovídaly především s náčelníkem, myslím si, že důvodem bylo silnější prožití této role. Na postavu Wao si nakonec děti taktéž vzpomněly.

2. Pohádka O velikém kouzlu

Vzdělávací cíl: Děti pozorně poslouchají četbu pohádky, reagují na otázky týkající se četby, vyjadřují smysluplně myšlenky a nápady.

Cíl aktivity: Práce s textem, zapojení dětí do diskuze

Metoda: Četba

Pomůcky: Pohádka, molitanová kostka, zelená deka, šátek, čelenka

Popis aktivity: S dětmi se posadíme kolem prastarého blahovičnicku, kde přečteme další část pohádky.

„Nastalo období sucha. Potoky, řeky i rybníky vyschly a lidé museli chodit pro pitnou vodu velmi daleko, až k pramenům.“

Vyhodnocení průběhu: Po přečtení části pohádky byla do diskuze vložena otázka, která se týkala dostupnosti vody u nás doma. Děti Wao sdělovaly, že doma mají kohoutky, a jelikož nevěděla, co to je, bylo nutné ke sdělení doplnit i vysvětlení. Cituji: *„My máme doma kohoutek, stačí zvednout páčku a teče.“* V diskuzi jsme se dostali i k hygieně. Děti sdělovaly Wao, že mají doma na mytí vanu, do které si napustí vodu a mohou se v ní koupat. Dále bylo dětmi sděleno, že se koupou každý den, cituji: *„Já se koupu každý večer, aby mě nesvěděl prdel.“*

3. Cesta pro vodu

Vzdělávací cíl: Děti rozvíjejí své pohybové schopnosti a zdokonalují dovednosti v oblasti hrubé i jemné motoriky, rozvíjejí hmatové vnímání. Dále rozvíjejí prosociální chování, schopnost vůle, vytrvalosti a sebeovládání.

Cíl aktivity: Poznávání jiných kultur skrze aktivní učení

Metoda: Skupinová a kooperativní práce, inscenační metoda, pohybové cvičení

Pomůcky: Barevné kelímky, nádoby na vodu, lavor, overball, lavička, molitanové kostky, židličky, podložky, rovnovážné a balanční chodníky, kameny, neprůhledná nádoba, látka s otvorem na dětskou ruku, gumové žížaly/červi, šátek, čelenka

Popis aktivity: S dětmi si projdeme jednotlivá stanoviště a vysvětlíme zadání jejich úkolu, připomeneme pravidla a následně si je rozdělíme dle počtu do tří skupin. Skupiny se poté přesunou k jednotlivým stanovištím, kde je jejich úkolem splnit zadaný úkol. Dětem jsme k dispozici, ale nevstupujeme, pokud to není důležité, nebo pokud nejsme vyzváni dětmi. Na prvním stanovišti je úkolem dětí dojít k prameni pro vodu, která je následně přelita do nádob ve vesnici. Děti se orientují podle barevných kelímků, nalévají tedy vodu do nádoby označené barvou jejich kelímku. Na druhém stanovišti děti procvičí hmatové vnímání, jejich úkolem je najít pouze za pomoci hmatu červy a žížaly v nádobě plné fazolí. Poslední

stanoviště je zaměřeno na správné držení těla, úkolem dětí je projít překážkovou dráhu s overballem na hlavě.

Vyhodnocení průběhu: Jednotlivé úkony byly s dětmi realizovány ve skupinkách z důvodu snadnější kontrolovatelnosti jejich realizace. Bylo však nezbytné jednotlivé úkony tematicky propojit. Vše bylo spjato s pohádkou, děti si zkusily chodit pro vodu a přenášet ji po malém množství, aby si uvědomily náročnost této práce, posílily trpělivost a odhodlání naplnit celou nádobu. Dále byla procvičena jemná motorika, převážně v momentě přelévání. Děti tato aktivita velice bavila, všechny nádoby byly nakonec naplněny. Největší boj měly děti s nabíráním vody, kdy měly tendenci naplnit kelímek až po okraj, což se jim ale nedařilo přenést. Po pár nezdařených pokusech děti začaly plnit kelímky do poloviny, v tu chvíli jim přenos vody nedělal téměř žádný problém.

Další pro děti zajímavou aktivitou bylo vybírání australských červů a žížal z nádoby naplněné fazolemi. Děti byly na jednu stranu velmi zvědavé, co v nádobě najdou, na druhou stranu měly obavy, na co vlastně sáhnou. Nádobu byla obalena textilií, tudíž děti neměly možnost obsah nádoby vidět. V každé skupině se našlo odvážné dítě, které bylo natolik zvědavé, že překonalo prvotní obavy a sáhlo do nádoby jako první. Po zjištění obsahu se přidaly i další děti. Ze začátku byla aktivita pro děti velice snadná, červi byli rychle nahmataní. Ke konci bylo však zapotřebí většího soustředění. V této aktivitě nešlo pouze o procvičení hmatového vnímání, ale také o rozvoj sebekontroly, a to převážně ve chvíli, kdy bylo dětmi zjištěno, že se jedná o gumové červi. Měla jsem jisté obavy, zda nebudou červi dětmi sněženi. Na počátku aktivity jim tedy bylo sděleno, že australští červi se nesmějí jíst syroví, zpracovávají se tepelně a až poté se jí ve formě červí kašičky. Obavy nebyly naplněny, přestože na dětech bylo vidět, že by rády ochutnaly. Pro jejich uspokojení si alespoň očíhávaly ruce se slovy: „*Ty červíci ale voní. Jako bonbóny.*“

Poslední aktivita, překážková dráha, sloužila nejen pro lepší představu o tom, jaké to je nosit nádoby na vodu na hlavě, ale také pro zapojení všech svalových skupin, stimulaci pohybového aparátu a zdokonalování koordinace pohybů. Z důvodu zapojení balančních pomůcek musely být pohyby pomalé a přesné, což zpočátku bylo pro některé děti velmi obtížné. Postupně však svoje tempo upravovaly až do situace, kdy dokázaly projít dráhu pouze s občasným pádem overballu.

Obrázek 18 - Nabírání vody u pramene
(zdroj: vlastní)

Obrázek 19 - Přelévání vody do nádob ve vesnici (zdroj: vlastní)

4. Pohádka O velikém kouzlu

Vzdělávací cíl: Děti pozorně poslouchají četbu pohádky.

Cíl aktivity: Aktivace dětí a jejich pozornosti, motivace k další činnosti

Metoda: Četba

Pomůcky: Čelenka, šátek, molitanová kostka, zelená deka, pohádka

Popis aktivity: S dětmi se posadíme kolem prastarého blahovičníku, kde přečteme další část pohádky.

„Chlapec ale chodil nerad. Zůstával ve vesnici, a hned, jak se nosiči vody vrátili, žebrał, aby mu dali napít.“

Vyhodnocení průběhu: Tato aktivita nám převážně posloužila k aktivaci dětí a jejich pozornosti. Dále byla výborným prostředkem pro posunutí motivaci dětí k dalším činnostem.

5. Žebrání o vodu

Vzdělávací cíl: Děti vyjádří své myšlenky, postoje, pocity, úsudky ve vhodně zformulovaných větách.

Cíl aktivity: Rozvoj empatie

Metoda: Ozvučení příběhu

Pomůcky: Šátek, čelenka, zelená deka, molitanová kostka

Popis aktivity: Paní učitelka v roli líného uličníka žebrá o vodu. Na dětech, které pracovaly, je rozhodnutí, zda mu vodu dají, či ne. Své rozhodnutí odůvodní.

Vyhodnocení průběhu: Pro navození lepší atmosféry jsme se v uličníka nejprve proměnili všichni. Děti si tak mohly vyzkoušet, jaké to je žebrot o vodu a následně být v roli pracujících lidí, na nichž je rozhodnutí, zda vodu uličníkovi dají, či ne. Děti se v rozhodnutí spíše shodovaly na tom, že uličníkovi vodu nedají. Důvodem bylo to, že byl líný a nepomohl jim. Děti se shodly na tom, že práce byla velmi náročná, nošení vody bylo zdlouhavé, náročné a únavné. Skupina dětí, která by vodu uličníkovi dala, své rozhodnutí odůvodňovala tím, že by jim ho bylo líto, musel jim však slíbit, že jim příště pomůže. K tomuto vyjádření se přidala i většinová skupina, která vodu dát nechtěla.

6. Pohádka O velikém kouzlu

Vzdělávací cíl: Děti pozorně poslouchají četbu pohádky, sledují děj.

Cíl aktivity: Objasnění situace v pohádce, podpora dětské zvědavosti

Metoda: Četba

Pomůcky: Čelenka, šátek, zelená deka, molitanová kostka, pohádka

Popis aktivity: Po předchozí aktivitě se navrátíme k pohádce, kde je dětem sděleno, jak to nakonec s uličníkem dopadne.

„Vždycky mu trochu dali, ale brzy se na lenocha začali zlobit. „Běž si pro vodu sám,“ křičeli na něj a své nádoby s vodou schovávali.“

Vyhodnocení průběhu: Řešení, na kterém se děti shodly, bylo svým způsobem totožné s tím v pohádce. Byly si toho vědomy a měly z toho velkou radost.

7. Schovávání x hledání nádob

Vzdělávací cíl: Děti pracují dle dohodnutých pravidel, spolupracují na zadaném úkolu.

Cíl aktivity: Probuzení zájmu o společnou hru

Metoda: Práce se zástupným předmětem, skupinová a kooperativní práce

Pomůcky: Overbally, molitanová kostka, zelená deka, čelenka, šátek

Popis aktivity: Děti rozdělíme na dvě skupiny. Jedna skupinka té druhé schová nádoby na vodu, aby se nemohly napít. Úkolem té druhé je nádoby najít a přinést k prastarému stromu. Skupiny se v úkolech vystřídají.

Vyhodnocení průběhu: Dětem bylo v plánu dát opravdové nádoby na vodu. Avšak jejich rozhodnutí bylo jiné a rychlejší. Každé dítě si vzalo jeden overball a ten schovalo kdekoliv ve třídě. Když byly všechny nádoby ukryty, sedli jsme si k prastarému stromu a zavolali na uličníky, ukryté v umývárně, slovy: „*Uličníci, pojdte k nám! Svě nádoby najděte a ke stromu přineste.*“ Hledání děti velmi bavilo, což vedlo k tomu, že po nalezení nádoby neuposlechly pokynů a hledaly dál. To však znamenalo, že na některé dítě schovaná nádoba nezbyla. Děti tím ale nebyly vůbec zklamané, tuto hru braly jako společné hledání. Měly tedy radost, že společně našly všechny nádoby a každý z nich se mohl napít.

8. Nádoby na vodu

Vzdělávací cíl: Děti ztvární svoji představu o tématu pomocí libovolného postupu práce.

Cíl aktivity: Vytvoření vlastní, jedinečné nádoby na vodu

Metody: Práce s modelovacím materiálem

Pomůcky: Podložky, slané těsto, modelovací pomůcky (plastové nožíky, válečky apod.)

Popis aktivity: Úkolem dětí je vymodelovat ze slané těsta jakoukoliv nádobu na vodu.

Vyhodnocení průběhu: Tento úkol byl pro děti náročný, ale ne nespílitelný. Každé dítě si zvolilo svoji techniku a postup, kterým si vytvořilo svoji nádobu na vodu. Jako příklad uvedu několik postupů. Prvním, velmi zajímavým, byl postup, při němž si dítě několik minut pouze vytvářelo kuličky. Když bylo dotázáno, co vytváří, odpovědělo, že nádobu na vodu. Po tomto

sdělení jsem jen nenápadně pozorovala, jak bude dále postupovat. Po kuličkách si tedy vytvořilo plochu ve tvaru kruhu a kuličky na ni následně přilepovalo. Nádoba byla tedy sestavena z mnoha na sebe nalepených kuliček. Dalším velmi rychlým postupem bylo vytvoření velké koule, do které dítě vyhloubilo větší díru. Posledním zmíněným postupem bylo vytvoření plochy, na kterou dítě dále přidělávalo stěny.

Práce s modelínou či slaným těstem dětem umožňuje rozvíjet nejen svou kreativitu a fantazii, ale také hmat a výtvarné technické dovednosti. Tento druh práce je nezbytnou součástí výtvarných, či pracovních hodin v MŠ.

Obrázek 20 - Modelování nádob na vodu (zdroj: vlastní)

Reflexe celého dne:

Diskuze byla opět započata po návratu do MŠ vyprávěním zážitků. Následně jsme se s dětmi pustili do otázek, kterými jsme zrekapitulovali a do hloubky rozebrali prožité aktivity. „*Jaké bylo chodit pro vodu až k prameni? Bylo to náročné, trvalo vám to chvíli, nebo dlouho? Dokázali jste naplnit celou nádobu?*“ Tato aktivita se dětem velice líbila, byly nadšené z možnosti pracovat s vodou, nabírat ji a následně přelévat. Přestože to převážně považovaly za zábavu, jejich odpovědi obsahovaly také názor, že to bylo velmi náročné. Děti musely chodit opakovaně, a aby se jim dařilo vodu přenést, bylo nezbytné kelímek plnit jen do půlky. Většina nádob byla naplněna, přesto mi bylo dětmi sdělováno, že na to měly málo času.

Další otázka se týkala hledání červů a žížal za pomoci hmatu: „*Bály jste se sáhnout do nádoby s červy? Co jste si myslely, že tam bude?*“ Většina dětí, jak již bylo zmíněno ve vyhodnocení průběhu dané aktivity, měla strach sáhnout do nádoby jako první. Bály se, že tam budou opravdoví červi a žížaly. Některé děti se bály, že tam bude něco slizkého nebo něco, co je kousne. Dále byla dětem položena otázka týkající se náročnosti této aktivity, pěti dětem z osmnácti tato aktivita připadala těžká, některé děti měly problém najít posledních pár žížal. Podle jejich slov musely hrabat, hrabat a ona jim pořád utíkala. Na závěr byly děti dotázány, zda někdo chtěl červa či žížalu ochutnat, většina dětí odpověděla, že ano, přičemž důvodem byla jejich vůně, připomínající bonbóny.

V závěru diskuze jsme se dostali k samotné pohádce a k tomu, co vlastně udělali lidé z kmene uličníků. Následně byla dětem položena otázka týkající se libosti/nelibosti schovávání nádob v momentě, kdy měly žízeň a chtěly se napít. Většina dětí tuto aktivitu brala jen jako hru, která je bavila. Za zábavu považovaly schovávání i hledání. Pomocí doplňujících otázek jsme však došli k závěru, že kdybychom byli na místě uličníka, asi by se nám to moc nelíbilo. Také mi však bylo sděleno, že si za to uličník mohl sám, protože nepomáhal s nošením vody. Kdyby pomáhal, tak by mu vodu určitě neschovávaly.

Obrázek 21 - Sběr žížal a červů (zdroj: vlastní)

Čtvrtek

Počet dětí: 17

Věková kategorie: 3–6 let

Časová dotace: 45 min

1. Komunitní kruh

Vzdělávací cíl: Děti shrnou v jednoduchých větách program předešlých dní, naslouchají ostatním, vyčkají, až na ně přijde řada.

Cíl aktivity: Navození atmosféry ve třídě, rekapitulace a připomenutí programu předešlých dní

Metoda: Rozhovor

Pomůcky: Pohled, obrázek koaly

Popis aktivity: S dětmi se posadíme ke kruhu a připomeneme si, co jsme zažili předešlé dny. Kam jsme cestovali, s kým jsme se seznámili a co jsme se naučili. Připomeneme si pohádku a důvod, proč nám byla čtena. Poté se kouzelnou formulkou opět vydáme do Austrálie.

Vyhodnocení průběhu: Cíle byly naplněny, děti byly schopné zrekapitulovat v jednoduchých větách program předešlých dní. Byla jsem velmi překvapena, co všechno si pamatovaly. Obávala jsem se, že narušením programu návštěvou policie, bude pro děti náročné vrátit se zpátky do pohádky, což se nepotvrdilo.

2. Pohádka O velikém kouzlu

Vzdělávací cíl: Děti pozorně poslouchají četbu pohádky, sledují děj.

Cíl aktivity: Motivace dětí a jejich vtažení do příběhu, navození atmosféry

Metoda: Četba

Pomůcky: Molitanová kostka, zelená deka, pohádka, čelenka, šátek

Popis aktivity: S dětmi se posadíme kolem prastarého blahovičníku, kde přečteme další část pohádky.

„Jednou ráno muži odešli na lov a ženy s dětmi se vydaly vykopávat kořínky, aby měli co jíst. Chlapec zůstal v osadě sám.“

Vyhodnocení průběhu: Četba u prastarého stromu měla v tuto chvíli hlavně funkci motivační. Také byla výborným prostředkem pro navození atmosféry a posloužila k aktivaci dětí a jejich pozornosti. Děti byly připravené a klidné.

3. Uličník se fláká

Vzdělávací cíl: Děti pozorně poslouchají instrukce a pohybují se dle nich, dokáží vyhodit míč do vzduchu a chytit jej oběma rukama.

Cíl aktivity: Seznámení dětí s technikou práce, rozvoj soustředění a udržení pozornosti

Metoda: Narativní pantomima

Pomůcky: Text, molitanová kostka, zelená deka, míčky

Popis aktivity: Dětem čteme příběh, jejich úkolem je příběh pečlivě poslouchat a pohybovat se dle instrukcí.

„Položí se na záda a s rukama pod hlavou pozoruje plující mraky po obloze. Padá na něj únava, zívne si a promne oči. Posadí se a podrbe se na hlavě. Protáhne si ruce a vyskočí, nejradši by si šel hrát, ale s kým? Co si třeba házet kamínky, pomyslí si. Vezme jeden do ruky a vyhodí ho do vzduchu, ale jen malinko, aby mu nespadol na zem. Vyhodí ho ještě jednou a znovu. Samotného ho to moc nebaví, a tak si začne házet o zeď jednoho z domů. Je to, jako kdyby si házel s kamarádem, ale i tak ho to po chvílce přestane bavit. Pustí kamínek na zem a znuděně do něj kopne. Co teď? Prochází se pomalu vesnicí, až najednou něco uslyší. To je jeho břicho, chytne se za něj a uvědomí si, že má velikou žízeň. Začne hledat nádoby na vodu, ale ne, a ne je najít. Nakonec si všimne obrovského zeleného keře, podívá se pod něj a nádoby najde. Napije se a lehne si do stínu keře, zavře oči a usíná.“

Vyhodnocení průběhu: Aby byla tato aktivita pro děti realizovatelná, bylo zapotřebí číst velmi pomalu a klást větší důraz na slovesa, či informace, které mohly nějakým způsobem ztvárnit. Děti neměly téměř žádný problém s realizací. Jediný problém nastal ve chvíli, kdy došlo k výměně míčků mezi dětmi při házení o zeď. Některé děti braly míčky ze země jiným dětem, což směřovalo k rozepři. V tu chvíli byl příběh směřován dál.

Co se týče dovednosti vyhodit míček a chytit jej oběma rukama, byl vidět individuální rozdíl ve vývoji dětí. Některé děti neměly s chytáním žádný problém, jiné se musely více soustředit, někomu se to nepovedlo vůbec.

Obrázek 22 - Zívající uličníci (zdroj: vlastní)

4. Pohádka O velikém kouzlu

Vzdělávací cíl: Děti pozorně poslouchají četbu pohádky, sledují děj.

Cíl aktivity: Uvolnění, odpočínutí a aktivace dětí

Metoda: Četba

Pomůcky: Molitanová kostka, zelená deka, pohádka

Popis aktivity: Spící uličníky ve stínu keře začarujeme zpátky v děti, kterým však nabídneme zůstat v poloze, která je jim příjemná. Následně přečteme další část pohádky.

„Pak dostal zlomyslný nápad. „Schovám nádoby na vodu někam, kde je ti lakomci nenajdou. Tak se budu moci napít, kdykoliv budu chtít,“ řekl si.

Chlapec pomalu přenesl všechny nádoby s vodou k malému blahovičníku. Rychle vyšplhal na strom a nádoby ukryl mezi listy. Právě pokládal poslední nádobu na větev, když zčistajasna jakoby nějakým kouzlem, začal strom růst. Hoch se přitiskl k větvi, protože strom rostl výš a výš, až z něj byl obrovský strom, nejvyšší ze všech stromů v okolí. Když konečně přestal růst, zůstal chlapec se všemi nádobami s vodou až ve špičce stromu.“

Vyhodnocení průběhu: Zařazení četby v tento moment mělo převážně funkci relaxační, děti ležely jako spící uličníci kolem prastarého stromu a bedlivě poslouchaly. Po dokončení četby bylo doplňujícími otázkami zjištěno, zda si děti pamatují, co se v pohádce odehrálo. V diskusi jsme se dostali až k situaci, kdy strom začal růst a chlapec zůstal sám až ve špičce stromu. Dětem byla na to konto položena otázka: „*Jak si myslíte, že se teď uličník asi cítí?*“

Odpovědi dětí byly různorodé, některé děti se domnívaly, že má radost, protože má u sebe všechny nádoby a lezení na strom je zábava. Jiné děti mi sdělovaly, že se asi určitě bojí, protože spadne, je tam sám. Následně byla dětem položena ještě jedna otázka, a to, zda si myslí, že mu ta voda vydrží napořád. Odpovědi dětí byly ve většině případů totožné, a to, že ji asi brzy všechnu vypije a bude muset slézt dolů.

5. Hurá do koruny stromu

Vzdělávací cíl: Děti napodobují jednoduché pohyby dle vzoru, zdokonalují si dovednosti v oblasti hrubé motoriky (plazení, lezení, podlézání, pohyb po žebřinách).

Cíl aktivity: Posílení a protažení svalů kolem páteře, rozvoj pohybových schopností a zdokonalování dovedností v oblasti hrubé motoriky, aktivní prožití situace v pohádce

Metoda: Pohybová cvičení

Pomůcky: Molitanové kostky, lavička, kužely, molitanový koberec/podložka, žebřiny

Popis aktivity: Děti jsou rozděleny do tří skupin. Úkolem první skupiny je posílení a protažení svalů kolem páteře pomocí zdravotních cviků. Druhá skupina si zdokonalí plazení a podlézání skrze připravenou překážkovou dráhu a poslední skupina si osvojí či zdokonalí lezení po žebřinách. Dětem jsme k dispozici, podáváme záchranu, předcvičujeme a opravujeme chyby, které vedou ke špatnému držení těla. Skupiny se po určitém časovém intervalu vystřídají.

Vyhodnocení průběhu: Tyto jednotlivé úkony byly s dětmi prováděny ve skupinkách z důvodu snadnější kontrolovatelnosti jejich realizace. Bylo však nezbytné jednotlivé úkony tematicky propojit. Vše bylo spjato s pohádkou, děti musely posílit své svaly, aby byly schopny vylézt až do špičky prastarého stromu. Zdravotní cviky byly taktéž tematicky vedeny, děti se protahovaly a tvořily pomocí rukou korunu stromu, která se ve větru ohýbala.

Obrázek 23 - Hurá do koruny prastarého stromu (zdroj: vlastní)

6. Prastarý strom

Vzdělávací cíl: Děti ztvární svoji představu o tématu skrze kresbu voskovými pastelkami a doplní ji o detaily.

Cíl aktivity: Vytvoření vlastní, jedinečné kresby

Metoda: Obrazy – kresba

Pomůcky: Voskové pastelky, čtvrtka, zelená tempera, polystyrenová tiskátka ve tvaru listu

Popis aktivity: Děti nakreslí pomocí voskových pastelek blahovičnick. Poté jim jsou nabídnuta polystyrenová tiskátka ve tvaru listu, kterými mohou svůj strom dotvořit.

Vyhodnocení průběhu: Představa stromu byla u dětí podpořena otázkami, které se týkaly informací o daném stromu: „Co vše o blahovičnicku víme?“ „Kde roste? Kdo na něm žije?“. Bylo mi sděleno, že roste v Austrálii, žijí na něm koaly. Ve špičce stromu se ukrývá uličník s nádobami a v neposlední řadě, že je ten strom největší ze všech. Zadání bylo dětmi splněno, stromy byly jedinečné, každý si jej představil jinak. Žádné dítě však nevyužilo řečené informace k doplnění kresby.

Obrázek 24 - Prastarý strom I. (zdroj: vlastní)

Obrázek 25 - Prastarý strom II. (zdroj: vlastní)

Reflexe celého dne:

Tak jako předchozí den byl dán dětem nejprve prostor pro vyprávění zážitků a zkušeností získaných v řízené činnosti. Následně byly představeny a popsány kresby dětí, které byly velmi zdařilé a jedinečné. Děti sdělovaly své představy o kresbě, popisovaly kresbu a sdělovaly, co považují za povedené a co by naopak udělaly jinak. Některé děti byly však schopné pouze popisu a sdělení, zda se jim jejich výtvar líbí, či ne. V tomto případě se nestalo, že by se někomu jeho výtvar nelíbil.

Diskuze se stočila i k samotné pohádce a k situaci, kdy se uličník ocitl sám ve špičce stromu. Dětem byla položena otázka: „*Jak se asi cítil chlapec, když byl sám úplně vysoko až ve špičce stromu? Co mohl z té výšky vidět?*“ Jak již bylo uvedeno u vyhodnocení průběhu samotné četby této části pohádky, odpovědi dětí byly různorodé. Chlapec si mohl situaci jednak plně užívat, či pociťoval neustálý strach a smutek. Na následující otázku děti odpovídaly zprvu podle vlastní zkušenosti, a to, že mohl vidět: „*Molitanky, překážky.*“, „*Kotrmelce, plazení a jak tam skáčou*“, „*Přece naše kamarády, jak cvičí.*“ Následně se začaly objevovat i jiné odpovědi, citují: „*Viděl vítr, slunce moc svítalo, a to ho úplně odfouklo, až*

spadl na zem.“, „Viděl lidi, jak chodí pro vodu.“, „Jak sbírají červíky.“, „Jak trhají kořínky.“, „Jiné stromy.“ Děti se tedy zvládly vcítit do role chlapce a představit si, co mohl vidět on v samotné pohádce, a dokázaly si spojit představu s prožitými aktivitami z předešlých dní.

Na závěr byly děti dotázány na osobní zkušenost týkající se tématu, a to lezení na prastarý strom (žebřiny): „Zvládly jste i vy vylézt na prastarý strom? Bály jste se? Co jste viděly vy?“ Všechny děti dokázaly vylézt na žebřiny, některé však jen do poloviny, jiné až na vrchol, a i to jim nestačilo. Na otázku, zda všichni vylezli až do úplné špičky stromu, žádné dítě neodpovědělo ne. Domnívám se, že pro děti bylo vrcholem místo, do kterého zvládly vylézt, ne samotný konec žebřin. Na otázku týkající se strachu, odpovědělo sedm dětí ze sedmnácti: „Ano.“ Důvodem byl převážně strach, že spadnou. Diskuze byla tímto ukončena, děti již nebyly schopné udržet pozornost.

Pátek

Počet dětí: 14

Věková kategorie: 3–6 let

Časová dotace: 45 min

1. Komunitní kruh

Vzdělávací cíl: Děti shrnou v jednoduchých větách děj pohádky.

Cíl aktivity: Navození atmosféry ve třídě, motivace dětí k další spolupráci

Metoda: Rozhovor

Pomůcky: Pohled, obrázek koaly, blahovičnicku

Popis aktivity: S dětmi se posadíme ke kruhu a seznámíme se s tradičním aboridžinským hudebním nástrojem didgeridoo. Následně si připomeneme pohádku a důvod, proč je nám čtena. Poté se kouzelnou formulkou opět vydáme do Austrálie.

Vyhodnocení průběhu: Cíle byly naplněny, děti byly schopné zrekapitulovat v jednoduchých větách, o čem si celý týden čteme. Co se týče navození atmosféry, hra na didgeridoo byla dostačujícím prostředkem. Většina dětí na zvuk reagovala smíchem.

2. Pohádka O velikém kouzlu

Vzdělávací cíl: Děti pozorně poslouchají četbu pohádky.

Cíl aktivity: Podpora dětské zvědavosti a motivace k dalším činnostem

Metoda: Četba

Pomůcky: Pohádka, molitanová kostka, zelená deka

Popis aktivity: S dětmi se posadíme kolem prastarého blahovičnicku, kde přečteme další část pohádky.

„Večer se vesničané vrátili a chtěli se napít. Šli ke keři, ale našli pod ním pouze pár prázdných nádob.

„To určitě udělal ten uličník. Zase vyváděl nějaké lumpárny. Kdepak asi je?“ ptali se. Rozhlíželi se kolem, až uviděli obrovský blahovičník. Podivili se – vždyť ještě ráno byl úplně malý. V koruně stromu spatřili chlapce a nádoby s vodou.“

Vyhodnocení průběhu: Cíle byly naplněny, děti byly velmi zvědavé, jak to nakonec dopadne. Četba byla spíše prostředkem pro motivaci k následující činnosti a k další četbě části pohádky, ve které se děti dozví, jak se zachová jednatel z kmene, jednatel samotný uličník.

3. Dej nám vodu, uličníku!

Vzdělávací cíl: Dítě se vcítí do situace dané osoby, danou osobu dramaticky ztvární.

Cíl aktivity: Rozvoj empatie, seznámení s novou technikou

Metoda: Oživený, ozvučený obraz

Pomůcky: Zelená deka, žebřiny, kšiltovka

Popis aktivity: „Máte žízeň a vidíte uličníka s nádobami na stromě, co mu řeknete?“ S dětmi se postavíme kolem žebřin a zahrajeme si na rozzlobený lid z vesnice.

Vyhodnocení průběhu: Děti se postavily do půlkruhu kolem žebřin a s nataženou rukou křičely na uličníka na stromě: „Dej nám tu vodu, ty uličníku!“, „My tě dostaneme!“, „Máme žízeň!“ Abychom děti více vtáhli do této metody, bylo nezbytné je v rozzlobený lid

začarovat, a to třídě známou formulkou: „*Čáry, máry, pod kočáry, ať se ze všech dětí stanou lidé z pohádky, teď.*“

4. Pohádka O velikém kouzlu

Vzdělávací cíl: Děti pozorně poslouchají četbu pohádky, sledují děj, zapojují se do aktivity týkající se četby.

Cíl aktivity: Vtažení dětí do děje pohádky, aktivní prožití děje

Metoda: Četba

Pomůcky: Pohádka, zelená deka, šátek, molitanová kostka

Popis aktivity: Odčarováním dětem je skrze četbu sděleno, jak se opravdu zachoval rozzlobený lid z vesnice a také, jak na to všechno reagoval uličník.

„Hned nám tu vodu přines,“ volali. „Jestli chcete vodu, musíte pro ni sem nahoru,“ volal shora chlapec. Dva mladíci začali šplhat na strom. Byli už skoro nahoře, a v tu chvíli začal chlapec ze strachu bědovat a naříkat.

Jeden z mladíků se natáhl, aby ho chytil. Hoch se pokusil uhnout, uklouzl a padal ze stromu...

... bum, bum, bum, až na zem.

Tam chvíli ležel, potlučený a rozlámaný. Pak vyšplhal zpátky na blahovičnick, aby unikl rozzlobeným lidem ze svého kmene.“

Vyhodnocení průběhu: Reakce dětí v předchozí aktivitě se téměř shodovaly s reakcí uvedenou v pohádce. Děti byly nadšené a vykřikovaly: „*To jsem mu taky řekl.*“ Zaznělo i: „*Jo, slez dolů!*“

Četba pokračovala dál, aby byly děti zapojeny a dostatečně motivovány, vyzkoušely jsme si také, jak chlapec naříkal. Děti nařikaly, prosily a slibovaly, že už nikdy vodu neseberou a že budou vždycky pomáhat. Poté byla část uvedená výše dočtena.

5. Uličníku, jdeme si pro tebe!

Vzdělávací cíl: Děti akceptují předem stanovená pravidla, která dodržují a pracují dle nich.

Cíl aktivity: Probuzení zájmu o společnou hru, seznámení s novou technikou

Metoda: Hra s pravidly, zpomalená pantomima

Pomůcky: Židle, molitanové kostky, lavička, pohovka, šátek, čelenka

Popis aktivity: Děti představují chlapce, který se snaží uniknout rozzlobenému lidu svého kmene do výšin blahovičnicku. Jejich úkolem je dostat se nad zem, aby nebyly chyceny. Osoba, která chytá uličníky, se však může pohybovat pouze zpomaleně. Zpomalený pohyb je nejprve realizován pouze paní učitelkou, následně si jej vyzkouší i děti.

Vyhodnocení průběhu: Dětem bylo předem připraveno prostředí, ve kterém se měly možnost dostat do prostoru nad zem. Hra byla zahájena hlasitým spadnutím na zem stejně jako v pohádce, kdy uličník spadl ze stromu. Po vyslovení: „*Uličníku, jdeme si pro tebe!*“ se děti rozutekly do prostoru a každý si našel své místo. Rozzlobený lid následně zpomaleným pohybem chodil od uličníka k uličníkovi a kontroloval, zda nikdo nezůstal na zemi. V dalších pokusech hrály děti nejen uličníka, ale také rozzlobený lid, tudíž měly za úkol pohybovat se zpomaleně. Zpomalený pohyb zvládly jen dvě děti. Ostatní se o to pokoušely, ale v závěru se vždy rozeběhly.

Obrázek 26 - Jdeme si pro tebe, uličníku! (zdroj: vlastní)

Obrázek 27 - Zpomalený pohyb rozzlobeného lidu (zdroj: vlastní)

6. Pohádka O velikém kouzlu

Vzdělávací cíl: Děti pozorně poslouchají četbu pohádky, sledují děj.

Cíl aktivity: Dokončení pohádky, rekapitulace

Metoda: Četba

Pomůcky: Pohádka, šátek, čelenka, molitanová kostka, zelená deka

Popis aktivity: S dětmi se opět posadíme kolem prastarého stromu, kde skrze četbu dokončíme pohádku.

„Někteří začali šplhat za ním. Najednou si všimli, že se chlapec nějakým zvláštním kouzlem začíná proměňovat. Tělo mu pokryla hustá srst. Oblé uši mu vyrůstaly z temene hlavy, oči vypadaly jako černé knoflíky a nos měl černý a lesklý. Vypadal úplně jako medvídek. Stal se z něj první koala!

Od té doby žijí koalové na blahovičnicích. Když mají žízeň, raději snědí pár jeho lístků, než aby slezli dolů a šli hledat vodu. A pokud za nimi chce někdo vylézt na strom, bědují a nařikají stejně jako ten malý uličník.“

Vyhodnocení průběhu: Děti byly velmi zvědavé, jak to s uličníkem nakonec dopadne. Pozornost dětí byla upoutána vtažením konkrétních dětí do pohádky, a to zmíněním jejich jmen a následným ukazováním, ohmatáváním části těla, které se proměňovalo.

Obrázek 28 - Četba proměny uličníka (zdroj: vlastní)

7. Proměna

Vzdělávací cíl: Děti pomocí předlohy naleznou správné části těla, které smysluplně umístí na fotografii.

Cíl aktivity: Rozvoj jemné motoriky, představivosti a zrakového vnímání

Metoda: Obrazy – práce s fotografií

Pomůcky: Fotografie dětí, obrázky zvířecích částí hlav, obrázky zvířat

Popis aktivity: Úkolem dětí je najít svoji fotografii a nalepit na ni libovolně zvolené obrázky zvířecích uší a čumáčků. Obrázky uší a čumáčků jsou rozděleny do krabiček, u kterých se vždy nachází obrázek daného zvířete.

Vyhodnocení průběhu: Děti byly rozděleny na dvě skupiny. Jedna plnila zadání týkající se této aktivity, druhá byla vyzvána ke zkouknutí části dokumentu o koalách, důvodem tohoto rozhodnutí bylo vědomí nezbytné pomoci při plnění úkolu v této aktivitě.

Samotná aktivita byla pro děti velice zábavná, ale také náročná, ať už z hlediska nalezení správných částí těl, tak i co se týče nalepování. Aktivitu bych ale i přes náročnost dětem znovu nabídla, a to hlavně z důvodu nadšení, které děti projevovaly jak u samotné tvorby, tak při reflexi, kdy mohly ostatním představit vlastní proměnu v libovolné zvíře.

Obrázek 29 - Proměna ve slona
(zdroj: vlastní)

Obrázek 30 - Proměna v zajíce
(zdroj: vlastní)

Obrázek 31 - Proměna v koalu (zdroj: vlastní)

8. Opravdová koala

Vzdělávací cíl: Děti pozorně sledují dokument, reagují na otázky týkající se informací řečených v dokumentu.

Cíl aktivity: Seznámení dětí s životem koal skrze dokument a videa

Metoda: Práce se stroji a přístroji – dokument

Pomůcky: Notebook, dokument, podložky/značky

Popis aktivity: Děti se posadí na připravené značky, následně jim je puštěn dokument o koalách. Dokument zastavujeme dle potřeby a diskutujeme o informacích, které byly v dokumentu řečeny.

Vyhodnocení průběhu: Dětem byla nejprve puštěna část dokumentu, ve které byly obsaženy základní informace o koale. Dokument byl zastavován a děti dotazovány na informace, které se měly možnost doslechnout. Tyto informace však děti nevnímaly, a proto bylo potřeba jim je zopakovat. Mým cílem však nebylo, aby si děti odnesly, co nejvíce informací, ale umožnit jim vidět koaly v přírodě, jak se pohybují, jak jí, jak vypadají. Následně jim bylo puštěno video, kde měly možnost vidět hrající si koaly, koaly nesoucí svá mláďata a také vidět a slyšet „křičící koaly“. Tento zvuk jsme na závěr s dětmi napodobovaly.

Reflexe celého dne:

Závěrečná proměna v libovolné zvíře byla podle mého názoru magickým zakončením celého týdne. Děti si užívaly jak samotnou tvorbu, tak také reflexi, kdy mohly ostatním představit vlastní proměnu v libovolné zvíře. Děti mi bylo sdělováno, kým se staly a proč, zda se jim proměna líbila, či ne. Cituji: „*Stal jsem se slonem, líbil se mi nejvíce ten chobot, protože byl dlouhý.*“ Jiné odpovědi zněly takto: „*Já jsem byl panda, a to se mi líbilo.*“, „*Já jsem byl prase, protože se mi líbí prasátka. Bylo to vtipný.*“ Všechny děti byly z této aktivity nadšené, líbilo se jim, jak vypadaly, přišlo jim to velice zábavné. Následně mne zajímalo, kdo by chtěl takto vypadat ve skutečnosti. Některé děti odpovídaly, že se jim více líbí proměněná fotografie a chtěly by tak vypadat, jiné děti sdělovaly opak, a to, že by takto vypadat nechtěly, důvodem bylo, že by je asi maminka nepoznala.

Následně jsme se v diskuzi dostali až k samotné pohádce, dětem byla položena otázka týkající se uličníka a jeho proměny: *„Kamarádi, myslíte si, že uličník byl také rád, že se proměnil v koalu? Proč si myslíte, že se to stalo?“* Většina dětí brala proměnu jako zábavu, tudíž mi bylo nejprve sdělováno, že byl asi rád. Že se mu to líbilo. Děti však zněly nejistě, dlouho přemýšlely, některé děti mi sdělovaly, že neví. Následně přicházely odpovědi, že nebyl rád, protože se proměnil doopravdy. Nakonec jedna holčička vykřikla: *„Bylo to pro něj potrestání.“* Zeptala jsem se tedy, proč si to myslí a zda s tím ostatní souhlasí. Dívka odpověděla, že to byl trest za jeho chování, protože nikomu nepomáhal a byl líný jako koala.

Na úplný závěr byla dětem položena ještě jedna otázka doplněná odůvodněním: *„Kdo z vás si myslí, že by se také proměnil v koalu?“* Všechny odpovědi se shodovaly v tom, že by se nikdo z dětí v koalu neproměnil. Důvody byly taktéž podobné, pro představu uvedu několik odpovědí: *„Já pomáhám mamince vařit dort a pudding.“*, *„Já pracuju.“*, *„Pomáhám oběd.“*, *„Já pomáhám mamince dělat večeři, jídlo a ještě palačinky.“*, *„Já pomáhám tatínkovi opravovat jeho kolo.“*, *„Já pomáhám mamince nosit dřevo.“*

2.2.2.2 Evaluace

Před započítím celého programu bylo nezbytné dětem vysvětlit důvod mé návštěvy mateřské školy. Děti mi sdělovaly, že jsem přišla, protože se mi tu moc líbí a protože se mi po nich určitě moc stýskalo. Následně děti napadlo, že jsem dostala pohled od Berušky, který bych jim chtěla předat. S dětmi jsme se následně bavili o tom, proč si myslí, že Beruška poslala pohled mě, a ne jim do MŠ. Jejich odpovědi byly různorodé, některé děti se domnívaly, že se Beruška spletla, že napsala špatnou adresu. Jiné si zase myslely, že Beruška chtěla, abych za dětmi dorazila a byla s nimi zase chvíli ve třídě.

Následovalo připomenutí programu předešlých týdnů, kdy děti cestovaly do Austrálie, a připomenutí samotné kouzelné formulky, která je nezbytnou součástí tohoto způsobu práce. Ve chvíli, kdy byla kouzelná formulka odříkávána společně s dětmi, bylo zapotřebí připravit prostředí, do kterého se děti přesunou. K navození atmosféry mi byl k dispozici šátek, čelenka, zelená deka, molitanová kostka a nahrávka Australian aboriginal music. Děti tedy měly možnost ihned po přesunutí slyšet tradiční australské písně a spolu

s tím zahlédnout australskou dívku sedící či klečící u prastarého stromu. Tato hraná scéna se opakovala při každém přesunutí do vesnice Wiluna, ve které děti prožívaly děj pohádky.

Samotná pohádka byla dětem čtena po částech v průběhu čtyř dnů. Aby byla atmosféra podpořena, probíhala četba u vytvořeného prastarého stromu. Děti tuto situaci, jako v předchozím TC, opakovaně vyhledávaly, v další dny již očekávaly přesouvání, které vždy probíhalo v klidu. Děti dbaly na opatrnost jednak vůči sobě, jednak vůči samotné stavbě, která však byla několikrát zbořena. Děti tuto situaci komentovaly slovy: „*Ten starý strom se zase sesunul k zemi, musíme ho znovu zasadit.*“

Četba pohádky byla doplňována aktivitami zaměřenými na prožitek a aktivní zapojení všech zúčastněných, které byly dětem poskytnuty skrze metody a techniky dramatické výchovy. Zároveň bylo mým cílem zařadit do TC aktivity ze všech výchov (hudební, literární, jazykové, dramatické, výtvarné, pracovní, tělesné apod.), což bylo podle mého názoru splněno.

Hlavní využívanou metodou dramatické výchovy, tak jako v předchozím TC, byla metoda zvaná učitel v roli. Tato metoda byla dětmi opět přijata v plném rozsahu. K navození této představy mi posloužil pouze přehozený šátek přes ramena a barevná čelenka na hlavě, což se ukázalo jako dostačující. Z role jsem vystupovala vždy po přesunutí do MŠ. V tento moment jsem již nebyla v roli australské dívky Wao, nýbrž v roli paní učitelky, která s nimi v cizí zemi nebyla, a tak vlastně vůbec nevěděla, co zažily, koho potkaly a co se naučily. Děti měly prostor pro vyprávění zážitků a zkušeností získaných v řízené činnosti, které mi byly sdělovány s obrovským nadšením. Tak jako v předchozím TC se děti ani jednou nepozastavily nad možností, že bych s nimi toto dobrodružství prožívala.

Všechny stanovené cíle byly naplněny, děti měly mnoho možností a příležitostí pro rozvoj pohybových schopností a dovedností, a to v hrubé i jemné motorice, a pro rozvoj smyslového vnímání, a to skrze pracovní činnosti, či činnosti realizované pomocí metod a technik dramatické výchovy. Co se týče pohádky, děti poslouchaly četbu, vnímaly posloupnost děje, pamatovaly si děj. Dokázaly diskutovat nad problematikou obsaženou v pohádce, nad situacemi, které měly možnost prožít. Vyjadřovaly své názory a nápady, ale zároveň dokázaly naslouchat druhým a jejich názory a nápady akceptovat. Spolu s metodami a technikami DV měly děti možnost objevovat s poznávat jiné kultury, seznamovat se s obyvateli, kulturou a tradičním životem těchto obyvatel.

Pro děti ze třídy Berušek byl tento způsob práce již známý a přirozený. „Cestování“ do cizí země s dětmi v této třídě praktikují od září, děti tento způsob práce znají a vyhledávají jej. Přesto se některé děti, které nebyly v MŠ při realizaci prvního TC, měly možnost poprvé setkat s kombinací práce s pohádkou a cestování za Beruškou. Hlavním pozitivem, jak je již zmíněno v předchozím TC, je, že díky pohádce zpracované metodami a technikami dramatické výchovy měly děti možnost většího aktivního zapojení, program byl více propojený, měl jasnou dějovou linii a obsahoval pravidelně opakující se situace, díky nimž děti věděly, co bude následovat, což jim poskytovalo větší pocit jistoty a bezpečí. Dále se měly možnost seznámit s novými, pro jejich věk náročnějšími metodami a aktivitami.

Největším přínosem pro děti byla možnost vzájemné spolupráce, seznámení se s pohádkou a metodami dramatické výchovy jejich nejpřirozenějším způsobem, a to hrou, díky níž měly možnost poznávat svět kolem sebe, jiné kultury a zvyklosti, vyjadřovat samy sebe, projevat emoce své i druhých, rozvíjet schopnost empatie a v neposlední řadě pracovat s představivostí a fantazií.

Jako zásadní vnímám změnu v přístupu k tomuto způsobu práce u jednoho chlapce, který se „cestování“ zprvu velmi obával. První den před započítím naší spolupráce chlapec nejevil zájem o spolupráci a o účast v připravených aktivitách. Dle slov učitelek je chlapec velmi citlivý, plachý a bojácný. Do MŠ chodí velmi nepravidelně, nemá tedy takové zkušenosti s tímto způsobem práce jako ostatní děti. Bylo mu tedy nabídnuto, že se může zprvu pouze dívat a pokud by se k nám chtěl připojit, může kdykoliv. Chlapec tedy zprvu pozoroval ostatní děti spolu s druhou paní učitelkou, která mu byla neustále k dispozici, aby mu poskytla útěchu, bezpečnou náruč či vysvětlení, že se nejedná o nic zlého. K mému překvapení došlo ke změně již v prvním dni, kdy se zapojil do aktivity zvané „Najdi koalu!“. Tato aktivita jej velmi bavila, převážně proto, že našel koalu i s mládětem, z čehož byl přímo unešený. Následovala však aktivita, kdy se děti proměnily v uličníky, kteří dělají, že pracují. Tako aktivita pro něj byla velmi stresující, tudíž se jí neúčastnil, ale pouze pozoroval. Následující dny se účastnil téměř všech aktivit, bylo ale nutné jej vždy na konci dne, kdy probíhalo loučení s Wao, ubezpečit, že další den na ně bude čekat spoustu zajímavých aktivit, ve kterých zažijí hromadu legrace.

ZÁVĚR

Bakalářská práce zabývající se zpracováním pohádek skrze metody a techniky dramatické výchovy ve vybrané mateřské škole nám odpovídá na mnoho otázek, týkajících se vlivu a přínosu tohoto způsobu práce na děti předškolního věku. Zaměřuje se na prožitek a aktivní zapojení všech zúčastněných, vysvětluje nám, co je to pohádka a jak je propojena s dramatickou výchovou. A v neposlední řadě tato práce demonstruje, jak nám metody dramatické výchovy umožňují rozvíjet osobnost dítěte ve všech jeho složkách díky rozkročenosti dramatické výchovy nad dalšími výchovami (hudební, literární, jazykovou, dramatickou, výtvarnou, pracovní, tělesné apod.).

Cílem práce bylo vytvoření návrhu využití metod a technik dramatické výchovy při práci s pohádkou v mateřské škole v Plzni a uspořádání těchto metod do dvou tematických celků. Měla jsem možnost sestavit tematické celky zpracovávající pohádku skrze metody a techniky dramatické výchovy, které byly následně zrealizovány, a tím bylo umožněno ověření si proveditelnosti těchto aktivit v konkrétní třídě mateřské školy. Jako zásadní vnímám, že jsem měla možnost vytvořit inspirativní výchovně-vzdělávací programy pro učitele mateřské školy a demonstrovat v nich, jak s dětmi skrze zážitkové učení poznávat svět, rozvíjet jejich osobnost jako celek, učit je vyjadřovat samo sebe, projevovat emoce, představivost a fantazii.

Zároveň jsem si potvrdila jedinečnost dramatické výchovy při práci s dětmi předškolního věku. Děti měly možnost vzájemné spolupráce, seznámení se s pohádkou a metodami dramatické výchovy jejich nejpřirozenějším způsobem, a to hrou, díky níž měly možnost poznávat svět kolem sebe, jiné kultury a zvyklosti, vyjadřovat samy sebe, projevovat emoce své i druhých, rozvíjet schopnost empatie a v neposlední řadě pracovat s představivostí a fantazií. Dále měly mnoho možností a příležitostí pro vyjadřování svých názorů či nápadů, ve kterých rozvíjely své řečové dovednosti. V dalších aktivitách měly možnost rozvíjet hrubou i jemnou motoriku, smyslové vnímání a rozvoj práce s dechovým ústrojím. Co se týče pohádky, děti dokázaly poslouchat četbu, vnímat posloupnost děje, pamatovat si děj. Dokázaly diskutovat nad problematikou obsaženou v pohádce, nad

situacemi, které měly možnost prožít. Vyjadřovaly své názory a nápady, ale zároveň dokázaly naslouchat druhým a jejich názory a nápady akceptovat.

Hlavní metodou dramatické výchovy, která byla součástí realizovaných výchovně-vzdělávacích programů, byla metoda zvaná učitel v roli. Tuto metodu považuji za zásadní při práci s pohádkou skrze metody a techniky dramatické výchovy a při práci s dětmi předškolního věku. Tato pozice mi umožňovala řídit hru zevnitř, stala jsem se partnerem, spoluhráčem a průvodcem. V rámci dvou tematických celků jsem se měla možnost převtělit jednak do role Náčelníka, jednak také do role australské dívky Wao. Obě tyto postavy byly dětmi přijaty v plném rozsahu, což bylo potvrzeno zejména v komunikaci, kdy jsem byla dětmi v průběhu řízené činnosti oslovoována „Pane náčelníku“ či „Wao“. Z role jsem vystupovala vždy po imaginárním přesunutí do MŠ, kdy jsem již nebyla v roli náčelníka, nýbrž v roli paní učitelky. Velmi působivé, až dojemné bylo, s jakou „smrtnou“ vážností děti ke hře přistupovaly. Jejich přijetí světa „jako“ bylo v danou chvíli absolutní. Po celou dobu, kdy jsem byla v roli, si děti musely uvědomovat, že jsem to já. Aby se děti např. cizího náčelníka nebály, nepoužívala jsem záměrně kostým, ale pouhý drobný znak pro ztvárňovanou postavu (šátek, čelenku apod.). Přesto mi děti po mém vystoupení z role s nadšením o náčelníkovi vyprávěly, abych o celé dobrodružství „v jiné zemi“ nepřišla.

Nastolení a přijetí fikce dětmi je v tomto věku velmi snadné a zcela přirozené. Aby se nám to však povedlo v plném rozsahu, nesmíme zapomenout na rituály, které děti tímto způsobem práce provázejí. V rámci tematických celků docházelo k fiktivnímu přesunu do cizí země, a to pomocí třídně známé kouzelné formulky „Abraka, dabra leť, přenes nás za Beruškou teď.“ Abychom se však mohli „vrátit“ zpátky do mateřské školy, bylo potřeba použít tuto kouzelnou formulku znovu „Abraka, dabra leť, přenes nás do školky, teď.“ Podobná říkadla sloužila i k převtělení do postav, či různých rolí. Společně jsme také vytvářeli fiktivní prostředí. Dětem nečinilo žádné potíže představit si, že molitanová kostka obalená zelenou dekou je prastarý blahovičnick, nebo že modrá látka na zemi je ledová plocha v Grónsku. Či že stavba z molitanových kostek přehozených modrou látkou představuje iglú.

Na tomto způsobu práce se mi také velice líbí, že díky pohádce zpracované metodami a technikami dramatické výchovy, měly děti možnost většího aktivního zapojení, program byl více propojený, měl jasnou dějovou linii a obsahoval pravidelně opakující se

situace, díky nimž děti věděly, co bude následovat, což jim poskytovalo větší pocit jistoty a bezpečí. Dále se seznámily s novými, pro jejich věk náročnějšími metodami a aktivitami.

Jako zásadní také vnímám situaci, kdy byly děti spojeny s druhou třídou. Tato spolupráce s jinou třídou a přijetí je do kolektivu znamenala pro děti z původní plánované třídy novou zkušenost. Děti ze třídy Berušek se chopily role zkušenějších a ochotně vysvětlovaly a doprovázely děti ze třídy Motýlků na cestě do cizí země, kde již fungovaly jako jedna třída.

Zážitek způsob práce s pohádkou metodami dramatické výchovy potvrdil svoji přínosnost také pro práci s dětmi, které jsou nějakým způsobem během edukace často znevýhodněné. Během dvou zde popsaných tematických celků se udály celkem čtyři malé zázraky při práci se skupinou. Prvním z nich byla změna v chování u dítěte s diagnostikovanou poruchou pozornosti ADHD, které má přidělenou asistentku pedagoga. Změna se projevovala především v zapojení se do všech nabízených činností, v absenci záchvatů vzteku, agresivního chování vůči ostatním účastníkům. Pomocí metod dramatické výchovy, kterými byla pohádka zpracovávána a prožívána, byl u chlapce probuzen zájem o další spolupráci, o pokračování v četbě a zvědavost, jak pohádka dopadne.

Podobná změna nastala i u jedné holčičky, která odmítala komunikaci s pedagogy. Tato změna byla postupná, avšak velmi viditelná. Ze sdělení gesty značícími ne, se dostala až k vyprávění celými větami.

Zásadní přínos měl tento způsob práce také na dítě s odlišným mateřským jazykem, jehož komunikace v kolektivu a při řízené činnosti je velmi oslabena. Dítě se s nadšením zapojovalo do nabízených činností, dramatizovalo s námi záchranu Běláskovy maminky, kde sehrálo roli statečného Běláska, vyjadřovalo své nápady a názory pomocí gest a jiného způsobu komunikace. Díky práci s metodami dramatické výchovy a častým zařazením skupinové práce, ať už v menších skupinách, či práci s celou třídou, mělo dítě také mnohem větší možnosti začlenění do kolektivu.

Posledním zázrakem bylo probuzení zájmu o tento způsob práce u dítěte, které se se „cestování“ zprvu velmi obávalo. Dítě je velmi citlivé, plaché a bojácné. Bylo třeba postupovat pomalu, po krůčcích. Zapojovat jej do činností postupně a s dostatečným ujišťováním, že daná činnost přinese spousty legrace, zábavy a radosti. Postupně se dítě

zapojilo do všech nabízených činností s nadšením a očekáváním, co nového bude moci opět zažít.

Pro mne osobně znamená tato bakalářská práce, především tedy její praktická část, novou a velmi zásadní zkušenost, která je velmi hodnotná pro moji praxi učitelky mateřské školy. Uvědomila jsem si, jak bych chtěla vést moji třídu, jakou formu práce bych chtěla využívat. Jinými slovy, díky této zkušenosti jsem dostala šanci najít si svoji cestu v předškolním vzdělávání, která by naplňovala nejen mě, ale hlavně i děti, se kterými budu mít tu čest spolupracovat.

RESUMÉ

Bakalářská práce se zabývá zpracováním pohádek skrze metody a techniky dramatické výchovy ve vybrané mateřské škole a navrhuje inspirativní výchovně-vzdělávací programy pro učitele mateřské školy, demonstrující, jak s dětmi skrze zážitkové učení poznávat svět, rozvíjet jejich osobnost jako celek, učit je vyjadřovat samo sebe, projevovat emoce, představivost a fantazii. Obsahem teoretické části jsou kapitoly věnující se vývoji předškolního dítěte ve všech jeho složkách a předškolnímu vzdělávání. Následně se zaměřují na pohádku a její přínos pro dítě a v neposlední řadě se věnují metodám a technikám dramatické výchovy, jejich využití při práci s pohádkou a roli učitele v tomto způsobu práce. V praktické části jsou představeny dva vytvořené a zrealizované tematické celky zpracovávající dvě pohádky skrze metody a techniky dramatické výchovy, a to pro konkrétní třídu mateřské školy v Plzni.

This bachelor thesis examines fairy tale adaptations using the methods and techniques of drama education in one specific kindergarten. Moreover, it proposes inspirational educational programs for kindergarten teachers which illustrate how experimental education enable children to explore the world, how it contributes to their personal development, their ability to express themselves, to manifest their feelings, imagination and fantasy. The theoretical part describes all the aspects of preschool-age children's development and preschool education. Furthermore, it focuses on the notion of fairy tale and its beneficial effects on children and, last but not least, it presents the methods and techniques of drama education, its employment for fairy tale adaptation and the teacher's role in this process. The empirical part introduces two thematic units that were created and realized in a kindergarten class in Pilsen, adapting two fairy tales using the methods and techniques of drama education.

SEZNAM LITERATURY

1. ALLEN, K. E., MAROTZ, L. R., 2002. *Přehled vývoje dítěte od prenatalního období do 8 let*. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 80-7178-614-4
2. ČEŇKOVÁ, J. a kol., 2006. *Vývoj literatury pro děti a mládež a její žánrové struktury: adaptace mýtů, pohádek a pověstí, autorská pohádka, poezie, próza a komiks pro děti a mládež*. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 80-7367-095-X
3. ČERNOUŠEK, M., 1990. *Děti a svět pohádek*. 1. vyd. Praha: Albatros. ISBN 80-00-00060-1
4. DOLÁKOVÁ, S., 2015. *Umíte to s pohádkou?: práce s příběhy v MŠ a ZŠ*. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0933-1
5. FRANZ, M., 1998. *Psychologický výklad pohádek*. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 80-7178-260-2
6. GEBHARTOVÁ, V., 1987. *Literatura pro děti*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství. ISBN 14-451-87
7. CHMELÍKOVÁ, V., 1995. *Literatura pro děti a mládež*. 1. vyd. Plzeň: Západočeská univerzita – Pedagogická fakulta. ISBN 80-7043-178-4
8. KOŤÁTKOVÁ, S., 2014. *Dítě a mateřská škola: Co by měly rodiče znát, učitelé respektovat a rozvíjet*. 1. vyd. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-4453-3
9. LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D., 2006. *Vývojová psychologie*. 4. vyd. Praha: Grada. ISBN 80-247-1284-9.
10. LAZÁROVÁ, M., 2016. *Nela a růžová velryba*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta. ISBN: 978-204-3847-8
11. MACHKOVÁ, E., 2015. *Metodika dramatické výchovy: Zásobník dramatických her a improvizací*. 13. vyd. Praha: Národní informační a poradenské středisko pro kulturu. ISBN 978-80-7068-298-2

12. MACHKOVÁ, E., 2000. *Volba literární látky pro dramatickou výchovu aneb hledání dramatičnosti*. 1. vyd. Praha: Akademie múzických umění v Praze. ISBN 80-85883-54-6
13. MACHKOVÁ, E., 1998. *Úvod do studia dramatické výchovy*. Praha: IPOS. ISBN 80-7068-103-9
14. MOCNÁ, D., PETERKA, J., 2004. *Encyklopedie literárních žánrů*. 1. vyd. Praha: Paseka. ISBN 80-7185-669-X
15. PRŮCHA, J., KOŤÁTKOVÁ, S., 2013. *Předškolní pedagogika: Učebnice pro střední a vyšší odborné školy*. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0945-4
16. *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání* [online]. Praha: MŠMT. 2018 [cit. 2019-03-18]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/45304/>
17. *RVP PV – ŠVP: Mateřská škola kardinála Berana*. Plzeň. 2017. Dokument je dostupný v kanceláři MŠ kardinála Berana.
18. *RVP PV – ŠVP: Mateřská škola kardinála Berana – Třídní vzdělávací program: Cestujeme s Beruškou*. Plzeň. 2018. Dokument je dostupný v kanceláři MŠ kardinála Berana.
19. *RVP PV – ŠVP: Mateřská škola kardinála Berana – Třídní vzdělávací program: Motýlci*. Plzeň. 2018. Dokument je dostupný v kanceláři MŠ kardinála Berana.
20. SVOBODOVÁ, E., ŠVEJDOVÁ, H., 2011. *Metody dramatické výchovy v mateřské škole*. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0020-8
21. SVOBODOVÁ, E., 2010. *Vzdělávání v mateřské škole: Školní a třídní vzdělávací program*. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-774-9
22. SVOBODOVÁ, P., 2003. *Kouzelný svět pohádek*. Praha: Ottovo nakladatelství – Cesty. ISBN: 80-7181-773-2
23. ŠMELOVÁ, E., PRÁŠILOVÁ, M a kol., 2018. *Didaktika předškolního vzdělávání*. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-1302-4
24. THOROVÁ, K., 2015. *Vývojová psychologie: proměny lidské psychiky od početí po smrt*. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0714-6

25. ULRYCHOVÁ, I., GREGOROVÁ, V., ŠVEJDOVÁ, H., 2000. *Hrajeme si s pohádkami: Dramatická výchova v mateřské škole a na 1. stupni základní školy*. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 80-7178-355-2
26. VÁGNEROVÁ, M., 2005. *Vývojová psychologie I.: Dětství a dospívání*. 1. vyd. Praha: Karolinum. ISBN 80-246-0956-8
27. VALENTA, J., 2008. *Metody a techniky dramatické výchovy*. 1. vyd. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-1865-1
28. WAY, B., 1996. *Rozvoj osobnosti dramatickou improvizací*. 1. vyd. Praha: ISV nakladatelství. ISBN 80-85866-16-1

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1 - Systém cílů v RVP PV (RVP PV, 2018, s. 9).....	14
Obrázek 2 - Pozdrav Eskymáků (zdroj: vlastní).....	40
Obrázek 3 – Stavba ohniště (zdroj: vlastní).....	42
Obrázek 4 - Lov a třídění ryb (zdroj: vlastní).....	42
Obrázek 5 - Četba pohádky v iglú (zdroj: vlastní)	45
Obrázek 6 - Hra tuleních mládřat I. (zdroj: vlastní)	46
Obrázek 7 - Hra tuleních mládřat II. (zdroj: vlastní).....	48
Obrázek 8 - Kresba tuleního kamaráda (zdroj: vlastní).....	49
Obrázek 9 - Hra na spícího medvěda (zdroj: vlastní)	52
Obrázek 10 - Medvěd lovcí Běláskovu maminku (Zdroj: vlastní).....	57
Obrázek 11 - Bělásek zahánějící hrozitánského medvěda (zdroj: vlastní)	58
Obrázek 12 - Chodím jako král: překážková dráha (zdroj: vlastní)	59
Obrázek 13 - Rituální tanec kolem ohně (zdroj: vlastní).....	63
Obrázek 14 - Malba tuleního zálivu a tisk medvědích stop (zdroj: vlastní).....	64
Obrázek 15 - Australská dívka Wao (zdroj: vlastní)	71
Obrázek 16 - Nalezení koal (zdroj: vlastní).....	72
Obrázek 17 - "Uličníku, co děláš?!" (zdroj: vlastní)	75
Obrázek 18 - Nabírání vody u pramene (zdroj: vlastní)	79
Obrázek 19 - Přelévání vody do nádob ve vesnici (zdroj: vlastní).....	79
Obrázek 20 - Modelování nádob na vodu (zdroj: vlastní).....	82
Obrázek 21 - Sběr žížal a červů (zdroj: vlastní)	83
Obrázek 22 - Zívající uličníci (zdroj: vlastní)	86
Obrázek 23 - Hurá do koruny prastarého stromu (zdroj: vlastní).....	88
Obrázek 24 - Prastarý strom I. (zdroj: vlastní)	89
Obrázek 25 - Prastarý strom II. (zdroj: vlastní).....	89
Obrázek 26 - Jdeme si pro tebe, uličníku! (zdroj: vlastní)	93
Obrázek 27 - Zpomalený pohyb rozzlobeného lidu (zdroj: vlastní).....	94
Obrázek 28 - Četba proměny uličníka (zdroj: vlastní)	95
Obrázek 29 - Proměna ve slona (zdroj: vlastní)	96
Obrázek 30 - Proměna v zajíce (zdroj: vlastní)	96
Obrázek 31 - Proměna v koalu (zdroj: vlastní).....	96

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1a – Pohádka O bílém tuleňovi

Příloha 1b – Pohádka O bílém tuleňovi (upravená verze)

Příloha 2 – Pohádka O velikém kouzlu

PŘÍLOHA 1A – POHÁDKA O BÍLÉM TULEŇOVI

(Lazárová, 2017, s. 39–42)

„V daleké zemi, kde panovala zima a mráz, žili tuleni, lední medvědi a Eskymáci. Ale ještě nikdy se tam nenarodilo tulení mládě, které by bylo bílé jako sníh a oči mělo modré jako nebe,“ začala Velryba svůj příběh.

Lily vzrušením ani nedýchala. Všechna ta slova byla tak tajemná: led, medvědi, Eskymáci.

„Jednoho roku se ale nejmladší tulenici narodilo mládě s modrýma očima. Dostalo jméno Bělásek. Tuleni dávají svým dětem krásná jména, a tak si Bělásek mohl hrát s Modrou hvězdou, Mořským vánkem nebo s Písečnou princeznou. Tuleni celé dny lovili ryby nebo se váleli na břehu a dávali pozor, aby se k nim nepřiblížil lední medvěd a nesežral je.

Snad proto, že jeden z medvědů byl hodně mazaný, anebo proto, že léto bylo tehdy neobyčejně horké a tuleni, nezvyklí na teplo, usínali, stalo se, že se medvěd připlížil k tuleňům na velmi malou vzdálenost.“

Lily ani nedýchala. Ten medvěd musel být strašný! Už to jméno. Medvěd. Brrr, znělo hrozivě.

„A co se stalo potom?“ vyhrkla Lily.

„Medvěd byl už velmi blízko, když se Běláskova maminka probudila z polospánku a začala varovně štěkat. Všichni tuleni se jako na povel vrhli do vody. Maminka s Běláskem pospíchali za nimi, ale stalo se něco, co se už dlouho nepřihodilo. Mamince to uklouzlo, narazila na skálu a uhodila se do hlavy. Sníh kolem ní se začal barvit doruda.“

„Ale to je strašné!“ vykřikla Lily. „Ona umřela? Nechci, aby umřela.“

„No, moc k tomu nechybělo,“ odpověděla stará velryba. „Krev medvěda rozdráždila, takže se na Běláskovu maminku vrhnul. Jenomže Bělásek šel mamince na pomoc. Starý medvěd nikdy neviděl tak odvážného tuleně. Bělásek vrčel, štěkal, vrtěl se na ledu a medvěd na něj zíral jako na zjevení. Ta chvíle zachránila Běláskově mamince život.“

„Medvěd odešel?“ zeptala se Lily.

„Ano, odešel. A nebyl to medvěd, ale medvědice,“ pravila vážně velryba. „Dívala se na to malé bílé klubíčko a najednou si vzpomněla na den, kdy jí běžel na pomoc její syn. Byl maličký a slabý, ale přece jí šel na pomoc.“

„Páni,“ vydechla Lily. „I já bych svojí mamince pomohla.“

„Ano, já vím,“ usmála se Zafira. „Vím, že bys jí pomohla.“

„A pak? Co bylo pak?“ chtěla vědět Lily.

„Stará medvědice odešla a už nikdy se do tuleního zálivu nevrátila. A když Bělásek vyrostl, stal se z něj tulení král. No, a jestli se mu nic nestalo, kraluje dodnes,“ zakončila svůj příběh Zafira.

„Odkud to víš?“ ptaly se jí děti.

„Vyprávěla mi to moje maminka, a jí zase její maminka a té její maminka,“ usmála se tajemně stará velryba.

PŘÍLOHA 1B – POHÁDKA O BÍLÉM TULEŇOVI

(UPRAVENÁ VERZE)

(Lazárová, 2017, s. 39–42)

V daleké zemi, kde panovala zima a mráz, žili tuleni, lední medvědi a Eskymáci. Ale ještě nikdy se tam nenarodilo tulení mládě, které by bylo bílé jako sníh a oči mělo modré jako nebe.

Jednoho roku se ale nejmladší tulenici narodilo právě takové mládě, mělo jasné modré oči a sněhově bílé tělíčko. Dostalo jméno Bělásek. Tuleni dávají svým dětem krásná jména, a tak si Bělásek mohl hrát s Modrou hvězdou, Mořským vánkem nebo s Písečnou princeznou. Tuleni celé dny lovili ryby nebo se váleli na břehu a dávali pozor, aby se k nim nepřiblížil lední medvěd a nesežral je.

Snad proto, že jeden z medvědů byl hodně mazaný, anebo proto, že léto bylo tehdy neobyčejně horké a tuleni, nezvyklí na teplo, usínali, stalo se, že se medvěd připlížil k tuleňům na velmi malou vzdálenost.

Byl už velmi blízko, když se Běláskova maminka probudila z polospánku a začala varovně štěkat. Všichni tuleni se jako na povel vrhli do vody. Maminka s Běláskem pospíchali za nimi, ale stalo se něco, co se už dlouho nepříhodilo. Mamince to uklouzlo, narazila na skálu a uhodila se do hlavy. Sníh kolem ní se začal barvit doruda.

Krev medvěda rozdráždila, takže se na Běláskovu maminku vrhl. Jenomže Bělásek šel mamince na pomoc. Starý medvěd nikdy neviděl tak odvážného tuleně. Bělásek vrčel, štěkal, vrtěl se na ledu a medvěd na něj zíral jako na zjevení. Ta chvíle zachránila Běláskově mamince život.

Medvěd, tedy jak se nakonec ukázalo, medvědice, se dívala na to malé bílé klubíčko a najednou si vzpomněla na den, kdy jí běžel na pomoc její syn. Byl maličký a slabý, ale přece jí šel na pomoc.

Stará medvědice odešla a už nikdy se do tuleního zálivu nevrátila. A když Bělásek vyrostl, stal se z něj tulení král. No, a jestli se mu nic nestalo, kraluje dodnes.

PŘÍLOHA 2 – POHÁDKA O VELIKÉM KOUZLU

(Svobodová, 2003, s. 6–10)

Před mnoha a mnoha lety žil chlapec, který neměl ani maminku, ani tatínka. Žil se svým kmenem a občas velmi zlobil. „Ten uličník!“ mumlali lidé rozhněvaně. „Je to lenoch, budižkničemu, který nikdy neudělá, co se po něm chce. Nechce se mu pracovat a pořád má za lubem jenom samé lumpárny.“

Nastalo období sucha. Potoky, řeky i rybníky vyschly a lidé museli chodit pro pitnou vodu velmi daleko, až k pramenům. Chlapec ale chodil nerad. Zůstával ve vesnici, a hned, jak se nosiči vody vrátili, žebрал, aby mu dali napít. Vždycky mu trochu dali, ale brzy se na lenocha začali zlobit. „Běž si pro vodu sám,“ křičeli na něj a své nádoby s vodou schovávali.

Jednou ráno muži odešli na lov a ženy s dětmi se vydaly vykopávat kořínky, aby měli co jíst. Chlapec zůstal v osadě sám. Chvilí si hrál, zanedlouho však dostal velkou žízeň. Začal hledat nádoby na vodu tam, kde obyčejně stávaly, ale nenašel je. Nakonec si všiml, že jsou ukryté pod keřem. Pořádně se napil.

Pak dostal zlomyslný nápad. „Schovám nádoby na vodu někam, kde je ti lakomci nenajdou. Tak se budu moci napít, kdykoliv budu chtít,“ řekl si.

Chlapec pomalu přenesl všechny nádoby s vodou k malému blahovičníku. Rychle vyšplhal na strom a nádoby ukryl mezi listy. Právě pokládal poslední nádobu na větev, když zčistajasna jakoby nějakým kouzlem, začal strom růst. Hoch se přitiskl k větvi, protože strom rostl výš a výš, až z něj byl obrovský strom, nejvyšší ze všech stromů v okolí. Když konečně přestal růst, zůstal chlapec se všemi nádobami s vodou až ve špičce stromu.

Večer se vesničané vrátili a chtěli se napít. Šli ke keři, ale našli pod ním pouze pár prázdných nádob.

„To určitě udělal ten uličník. Zase vyváděl nějaké lumpárny. Kdepak asi je?“ ptali se. Rozhlíželi se kolem, až uviděli obrovský blahovičník. Podivili se – vždyť ještě ráno byl úplně malý. V koruně stromu spatřili chlapce a nádoby s vodou.

„Hned nám tu vodu přines,“ volali. „Jestli chcete vodu, musíte pro ni sem nahoru,“ volal shora chlapec.

Dva mladíci začali šplhat na strom. Byli už skoro nahoře, a v tu chvíli začal chlapec ze strachu bědovat a naříkat. Jeden z mladíků se natáhl, aby ho chytil. Hoch se pokusil uhnout, uklouzl a padal ze stromu...

... bum, bum, bum, až na zem.

Tam chvíli ležel, potlučený a rozlámaný. Pak vyšplhal zpátky na blahovičnick, aby unikl rozzlobeným lidem ze svého kmene. Někteří začali šplhat za ním. Najednou si všimli, že se chlapec nějakým zvláštním kouzlem začíná proměňovat. Tělo mu pokryla hustá srst. Oblé uši mu vyrůstaly z temene hlavy, oči vypadaly jako černé knoflíky a nos měl černý a lesklý. Vypadal úplně jako medvídek. Stal se z něj první koala!

Od té doby žijí koalové na blahovičnicích. Když mají žízeň, raději snědí pár jeho lístků, než aby slezli dolů a šli hledat vodu. A pokud za nimi chce někdo vylézt na strom, bědují a naříkají stejně jako ten malý uličník.